ΤΕΥΧ. ΙΔ'. ΤΟΜ. Α'. 1852.

Η ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΣΚΗΝΗ ΘΕΩΡΟΥΜΕΝΗ ΩΣ ΗΘΙΚΟΝ ΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΝ. (*)

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ

Ἐκ τῶν τοῦ Φρειδερίκου Σχίλλερ, ποιητοῦ τῆς Γερμανίας, γεννηθέντος τῷ 1756 *καὶ ἀποθανόντος τῷ* 1805.

Γενική τις καὶ ἀκατάσχετος τοῦ ἀνθρώπου κλίσις πρὸς πᾶν νέον καὶ ἔκτακτον, καὶ ἐπιθυμία τοῦ νὰ αἰσθάνηται τὸν ἑαυτόν του εἰς παθητικὴν κατάστασιν παρήγαγε κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Σχοῦλτσερ (1) τὴν σκηνήν. Ἐξηντλημένος ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν μονοτόνων, πολλάκις δὲ καὶ πληκτικῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐπαγγελματός του καὶ ὑπὸ ἡδονῶν κεκορεσμένος, ἔπρεπε νὰ αἰσθανθῇ ἐν ἑαυτῷ κενόν τι, ἐναντίον τῆς πρὸς δραστηριότητα ἐπιθυμίας του. Ἡ φύσις ἡμῶν, ἐπίσης ἀνεπιτηδεία οὖσα εἰς τὸ νὰ διαμένῃ πολὺν καιρὸν εἰς ζωώδη κατάστασιν ὡς καὶ εἰς τὸ νὰ ἐξακολουθῇ τὰς λεπτὰς ἐργασίας τοῦ νοὸς, ἐζήτησε μεσαίαν τινὰ κατάστασιν, ἥτις ἑνόνουσα τὰ δύο ἀντίθετα ἄκρα νὰ μεταβάλλῃ τὴν σκληρὰν ἔντασιν εἰς ἥμερον ἁρμονίαν καὶ νὰ ἐλαφρύνῃ τὴν ἀμοιβαίαν μεταβασιν μιᾶς καταστάσεως εἰς ἄλλην. Τὴν ὠφέλειαν δὲ ταύτην παρέχει ἐν γένει μόνον ἡ αἰσθητικὴ καταληψις ἢ ἡ αἴσθησις τοῦ καλοῦ. Ὁ σοφὸς λοιπὸν νομοθέτης παρατηρῶν σπουδαίως τὰ ἰδιώματα τῶν ἀνθρώπων καὶ καταλαμβάνων τὰ δραστικώτερα ἐξ αὐτῶν, δὲν θέλει βεβαία εὐχαριστηθῇ, ἂν ἀφοπλίσῃ μόνον τὰς κλίσεις τοῦ λαοῦ του, ἀλλὰ θέλει τὰς μεταχειρισθῇ προσέτι, εἰ δυνατὸν, καὶ ὡς ὄργανα ἀνωτέρων του σχεδίων καὶ θέλει ἀγωνισθῇ νὰ τὰς μεταμορφώσῃ εἰς πηγὰς εὐδαιμονίας· καὶ διὰ τοῦτο ἐκλέγει τὴν σκηνὴν, ἥτις ἀνοίγει ἄπειρον στάδιον εἰς τὸ διψασμένον δραστήριον πνεῦμα, δίδει τροφὴν εἰς ἑκάστην δύναμιν τῆς ψυχῆς, χωρὶς νὰ παρατείνῃ ὑπὲρ τὸ δέον οὐδεμίαν, καὶ ἑνώνει οὕτω τὴν παίδευσιν τοῦ νοὸς καὶ τῆς καρδίας μὲ τὴν εὐγενεστάτην διατριβήν.

Ἐκεῖνος, ὅστις πρῶτος ἐπαρατήρησεν, ὅτι τῆς πολιτείας ὁ ἰσχυρότατος στύλος εἶναι ἡ θρησκεία καὶ ὅτι χωρὶς αὐτῆς ὡς καὶ οἱ νόμοι αὐτοὶ χάνουσι τὴν δύναμίν των, ὑπερασπίσθη, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ ἢ νὰ τὸ

(*) *Περὶ διατριβὴν πρωτότυπον περὶ Ἑλληνικοῦ ἡμῖν θεάτρου, ἥτις ἠδύνατο μὲν ἴσως νὰ καταδείξῃ τὰ πρὸς μόρφωσιν καὶ τακτικὴν συντήρησιν σκηνῆς κατάλληλα μέσα, ἀλλὰ δὲν ἤθελε πάντως κινήσει καί τινα εἰς πραγματοποίησιν αὐτῶν, ἐπροκρίναμεν νὰ δημοσιεύσωμεν πρὸς τὸ παρὸν ἀνδρὸς διασήμου σπουδαίας μελέτας περὶ τῆς ἐκ τοῦ θεάτρου ὠφελείας, ἀφίνοντες εἰς τὸν καιρὸν νὰ κατορθώσῃ τὰ λοιπά.*

(1) *Οὗτος κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἔγραψε λεξικὸν τῆς αἰσθητικῆς λεγομένης ἐπιστήμης.*

ἐξεύρῃ, τὴν σκηνὴν ἀπὸ τοῦ εὐγενεστάτου της μέρους. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἐλλειπὲς καὶ ἀσταθὲς τῶν πολιτικῶν νόμων, ἐνῷ καθιστᾷ ἀναγκαίαν εἰς τὴν πολιτείαν τὴν θρησκείαν, ὁρίζει καὶ τὴν ἠθικὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς σκηνῆς. Οἱ νόμοι, ἤθελε νὰ εἴπῃ ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος, στρέφονται περὶ ἀποφατικὰ καθήκοντα, ἡ δὲ θρησκεία ἐκτείνει τὰ αἰτήματά της μέχρι ἀληθινῶν πράξεων. Οἱ νόμοι ἐμποδίζουσι μόνον πράξεις καταλυούσας τὴν συνάφειαν τῆς κοινωνίας, ἡ θρησκεία παραγγέλλει καὶ τὰς ποιούσας αὐτὴν στενωτάτην. Ἐκεῖνοι κατακυριεύουσι μόνον τὰς φανερὰς δηλώσεις τῆς θελήσεως, καὶ μόνον πράξεις τοῖς ὑπακούουσι, αὕτη ἐκτείνει τὴν ἀρχήν της μέχρι τῶν ἐνδομύχων τῆς καρδίας καὶ παρακολουθεῖ τοὺς στοχασμοὺς ἕως εἰς τὴν ἐσωτάτην πηγήν των. Οἱ νόμοι εἶναι λεῖοι καὶ εὔκαμπτοι, μεταβλητοί, ὡς τὰ πάθη, ἡ θρησκεία δένει αὐστηρὰ καὶ αἰώνια. Ἂν λοιπὸν θελήσωμεν νὰ προϋποθέσωμεν ὅ,τι δὲν εἶναι, ἂν παραχωρήσωμεν δηλ. εἰς τὴν θρησκείαν τὸ μέγα τοῦτο ἐπὶ τὴν καρδίαν παντὸς ἀνθρώπου κράτος, θέλει ἄρά γε τελειώσει, ἢ δύναται νὰ τελειώσῃ αὐτὴ μόνη ὅλην τὴν παιδείαν; Ἡ θρησκεία (καὶ ἐνταῦθα χωρίζω τὸ πολιτικὸν αὐτῆς μέρος ἀπὸ τοῦ θείου) ἡ θρησκεία ἐνεργεῖ καθόλου μᾶλλον εἰς τὸ ὑλικὸν μέρος τοῦ λαοῦ καὶ ἐνεργεῖ ἴσως διὰ τῶν αἰσθητῶν μόνον ἀλανθάστως. Ἡ δύναμίς της παύει ἅμα τῆς ἀφαιρεθῶσι ταῦτα· ἡ δὲ σκηνὴ διὰ ποίων μέσων ἐνεργεῖ; Ἡ θρησκεία δὲν εἶναι τίποτε διὰ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ἀνθρώπων, ἅμα ἀφαιρέσωμεν ἐξ αὐτῆς τὰς παραβολὰς καὶ τὰ προβλήματά της καὶ ἐξοντώσωμεν τὰς εἰκόνας τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς κολάσεως — καὶ ὅμως εἶναι αὐτὰ εἰκόνες μόνον τῆς φαντασίας, αἰνίγματα ἀδιάλυτα, μορμολύκεια καὶ δελέατα ἀπὸ μακρόθεν. Ὁπόση ὅμως ἐνδυνάμωσις τῆς θρησκείας καὶ τῶν νόμων, ἂν ἑνωθῶσι μετὰ τῆς σκηνῆς, ὅπου εἶναι θέα καὶ ζῶσα παρουσία, ὅπου κακία καὶ ἀρετή, εὐτυχία καὶ δυστυχία, μωρία καὶ σοφία εἰς χιλίας εἰκόνας εὐλήπτως καὶ ἀληθῶς ἐμφανίζονται εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅπου ἡ πρόνοια λύει τὰ αἰνίγματά της, ἐκτυλίσσει ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν μας τὸν κόμβον της, ὅπου ἡ ἀνθρωπίνη καρδία βασανιζομένη ἀπὸ τὰ πάθη ἐξομολογεῖται ὡς καὶ τὰς πλέον σιγανάς της κινήσεις, ὅπου πᾶν π.οσωπεῖον πίπτει, πᾶν ψευδὲς ἐντριμμα ἐκλείπει, καὶ ἡ ἀλήθεια ὡς ὁ Ῥαδάμανθυς ἀδεκάστως κρίνει.

Ἡ κυριαρχία καὶ δικαιοδοσία, οὕτως εἰπεῖν, τῆς σκηνῆς λαμβάνει τὴν ἀρχήν της ἐκεῖ, ὅπου τὸ στάδιον τῶν πολιτικῶν νόμων τελειόνει. Ὅταν ἡ δικαιοσύνη δωροδοκηθεῖα ἀποτυφλοῦται καὶ τρυφᾷ ἐκ τοῦ μισθοῦ τῶν κακιῶν, ὅταν αἱ παρανομίαι τῶν δυνατῶν σκώπτουν τὴν ἀδυναμίαν της καὶ φόβος τοῦ λαοῦ δένει τὸν βραχίονα τῆς Κυβερνήσεως, τότε ἀναλαμβάνει ἡ σκηνὴ ξίφος καὶ πλάστιγγα καὶ σύρει τὰς κακίας ἔμπροσθεν τρομεροῦ κριτηρίου. Ὅλον τὸ βασίλειον τῆς φαντασίας καὶ τῆς ἱστορίας, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον ὑπακούουσιν εἰς τὰ νεύματά της. Θρασεῖς κακοῦργοι, οἵτινες πρὸ πολλοῦ ἤδη ἔγιναν κόνις, ἐμφανίζονται διὰ τῆς παντοδυνάμου προσκλήσεως τῆς ποιητικῆς καὶ ἐπαναλαμβάνουσι τὴν αἰσχράν των ζωὴν πρὸς τρομερὰν διδασκαλίαν τῶν μεταγενεστέρων. Ἀδύνατοι ὡς αἱ σκιαὶ εἰς κοῖλον κάτοπτρον, διαβαίνουσιν αἱ φρῖκαι τοῦ αἰῶνός του ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν καὶ μὲ ἡδονικὸν τρόμον καταρώμεθα τὴν μνήμην των. Ὅταν πλέον παύσῃ πᾶσα ἠθικὴς διδαχὴ, ὅταν δὲν θὰ νομίζεται οὐδεμία θρησκεία καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ κανεὶς νόμος, ἀκόμη καὶ τότε θέλει μᾶς τρομάζει ἡ Μήδεια (2) καταφερομένη τῆς κλίμακος μετὰ τὴν ἐκτελεσθεῖσαν παιδοκτονίαν. Σωτηριώδης φρίκη θέλει κυριεύει τὴν ἀνθρωπότητα καὶ σιγὰ θέλει μακαρίζει ἕκαστος τὴν καθαράν του συνείδησιν, ὅταν ἡ Λαΐδη Μακβεθ, (3) φοβερὰ ὑπνοβάτις πλύνῃ τὰς αἱματωμένας της χεῖρας καὶ προσκαλῇ ὅλα τὰ ἀρώματα τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας διὰ νὰ ἐξαλείψωσι τὴν ἀηδῆ τοῦ φόνου ὀσμήν. — Καθὼς εἶναι βέβαιον ὅτι ὁρατὴ παράστασις ἐνεργεῖ δυνατώνερον παρὰ νεκρὰ γράμματα καὶψυχρὰ διήγησις, οὕτως εἶναι βεβαία καὶ ἡ βαθεῖα καὶ διαρκὴς τῆς σκηνῆς ἐνέργεια.

Μέχρι τοῦδε εἴδομεν τὴν σκηνὴν ἔχουσαν μόνον βοηθὸν τὴν δικαιοσύνην τοῦ κόσμου. Εἰς τὸ ἑξῆς βλέπομεν ἀνοιγόμενον τὸ στάδιόν της πλατύτερον. Μυριάδας κακιῶν, τὰς ὁποίας ἡ δικαιοσύνη ἀφίνει ἀτιμωρήτους, τὰς τιμωρεῖ αὐτή. Μυριάδες πάλιν ἀρετῶν, τὰς ὁποίας ἐκείνη οὐδ' ἀναφέρει συνιστῶνται παρὰ τῆς σκηνῆς. Ἐν τοῖς τοιούτοις ὁπαδοὶ αὐτῆς εἶναι ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ θρησκεία. Ἀπὸ ταύτης τῆς καθαρᾶς πηγῆς ἀρύεται τὰς διδαχάς της καὶ τὰ παραδείγματα καὶ ἐνδύει τὰ αὐστηρὰ καθήκοντα μὲ χαρίεν καὶ θελκτικὸν ἱμάτιον. Μὲ ὁποῖα ὄντως ἐξαίρετα αἰσθήματα, ἀποφάσεις καὶ πάθη καταπλημμυρεῖ τὴν ψυχὴν ἡμῶν! ὁποῖα θεῖα ἰδανικὰ μᾶς προθέτει εἰς μίμησιν! Ὅτε ὁ ἀγαθὸς Αὔγουστος, (4) μέγας, ὡς οἱ Θεοὶ αὐτοῦ, ἐκτείνει τὴν χεῖρα πρὸς τὸν προδότην Κίνναν, ὅστις ἐνόμιζεν, ὅτι ἀναγινώσκει ἤδη εἰς τὰ χείλη ἐκείνου τὴν ἀπόφασιν τοῦ θανάτου του, καὶ τῷ λέγει· Ἂς γίνωμεν, φίλοι, ὦ Κίννα! — Ποῖος τότε ἐκείνην τὴν στιγμὴν μεταξὺ τοῦ πλήθους δὲν θὰ θελήσῃ νὰ σφίγξῃ ἀσμένως τὴν χεῖρα τοῦ πλέον θανασίμου ἐχθροῦ του, διὰ νὰ ὁμοιάσῃ τὸν θεῖον Ῥωμαῖον; Ὅτε ὁ Φραγκῖσκος Σίκιγγεν (5) ἀπερχόμενος νὰ τιμωρήσῃ ἕνα ἡγεμόνα καὶ νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ ξένων δικαίων, στρέφει τοὺς ὀφθαλμούς του ἐξ ἀπροσδοκήτου πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ βλέπει τὸν καπνὸν τοῦ πυρὸς ἀναβαίνοντα ἀπὸ τοῦ φρουρίου του, ὅπου ἔμεινεν ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ τὰ τέκνα ἄνευ βοηθείας, καὶ ἐξακολουθεῖ πάλιν τὸν δρόμον, διὰ νὰ ἐμμείνῃ εἰς τὴν ὑπόσχεσίν του, πόσον μέγας τότε μᾶς φαίνεται ὁ ἄνθρωπος, πόσον μικρὰ καὶ καταφρονητέα ἡ εἱμαρμένη! Κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον, καθ' ὃν ἡ ἀρετὴ παρίσταται ἀξιέραστος ζωγραφοῦνται καὶ αἱ κακίαι εἰς τὸ φοβερόν της κάτοπτρον αἰσχραί. Ὅτε ὁ πρεσβύτης καὶ παλίμπαις Λῆρ, (6) ἀδεήθητος ἐν καιρῷ νυκτὸς χειμερινῆς ματαίως κρούει τὴν θύραν τῆς θυγατρός του, ὅτε τινάσσει τὰς πολιάς του τρίχας εἰς τὸν ἀέρα καὶ εἰς τὰ ὠργισμένα στοιχεῖα διηγεῖται, πόσον ἀφύσικη ἐφάνη ἡ θυγάτηρ του Ῥεγάνη, ὅτε ἡ λυσσῶσά του λύπη τέλος ἐκχύνεται διὰ τῶν φοβερῶν ἐκείνων λόγων. « Τὰ πάντα σᾶς ἔδωκα! » πόσον βδελυρὸ μᾶς φαίνεται τότε ἡ ἀχαριστία καὶ πῶς σπουδάζοντες ὑποσχόμεθα διὰ παντὸς σέβας καὶ υἱϊκὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς γονεῖς.

Ἐκτείνεται ὅμως ἀκόμη περισσότερον ἡ ἐνέργεια τῆς σκηνῆς. Καὶ ἐκεῖ ὅπου θρησκεία καὶ νόμοι ὑπολαμβάνουσιν ἀνάξιον ν' ἀκολουθῶσι τὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα, ἐνασχολεῖται αὕτη πρὸς τὴν ἡμετέραν παιδευσιν. Ἡ εὐδαιμονία τῆς κοινωνίας ταράσσεται ἐπίσης διὰ μωρίας, ὡς καὶ δι ἀνομημάτων καὶ κακιῶν. Καὶ παλαιά τις πεῖρα, ὁμῆλιξ τοῦ κόσμου τούτου μᾶς διδάσκει, ὅτι εἰς τὰς περιπλοκὰς τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων χρέμανται συχνάκις τὰ μέγιστα βάρη ἀπὸ λεπτότατα καὶ μικρότατα ῥάμματα, καὶ ἐὰν ἀναζητήσωμεν τὰς πηγὰς πολλῶν πράξεων, δεκάκις ἀναγκαζόμεθα νὰ γελάσωμεν, πρὶν τύχῃ ἅπαξ νὰ φρίξωμεν. Ὁ τῶν κακούργων κατάλογός μου, ἐμολογῶ, γίνεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν τῆς ζωῆς μου συντομώτερος, ὁ δὲ τῶν μωρῶν πολυαριθμότερος καὶ μακρότερος. Ἐὰν ὅλον τὸ ἠθικὸν πλημμέλημα τοῦ ἑνὸς ἐκ τῶν δύω φύλων πηγάζῃ ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς, ἐὰν ὅλαι αἱ ἀκρόταται ὑπερβολαί, ὅσαι ποτὲ τὸ ἐστιγμάτισαν, εἶναι ἀνώτεραι μόνον μορφαὶ μεταβεβλημέναι, βαθμοὶ μόνον (καὶ ὄχι τι πλέον) μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἰδιότητος, διὰ τὴν ὁποίαν ἐν τέλει ὅλοι κοινῶς μειδιῶμεν καὶ τὴν ἀγαπῶμεν· διὰ τί νὰ μὴ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ φύσις ἐνήργησε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ εἰς τὸ ἄλλο φῦλον; Ἐγὼ, τοὐλάχιστον, γνωρίζω ἓν μόνον μυστήριον, δι' οὗ προφυλάττεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς διαφθορᾶς καὶ τοῦτο εἶναι τὸ νὰ φυλάττῃ τὴν καρδίαν του ἀπὸ τῶν λεγομένων ἀδυναμιῶν. Μέγα δὲ μέρος τῆς ἐνεργείας ταύτης δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου. Αὕτη εἶναι ἡ κρατοῦσα τὸ ἔσοπτρον εἰς τὴν μεγάλην τάξιν τῶν μωρῶν καὶ καταισχύνουσα τὰς μυρίας αὐτῶν μορφὰς μὲ σωτηριῶδες σκῶμμα. Ὅ,τι ἀνωτέρω κατώρθωνε διὰ νύξεως καὶ τρόμου, τὸ ἐκτελεῖ ἐνταῦθα (ταχύτερον ἴσως καὶ ἀσφαλέστερον) διὰ τοῦ γελοίου καὶ τῆς σατύρας. Ἂν ἐπιχειριζώμεθα νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν κωμῳδίαν καὶ τραγῳδίαν κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν, ἴσως ἤθελεν ἀποδώσει εἰς τὴν πρώτην τὰ πρωτεῖα ἡ πεῖρα. Βεβαίως χλευασμὸς καὶ περιφρόνησις πληγόνουσι τὸ μεγαλόφρον τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισθητότερα, παρ' ὅσον ἡ ἀποστροφὴ καὶ τὸ μῖσος τυραννεῖ τὸ συνειδός των. Ἔμπροσθεν τοῦ τρομακτικοῦ ὑποπτήσσει ἡ δειλία ἡμῶν· αὐτὴ ὅμως ἡ ἰδία δειλία παραδίδει ἡμᾶς εἰς τὰ κέντρα τῆς σατύρας. Ὁ νόμος καὶ ἡ συνείδησις προφυλάττουσιν ἡμᾶς πολλάκις ἀπὸ ἁμαρτημάτων καὶ κακιῶν· ἀλλὰ τὰ γελοιώδη ἀπαιτοῦσιν ἰδίαν τινὰ λεπτοτέραν αἴσθησιν, τὴν ὁποίαν οὐδαμοῦ ἄλλοῦ δὲν γυμνάζομεν τόσον, ὅσον εἰς τὸ θέατρον. Ἴσως δίδομεν πληρεξουσιότητα εἰς φίλον μας νὰ προσβάλῃ τὰ ἤθη καὶ τὴν καρδίαν ἡμῶν· μᾶς εἶναι ὅμως πολλὰ δύσκολον νὰ τῷ συγχωρήσωμεν ἓν μόνον σκῶμμα καὶ τὰ μὲν παραπτώματά μας ὑποφέρουσιν ἔφορον καὶ κριτὴν, τὰ νεανιεύματά μας ὅμως μόλις μάρτυρα. Μόνον δὲ τὸ θέατρον δύναται νὰ περιγελάσῃ τὰς ἀδυναμίας ἡμῶν, ἐπειδὴ φειδόμενον τῆς εὐαισθησίας ἡμῶν δὲν κατονομάζει τὸν ἔνοχον μωρόν. Χωρὶς νὰ ἐρυθριάσωμεν βλέπομεν τὴν προσωπίδα ἡμῶν πίπτουσαν πρὸ τοῦ θεατρικοῦ κατόπτρου καὶ εὐχαριστοῦμεν κρυφίως διὰ τὴν ἥμερον συμβουλήν. Ἀλλ' ἡ μεγάλη αὐτῆς δύναμις δὲν ἐτελείωσεν εἰσέτι· πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἡ σκηνὴ εἶναι ὑπὲρ τὰ λοιπὰ δημόσια καταστήματα τοῦ κράτους σχολεῖον τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, ὁδηγὸς εἰς τὸν πολιτικὸν βίον, ἀλάνθαστος κλεὶς εἰς τὰς κορυφοτάτας εἰσόδους τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἐνδιδω, ὅτι φιλαυτία καὶ ἀποσκλήρυνσις συνειδήσεως ἐξουδενοῦσιν, ὄχι σπανίως, τὴν καλλίστην αὐτῆς ἐνέργειαν καὶ ὅτι μυριάδες κακιῶν μὲ θρασὺ μέτωπον ἔμπροσθεν τοῦ κατόπτρου ἀντέχουσι, μυριάδες δὲ καλῶν αἰσθημάτων, φθάνουσαι τὴν καρδίαν τοῦ θεατοῦ, ἐκπίπτουσι πάλιν ἄκαρποι. Ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶμαι τῆς γνώμης, ὅτι ἴσως ὁ Ἁρπάγων τοῦ Μολιέρου (7) δὲν ἐβελτίωσεν εἰσέτι κανένα τοκιστὴν, ὅτι ὁ αὐτόχειρ, Βέβερλεῦ (8) ὀλίγους τῶν ἀδελφῶν του ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν ἀξιομίσητον παιγνιομανίαν, ὅτι τοῦ Καρόλου Μόορ (9) ἡ δυστυχὴς ληστρικὴ ἱστορία δὲν ἔκαμε τὰς ὁδοὺς ἀσφαλεστέρας· ἐὰν ὅμως καὶ τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς σκηνῆς περιορίσωμεν, ἐὰν μάλιστα θελήσωμεν νὰ φανῶμεν τόσον ἄδικοι, ὥστε νὰ τὸ ἀρνηθῶμεν παντάπασι, πόση ἄπειρος ἐπιῤῥοὴ αὐτῆς μένει ἀκόμη ὑπόλοιπος! Ἐὰν δὲν ἐξαλείφῃ μήτε ὀλιγοστεύῃ τὸ κεφάλαιον τῶν κακιῶν, δὲν μᾶς ἐγνώρισε κἂν μὲ αὐτάς; Μετὰ τούτων τῶν κακῶν, μετὰ τούτων τῶν μωρῶν ἰδοὺ ἔχομεν νὰ ζήσωμεν· καὶ ἢ νὰ τοὺς ἀποφεύγωμεν ἢ νὰ τοὺς ἀπαντῶμεν εἶναι ἀνάγκη. Πρέπει νὰ τοὺς κατατροπώσωμεν, ἂν δὲν θέλωμεν νὰ νικηθῶμεν ὑπ' αὐτῶν. Τώρα ὅμως δὲν μᾶς ἐξαφνίζουσι πλέον, ἐπειδὴ εἴμεθα προετοιμασμένοι κατὰ τῶν ἐπιβουλῶν αὐτῶν. Τὸ θέατρον μᾶς ἐπρόδωσε τὸ μυστήριον τοῦ νὰ τὰς εὑρίσκωμεν καὶ νὰ τὰς καθιστῶμεν ἀβλαβεῖς. Αὐτὸ ἀφῄρεσε τὸν ὑποκριτὴν τὴν τεχνητὴν προσωπίδα καὶ ἀπεκάλυψε τὸ δίκτυον, δι' οὗ ὁ δόλος καὶ ἡ ῥαδιουρ-

---

(2) *Ἐν τῇ ὁμωνύμῳ τραγῳδίᾳ παρ' Εὐριπίδῃ.*

(3) *Ἐν τῇ ὁμονύμῳ τραγῳδίᾳ τοῦ Ἀγγλου Σακεσπήρου.*

(4) *Ἐν τῇ τραγῳδίᾳ «Κίννας» τοῦ Γάλλου Κορνηλίου.*

(5) *Ἐν τῇ τραγῳδίᾳ «Γκοέτς φὸν Βέρλιχιγγεν» τοῦ Γερμανοῦ Γκοέτε.*

(6) *Ἐν τῇ ὁμωνύμῳ τραγῳδίᾳ τοῦ Σακεσπήρου.*

(7) *Ἐν τῇ κωμῳδίᾳ τοῦ Φιλαργύρου, τῇ καὶ εἰς τὴν γλῶσσάν μας ὑπό τε Κοκκινάκη καὶ Σκυλίσση μεταφρασθείσῃ.*

(8) *Ἔχει βέβαια ὁ συγγραφεὺς δρᾶμα ὑπ' ὄψιν, ἄγνωστον εἰς τὸν Μεταφραστὴν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς ἑπομένοις ἄλλα.*

(9) *Ἐν τῷ δράματι τῶν «Λῃστῶν», ποιήματι τοῦ συγγραφέως τῆς παρούσης διατριβῆς.*

γία μᾶς περιέπλεκον. Τὴν ἀπάτην καὶ τὸ ψεῦδος ἐξήγαγεν ἀπὸ τοῦ σκολιοῦ λαβυρίνθου καὶ ἔδειξεν εἰς τὸ φῶς τὸ φρικτὸν ἑκατέρων πρόσωπον. Ἴσως μὲν ἡ ἀποθνήσκουσα Σάρα δὲν τρομάζει οὐδὲ ἕνα ἀσελγῆ, ἴσως ὅλαι αἱ εἰκόνες τῆς τιμωρηθείσης ἐρωτικῆς ἀπαγωγῆς δὲν ψυχραίνουν τὴν λάβραν του καὶ ἴσως ἡ πονηρὰ παίκτρια σπουδαίως προθυμεῖται νὰ ἐμποδίσῃ τοῦτο τὸ ἀποτέλεσμα, ἱκανὴ εὐτυχία ὅμως προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι ἡ ἀπονήρευτος ἀθῳότης γνωρίζει πλέον τὰς παγίδας τοῦ ἀσελγοῦς, ὅτι ἡ σκηνὴ τὴν ἐδίδαξε νὰ ἀπιστῇ εἰς τοὺς ὅρκους του καὶ νὰ τρέμῃ τότε, ὅταν προσκυνῆται.

Καὶ ὄχι μόνον εἰς ἀνθρώπους καὶ χαρακτῆρας ἀνθρώπων μᾶς κάμνει προσεκτικοὺς ἡ σκηνή, ἀλλὰ καὶ εἰς τύχας, καὶ μᾶς διδάσκει οὕτω τὴν μεγάλην τέχνην τοῦ νὰ ὑποφέρωμεν σύτάς. Εἰς τὰς περιπετείας τοῦ βίου ἡμῶν τὸ τυχαῖον καὶ ἡ βουλὴ εἶναι πράγματα πολὺ σημαντικά· καὶ ταύτην μὲν διευθύνομεν ἡμεῖς, εἰς ἐκεῖνο δὲ ὑποτασσόμεθα τυφλῶς ἐξ ἀνάγκης. Κέρδος ἄρα ἱκανόν, ἐὰν τὸ ἀδιάδραστον πεπρωμένον δὲν μᾶς εὕρῃ ὅλως ἐκπεπληγμένους, ἐὰν τὸ θάρρος καὶ ἡ φρόνησις ἡμῶν ἤδη καὶ πρότερον ἐγυμνάσθησαν εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ ἡ καρδία ἡμῶν ἐσκληρύνθη πρὸς ταύτην τὴν προσβολήν. Τὸ θέατρον μᾶς προθέτει σκηνὸς πολυειδεῖς ἀνθρωπίνων συμφορῶν, ἐντέχνως εἰσάγει ἡμᾶς εἰς ξένας τύχας καὶ πληρόνει τὰ στιγμιαῖα ἡμῶν πάθη μὲ γλυκὰ δάκρυα καὶ μὲ μεγάλην ἐπαύξησιν θάρρους καὶ πείρας. Ἐπ' αὐτοῦ συνακολουθοῦμεν τὴν ἐγκαταλελειμμένην Ἀριάδνην ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ, τῇ ἀντηχούσῃ ὑπὸ τῶν θρήνων της, καταβαίνομεν εἰς τὸν πύργον τῆς πείνας τοῦ Οὐγολίνου συναπερχόμεθα πολλάκις εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης καὶ ἀκούομεν σημαίνουσαν σοβαρῶς τοῦ θανάτου τὴν ὥραν. Ἐδῶ ἀκούομεν, ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ ἡμῶν μὲ σιγανοὺς προσιωνισμοὺς ἠσθάνετο, ἡ δὲ ἐκπεπληγμένη φύσις τρανῶς καὶ ἀναντιρρήτως βεβαιοῖ. Εἰς τοὺς θόλους τοῦ Τόβερ (10) ἐγκαταλείπει, βλέπομεν, τὸν ἠπατημένον φίλον ἡ εὔνοια τῆς βασιλίσσης. Τώρα, ἐνῷ μέλλει νὰ ἀποθάνῃ φεύγει τὸν στενοχωρημένον Μόορ (11) ἡ ἄπιστός του σοφιστικὴ σοφία. Ἡ αἰωνιότης ἀναδιδεῖ ἕνα νεκρὸν διὰ ν' ἀνακαλύψῃ μυστήρια, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωρίζῃ οὐδεὶς τῶν ζώντων καὶ ὁ τέως ἀσφαλὴς κακοῦργος χάνει τὸ ἐκ τῆς τελευταίας του δεινῆς ἐνέδρας προσδοκώμενον ὄφελος, ἐπειδὴ ὡς καὶ τὰ μνήματα αὐτὰ προδίδουσιν. Πλὴν ὄχι μόνον μὲ τύχας τῆς ἀνθρωπότητος μᾶς γνωρίζει ἡ σκηνή, ἀλλὰ καὶ νὰ ἤμεθα δικαιότεροι πρὸς τὸν δυστυχῆ καὶ νὰ τὸν κρίνωμεν ἐπιεικέστερα μᾶς διδάσκει. Τότε μόνον ὅταν ἐκμετρήσωμεν τὸ βάθος τῶν ταλαιπωριῶν του, ἔχομεν τὴν ἄδειαν νὰ δώσωμεν τὴν ψῆφον περὶ αὐτοῦ. Βεβαίως κακούργημα ἄλλο παρὰ τὸ τοῦ κλέπτου δὲν εἶναι αἰσχρότερον, καὶ ὅμως δὲν βρέχομεν ὅλοι μὲ ἓν δάκρυον τὴν ὁποίαν δίδομεν μέλαιναν ψῆφον, ὅταν εἰσδύσωμεν εἰς τὴν ἀνάγκην, εἰς ἣν εὑρισκόμενος ὁ Ἐδουάρδος Ῥούβεργ ἐκτελεῖ τὴν πρᾶξιν; (12) Τὴν αὐτοχειρίαν ἀποστρέφονται ὅλοι κοινῶς ὡς ἀνόμημα· ὅταν ὅμως ὑπὸ τῶν ἀπειλῶν τοῦ λυσσῶντος πατρός της τεταραγμένη ἡ Μαριάννη, προσβαλλομένη δεινῶς ὑπὸ ἔρωτος καὶ τῆς ἰδέας τρομερῶν τοίχων μοναστηρίου, πίνῃ τὸ φάρμακον, ποῖος ἐξ ἡμῶν θέλει νὰ ἦναι, τότε πρῶτος ψηφηφόρος κατὰ τοῦ ἀξιοθρηνήτου θύματος ἀξιωμάτων μιαρῶν; Φιλανθρωπία καὶ ἀνοχὴ ἤρξαντο ὄντως νὰ γίνωνται ἐπικρατοῦν πνεῦμα τοῦ καιροῦ ἡμῶν, αἱ ἀκτῖνές των εἰσέδυσαν μέχρι τῶν ἐσκαστικῶν στοῶν καὶ ἀκόμη βαθύτερα ἕως εἰς τὰς καρδίας τῶν ἡγεμόνων μας. Πόσον ὅμως μέρος τοῦ θείου τούτου ἔργου δὲν ἀνήκει ἆρά γε εἰς τὰ θεατρά μας; Δὲν εἶναι τάχα αὐτὰ τὰ γνωρίζοντα τὸν ἄνθρωπον μετὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν ἀνακαλύπτουσιν αὐτὰ τὰς μηχανὰς δι' ὧν ἐνεργεῖ;

Ἀξιόλογός τις τάξις ἀνθρώπων χρεωστεῖ νὰ εὐγνωμονῇ πρὸς τὴν σκηνὴν πλειότερον παρ' ὅλαι αἱ ἄλλαι. Ἐπ' αὐτῆς μόνον ἀκούουσι δηλαδὴ οἱ δυνατοὶ τῆς γῆς ὅ,τι ἢ ποτέ, ἢ σπανίως ἀκούουσιν ἀλήθειαν, ὅ,τι ποτὲ ἢ σπανίως βλέπουσι, τὸ βλέπουσιν ἐπ' αὐτῆς, τὸν ἄνθρωπον. Τόσον μεγάλη καὶ πολυειδὴς εἶναι ἡ ἀξία τῆς καλῆς σκηνῆς διὰ τὴν ἠθικὴν μόρφωσιν, καὶ ὄχι μικροτέρα καὶ διὰ τὸν καθόλου φωτισμὸν τοῦ νοός. Κατὰ τοῦτον τὸν ἀνώτερον τρόπον γνωρίζουσιν οἱ μεγάλοι νόες καὶ οἱ θερμοὶ πατριῶται νὰ μεταχειρίζωνται τὴν σκηνὴν καθολικῶς καὶ δεόντως. Ῥίπτουσι βλέμματα εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος παραβάλλουσιν ἔθνη μὲ ἔθνη, αἰῶνας μὲ αἰῶνας καὶ εὑρίσκουσι πόσον δουλικῶς τὸ μεγαλήτερον μέρος τοῦ λαοῦ κεῖται δεδεμένον εἰς τὰ δεσμὰ τῆς προλήψεως καὶ τῶν σφαλερῶν δοξῶν, αἵτινες εἶναι αἰωνίως τῆς εὐδαιμονίας του ἐναντίαι, καὶ ὅτι αἱ καθαραὶ τῆς ἀληθείας ἀκτῖνες ὀλίγας μόνον κεφαλὰς σποράδην φωτίζουσι, αἵτινες ἀγοράζουσιν ἴσως τὸ μικρὸν κέρδος δι' ἀναλώσεως ὅλης των τῆς ζωῆς. Διὰ ποίων δὲ μέσων δύναται ὁ σοφὸς νομοθέτης νὰ κάμῃ τὸ ἔθνος του μέτοχον αὐτῶν; Τὸ θέατρον εἶναι ὁ κοινὸς ὀχετὸς, εἰς ὃν χύνεται τὸ φῶς τῆς σοφίας ἀπὸ τὸ κρεῖττον μέρος τοῦ λαοῦ, τὸ νοῆμον, καὶ δι' αὐτοῦ μὲ μαλακωτέρας ἀκτῖνας ἐξαπλοῦται εἰς ὅλην τὴν πολιτείαν. Ὀρθότεραι ἰδέαι, ἁγνὰ ἀξιώματα, καθαρώτερα αἰσθήματα διατρέχουσιν ἐντεῦθεν ὅλας τοῦ λαοῦ τὰς φλέβας· ἡ ὀμίχλη τῆς βαρβαρότητος καὶ τῆς σκοτίου δεισιδαιμονίας ἀφανίζεται καὶ ἡ νὺξ παραχωρεῖ εἰς τὸ νικῶν φῶς. — Ἀπὸ τῶν τοσούτων ὡραίων καρπῶν τῆς καλῆς σκηνῆς δύω μόνον ἐγὼ θέλω νὰ ὑψώσω διαφερόντως. Ὁποία γενικὴ ἀνοχὴ θρησκειῶν καὶ αἱρέσεων εὗρε χώραν πρὸ ὀλίγων χρόνων εἰς τὴν Γερμανίαν. Πρὶν ὅμως ὁ Ἑβραῖος Νάθαν καὶ Σαλαδῖνος ὁ Σαρακηνὸς (13) μᾶς καταισχύνωσι διδάσκοντες ἡμᾶς τὸ θεῖον δόγμα, ὅτι ἡ εἰς τὸ θεῖον ἀφοσίωσις δὲν

(10) *Πύργου ἐν Λοοδίνῳ.*
(11) *Ἐν τοῖς Λῃσταῖς.*

(12) *Ὑπαινίττεται ὁ συγγραφεὺς καὶ ἐνταῦθα δράματα.*
(13) *Ἐν τῷ τοῦ Γερμανοῦ Λέσιγγ δράματι «Νάθαν ὁ σοφός.»*

κρέμαται διόλου ἀπὸ τὴν περὶ αὐτοῦ τοῦ θείου γνώμην ἡμῶν, πρὶν Ἰωσὴφ ὁ δεύτερος τὴν φοβερὰν ὕδραν τοῦ εὐσεβοῦς ζήλου καὶ μίσους καταπολεμήσῃ, εἶχεν ἤδη σπείρει ἡ σκηνὴ φιλανθρωπίαν καὶ ἡμερότητα εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν, καὶ αἱ ἀξιομίσητοι εἰκονες ἠθικῆς ἱερεῶν λύσσης μᾶς ἐδίδαξαν ν' ἀποφεύγωμεν τὸ θρησκευτικὸν μῖσος· εἰς τοῦτο δὲ τὸ φρικτὸν κάτοπτρον ἀπέπλυνεν ἡ χριστιανωσύνη τὰς κηλῖδάς της. Ὁμοίως δὲ εὐτυχῆ ἀποτελέσματα ἤθελε φέρει καὶ ὁ κατὰ τῶν ἐν τῇ παιδαγωγίᾳ ἁμαρτημάτων ἀπὸ τῆς σκηνῆς πόλεμος· καὶ ἐλπίζεται ἀκόμη δρᾶμα ἐπεξεργαζόμενον τοῦτο τὸ τόσον ἄξιον τῆς προσοχῆς ἡμῶν θέμα τῆς παιδαγωγικῆς. Ἐκ τῶν κοινῶν τῆς πολιτείας ἀντικειμένων δὲν εἶναι κἀνὲν ἄλλο ὡς ἐκ τῶν συνεπειῶν του τόσον σημαντικὸν, ὡς αὐτὸ, καὶ ὅμως δὲν εἶναι κανὲν ἄλλο τόσον ἠμελημένον καὶ εἰς τὰς σφαλερὰς γνώμας καὶ τὴν ἐλαφρογνωμίαν τοῦ πολίτου τόσον ἀπεριορίστως ἐπιτετραμμένον. Ἡ σκηνὴ μόνον ἠδύνατο νὰ παρουσιάσῃ τὰ δυστυχῆ θύματα ἠμελημένης ἀνατροφῆς, μὲ κατανυκτικὰς τῷ ὄντι καὶ ἐκπληκτικὰς εἰκόνας. Ἔμπροσθέν της ἠδύναντο οἱ πατέρες ἡμῶν νὰ ἀρνηθῶσιν ἰδιότροπα ἀξιώματα, αἱ δὲ μητέρες ἡμῶν νὰ μάθωσι ν' ἀγαπῶσι φρονιμώτερα. Ἰδέαι σφαλεραὶ ἀπατῶσι καὶ τὴν ἀγαθωτατην καρδίαν παιδαγωγοῦ· χειρότερον δὲ εἶναι τὸ κακὸν, ὅταν καὶ μὲ μέθοδόν τινὰ προμηθευμέναι ἐγκαυχῶνται καὶ τὸν τρυφερὸν βλαστὸν ἐντὸς φιλανθρωπικῶν καταστημάτων καὶ φυτωρίων συστηματικῶς διαφθείρωσι. (14)

Ἀπὸ τῆς σκηνῆς ἠδύναντο νὰ ὁδηγῶνται οὐχ ἧττον καὶ αἱ περὶ πολιτείας καὶ ἀρχόντων γνῶμαι τοῦ ἔθνους, ἐὰν ἐσυμφώνουν εἰς τοῦτο οἱ ἀρχηγοὶ καὶ ἔφοροι τοῦ κράτους. Ἡ νομοδοτικὴ δύναμις ἤθελεν ὁμιλεῖ ἐντεῦθεν διὰ ξένων συμβόλων πρὸς τὸ ὑπήκοον, ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι πρὸς τὰ παράπονά του προτοῦ ταῦτα νὰ φανερωθῶσι τρανῶς, καὶ ἤθελε δεκάζει ἀνεπαισθήτως τὴν πρὸς ἀμφιβολίαν κλίσιν του. Ὡς καὶ βιομηχανία καὶ ἐφευρέσεων πνεῦμα ἦτο δυνατὸν νὰ ἐκπυρῶται ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ἐὰν οἱ μὲν ποιηταὶ ἐνόμιζον τοῦ κόπου ἄξιον τὸν πατριωτισμὸν, ἡ δὲ πολιτεία συγκατένευε νὰ τοὺς ἀκούσῃ.

Δὲν δύναμαι δὲ ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος, νὰ παραδράμω τὴν μεγάλην ἐπιῤῥοὴν, τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἔχει καλῶς διωργανισμένη καὶ μόνιμος σκηνὴ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἔθνους. Ἐθνικότητα ἔθνους ὀνομάζω ἐγὼ τὴν ὁμοιότητα καὶ συμφωνίαν τῶν δοξῶν αὐτοῦ καὶ τῶν κλίσεων ἐπὶ ἀντικειμένων περὶ ὧν ἄλλο ἔθνος ἄλλως συλλογίζεται καὶ αἰσθάνεται. Μόνον ἡ σκηνὴ δύναται ν' ἀναβιβάσῃ ταύτην τὴν συμφωνίαν εἰς ὑψηλὸν βαθμόν. Ἡ συμφωνία αὕτη μόνη διαπερῶσα ὅλον τὸ στάδιον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, περιέχει ὅλας τοῦ βίου τὰς σχέσεις, φέγγει εἰς ὅλας τὰς γωνιας τῆς καρδίας, ἑνώνει ἐν ἑαυτῇ ὅλας τὰς τάξεις τῶν ἀνθρώπων καὶ ἔχει τὴν εὐπορωτάτην ὁδὸν πρὸς τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν. Καὶ ἐὰν εἰς ὅλα ἡμῶν τὰ δράματα ἐπεκράτει εἷς χαρακτὴρ, ἂν οἱ ἡμέτεροι ποιηταὶ ἤθελον ὁμονοοῦντες νὰ συστήσωσι στερεόν τινα δεσμὸν πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου, ἂν ἐκλογὴ αὐστηρὰ ὡδήγει τὰ ἔργα των καὶ ὁ κάλαμός των μόνον εἰς ἐθνικὰς ὑποθέσεις ἀφιερόνετο· ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἐὰν ἐπεζητούσαμεν τὴν ἀπόκτησιν ἐθνικοῦ θεάτρου, τότε ἠθέλαμεν εἶσθαι καὶ ἡμεῖς ἔθνος. (15) Τί συνέδεε τῷ ὄντι τὴν Ἑλλάδα τὸ πάλαι τόσον στενῶς; Τί ἔσυρε τὸν λαόν της τόσον ἀκατάσχετα πρὸς τὸ θέατρόν του; Οὐδὲν ἄλλο, εἰμὴ ἡ ἐθνικὴ τῶν δραμάτων ὑπόθεσις, τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα, τὸ μέγα συμφέρον τοῦ κοινοῦ τῆς κρείττονος ἀνθρωπότητος, τὸ ὁποῖον ἔπνεεν ἐξ αὐτῶν.

Μίαν εἰσέτι ἔχει ἀξίαν ἡ σκηνὴ, τὴν ὁποίαν διὰ τοῦτο τώρα ἀναφερω, διότι νομίζω ὅτι καὶ χωρὶς αὐτῆς ἡ μετὰ τῶν διωκτῶν της δίκη ἀναμφιβόλως θέλει κερδηθῇ. Ὅ,τι μέχρι τοῦδε ἐπεχειρίσθημεν ν' ἀποδειξωμεν, ὅτι δηλ. συμβάλλει οὐσιωδῶς πρὸς ἠθικὴν καὶ φωτισμὸν, ἦτό πως καὶ ἀμφίβολον· ὅτι δὲ ἀπὸ πασῶν τῶν ἐφευρημένων τρυφῶν καὶ διασκεδάσεων καὶ ὅλων τῶν πρὸς κοινὴν εὐφροσύνην καταστημάτων εἶναι ἀξία αὕτη νὰ προτιμηθῇ τὰ μάλιστα, τοῦτο ὡμολόγησαν καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροί της. Τὸ ὅσον ὅμως ἐνεργεῖ ἐνταῦθα, εἶναι σημαντικώτερον ἀφ' ὅ,τι συνήθως ὑπολαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι.

Ἡ ἀνθρωπίνη φύσις, δὲν πρέπει νὰ μᾶς λανθάνῃ, ὅτι δὲν ὑποφέρει νὰ κῆται ἀδιαλείπτως ἐπὶ τοῦ βασανιστηρίου τῆς ἐργασίας· τὰ θέλγητρα πάλιν τῶν αἰσθήσεων ἀποθνήσκουσι μετὰ τὴν ἀπόλαυσιν, ὁ δὲ ἄνθρωπος βεβαρυμμένος ἀπὸ κτηνώδεις ἡδονὰς, κεκοπιασμένος ἀπὸ ἐκτενεῖς μόχθους, τυραννούμενος ἀπὸ αἰωνίαν ἐπιθυμίαν δραστικότητος διψᾷ καλητέρας, ἐκλεκτοτέρας ἡδονὰς, ἢ ὁρμᾷ ἀχαλίνωτος εἰς ἀγρίας διασκεδάσεις, αἵτινες, ταχύνουσαι τὸν ὄλεθρόν του, ταράττουσι καὶ τὴν ἡσυχίαν τῆς κοινωνίας. Βακχικαὶ χαραὶ, ὀλέθρια παιγνίδια, μυρίαι ἄλλαι μανίαι, γεννώμεναι ἐκ τῆς ἀργίας, εἶναι ἀναπόφευκτα, ἐὰν ὁ νομοθέτης δὲν γνωρίζῃ νὰ χειραγωγῇ τὴν ῥοπὴν ταύτην τοῦ λαοῦ. Ὁ ἐργάτης κινδυνεύει νὰ χάσῃ ζωὴν μεγαλοψύχως διὰ τὴν πολιτείαν θυσιασμένην, θυθισθεὶς εἰς ἄτυχόν τινα ὑποχονδρίαν· ὁ πεπαιδευμένος νὰ καταντήσῃ ἀμβλὺς σχολαστικός· ὁ ὄχλος κτῆνος. Ἀλλὰ τὸ θέατρον εἶναι κατάστημα, ὅπου ἡδονὴ μὲ διδασκαλίαν συζεύγνυται, ἀνάπαυσις μὲ κόπον, παιδιὰ μὲ παιδείαν· ὅπου καμμία δύναμις τῆς ψυχῆς δὲν ἐκτείνεται πρὸς βλάβην τῆς ἄλλης, καμμία ἡδονὴ δὲν ἀπολαύεται ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ ὅλου. Ὅταν λοιπὸν κατατρώγῃ τὴν καρδίαν ἡμῶν λύπη, ὅταν κακοδιαθεσία φαρμακώνῃ τὰς μονήρεις ἡμῶν ὥρας, ὅταν ἀηδιάζω-

(14) *Ὁ συγγραφεὺς καταφέρεται ἐνταῦθα κατά τινος παιδαγωγικοῦ συστήματος, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἐν Εὐρώπῃ εὐδοκιμήσαντος, τοῦ ἐπονομασθέντος φιλανθρωπικοῦ. Ἴδε περὶ αὐτοῦ τὰ Ἐγκυκλοπαιδικὰ λεξικά.*

(15) *Καὶ ἂν τοῦτον μόνον τὸν παράγραφον περιεῖχεν αὕτη ἡ πραγματεία, ἤθελεν εἶναι ἀξιωτάτη τῆς μελέτης ἡμῶν.*

μεν τὸν κόσμον καὶ τοὺς περισπασμούς του, ὅταν ἀναρίθμητα βάρη θλίβωσι τὴν ψυχὴν ἡμῶν καὶ τὸ ἐνεργὸν ἡμῶν κινδυνεύῃ ν' ἀποπνιγῇ ἀπὸ τὰς ἐργασίας τοῦ ἐπαγγέλματος ἡμῶν, μᾶς δέχεται τότε τὸ θέατρον καὶ εἰς τὸν ἔντεχνον αὐτοῦ κόσμον λησμονοῦμεν τὸν ἀληθῆ, ἀποδίδομεν ἑαυτοὺς εἰς τὸν ἑαυτόν μας, ἡ αἴσθησις ἡμῶν ἐξυπνᾷ, σωτήρια πάθη ταράσσουσιν ἠρέμα τὴν κεκοιμισμένην ἡμῶν φύσιν καὶ κινοῦσι τὸ αἷμα μὲ ἀναβρασμοὺς δροσερούς. Ὁ δυστυχὴς θρηνῶν ἐνταῦθα διὰ ξένα κακὰ ἀποθρηνεῖ τὰ ἴδιά του, ὁ εὐτυχὴς ἀνανήφει καὶ ὁ ἀσφαλὴς φοβεῖται. Ὁ ἐμπαθὴς θηλυδρίας ἀποκληρύνεταί πως καὶ γίνεται ἀνήρ· ὁ ὠμὸς βάρβαρος ἄρχεται ἐνταῦθα κατὰ πρώτην φορὰν τοῦ αἰσθάνεσθαι. Καὶ τότε τέλος — ὁποῖος θριαμβος διὰ σέ, ὦ φύσις, τοσάκις καταπατουμένη καὶ τοσάκις ἀνισταμένη, φύσις! ἐὰν ἄνθρωποι ὅλων τῶν κλιμάτων καὶ ζωνῶν καὶ τάξεων, ἀπορρίψαντες ὅλα τὰ δεσμὰ τῆς ἀφιλοκάλου κακοτεχνίας καὶ τοῦ συρμοῦ ἐλευθερωμένοι ἀπὸ ὅλων τῶν ἀναγκῶν τῆς εἱμαρμένης καὶ διὰ μιᾶς συνδετικῆς συμπαθείας ἡνωμένοι, καταντήσωσι γένος ἕν, λησμονήσωσι τὸν ἑαυτόν των καὶ τὸν κόσμον καὶ πλησιάσωσι τὴν οὐρανίον των καταγωγήν· ἕκαστος κατὰ μέρος θέλει τότε ἀπολαύει τὸς ἀγαλλιάσεις ὅλων, δυναμωμένας καὶ ὡραϊσμένας ὡς ἐκ τῆς ἀπὸ μυρίων ὀφθαλμῶν ἀντανακλάσεως, καὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ θέλει δίδει τότε εἰς ἓν μόνον αἴσθημα χώραν εἰς τὸ ὅτι εἶναι ὄντως ἄνθρωπος.

Α. Σ. Κ.

ΕΙΜΑΡΜΕΝΗΣ ΠΑΙΓΝΙΑ.

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

(Συνέχεια, ἰδὲ Τεύχη ΙΒ'. καὶ ΙΓ'.)

—

Τελοσπάντων, ἡ σημαία κατεβιβάσθη, καὶ ὁ Μορφεὺς μᾶς ἀνήγγειλε, διὰ τοῦ σημείου τὸ ὁποῖον γνωρίζετε, ὅτι ἠδυνάμεθα ἐν πάσῃ ἀσφαλείᾳ νὰ σκεφθῶμεν περὶ τῶν ἰδίων ἡμῶν ὑποθέσεων. Πρώτη ἡ νεᾶνις ἔλυσε τὴν σιωπήν.

— Τὸ λοιπόν! κύριε, μοῦ εἶπε, πρὸ ὀλίγου ἤκουσα ἀπὸ τὸ στόμα σας λόγους ἐλπίδος· ἐφάνητε πεπεισμένος ὅτι ὑπάρχει μέσον ν' ἀποφύγω τὴν ἐπαπειλοῦσάν με τύχην. Ἂν οὕτως ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, λέγετε, ἐξηγήσατέ μου τί πρέπει νὰ κάμω, ποῖον μέσον ἔχω νὰ μεταχειρισθῶ.

— Ἀκούσατέ με προσεκτικῶς, κυρία μου, εἶπα μὲ φωνὴν σοβαρὰν καὶ ἐπίσημον, ἀκούσατέ με προσεκτικῶς, καὶ ὑποσχεθῆτέ μου νὰ μὴ τρομάξετε ἀπὸ τοὺς λόγους μου, ὅ,τι καὶ ἂν περιέχουν ἀπροσδόκητον. Ἡ θέσις ἀμφοτέρων ἡμῶν εἶναι τόσον ἀλλόκοτος, τόσον ἀνόμοιος μὲ τὰς συνήθης τοῦ βίου ἕξεις, ὥστε δὲν ἁρμόζει παντάπασι νὰ ζυγίσετε ὅσα μέλλετε ν' ἀκούσετε μὲ τὴν καθημερινὴν πλάστιγγα. Πρὸ πάντων λοιπὸν πρέπει νὰ μὲ βεβαιώσετε ὅτι αἰσθάνεσθε διάθεσιν νὰ ἔχετε πρὸς ἐμὲ ἐμπιστοσύνην πλήρη, τῆς ὁποίας εἶναι μάρτυς ὁ Θεὸς ὅτι δὲν θὰ καταχρασθῶ· πρέπει νὰ μοῦ ὑποσχεθῆτε ὅτι θὰ μὲ ἀκούσετε μέχρι τέλους χωρὶς νὰ μὲ διακόψετε· ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦτον, θὰ λαλήσω· ἀλλ' ὑπὸ μόνον τὸν ὅρον τοῦτον. Συναινεῖτε;

— Τὸ ὑπόσχομαι, κύριε, εἶπε μὲ φωνὴν ἐπαισθητῶς τρέμουσαν.

— Κυρία μου, ἠκολούθησα λαμβάνων τὴν χεῖρά της μὲ τοσαύτην κατανυκτικὴν ἐπισημότητα, ὥστε δὲν ἔδειξε κἀμμίαν ἀντίστασιν· κυρία μου, εἴπαμεν λοιπὸν ὅτι ἔχετε πλήρη ἐμπιστοσύνην πρὸς ἐμὲ καὶ μὲ πιστεύετε ἄνθρωπον τίμιον· μόνη ἡ βεβαίωσις αὕτη ἦτον ἱκανὴ νὰ μὲ πείσῃ νὰ λύσω τὴν σιωπήν, καὶ μολαταῦτα μὲ πολὺν ἀγῶνα τὸ ἀποφασίζω. Σᾶς εἶπα πρὸ ὀλίγου ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ὑπανδρεία σας δὲν ἐξετελέσθη, εἶστε ἀκόμη, δόξα τῷ Θεῷ! εἰς καιρὸν νὰ εἰπῆτε ὄχι· ἀντετάξατε — καὶ κατὰ τοῦτο εἴχετε δίκαιον — τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατρός σας· διότι ὁ πατήρ σας, ἐπὶ τῇ προφάσει τῆς εὐδαιμονίας σας καὶ τοῦ μέλλοντός σας, θὰ νομίσῃ ὅτι ὀφείλει νὰ μεταχειρισθῇ τὴν βίαν, τὸν ἠθικὸν καταναγκασμόν, εἰς τὸν ὁποῖον, ἐννοῶ, ἐπὶ τέλους θὰ ἐνδώσετε· εἰς τοῦτο λοιπὸν πρέπει ν' ἀντιπαραταχθῶμεν, καὶ τὸ μόνον ὅπλον ἴσως κατὰ τοιαύτης φοβερᾶς ἐπιρροῆς εἶναι τὸ ὑλικῶς ἀδύνατον τῆς ὑποχωρήσεως . . . τῆς ὑπακοῆς, ἐν ἑνὶ λόγῳ.

Οἱ λόγοι μου ἐπεριτυλίσσοντο εἰς τόσας περισκέψεις καὶ προφυλαξεις ῥητορικὰς, ὥστε ἤμην ἐξ ἀνάγκης ἐντελῶς ἀκατανόητος.

Οἱ μεγαλοι καὶ γαλανοὶ ὀφθαλμοί της, φωτιζόμενοι ἀπὸ τὴν λάμψιν τῶν ἀστέρων τῆς νυκτὸς, μ' ἐκύτταζαν ἀποροῦντες, ἐρωτῶντες σχεδὸν, καὶ ζητοῦντες ἐπὶ τῆς μορφῆς μου τὸ ἀπαραίτητον εἰς τοιοῦτο σκοτεινὸν προοίμιον σχόλιον. Ἠκολούθησα μὲ τὸν αὐτὸν τοῦ δισταγμοῦ καὶ τῆς ἀμηχανίας τόνον, εἰλικρινῶς ἐν τούτοις καὶ διστάζων καὶ ἀμηχανῶν.

— Ἀλλοίμονον! τὸ ὁμολογῶ, ἓν καὶ μόνον πρᾶγμα δύναται νὰ σᾶς ἐνισχύσῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀντιστάσεως, ὥστε νὰ μὴν ὑποχωρήσετε ἀπέναντι συμφωνίας ἤδη γενομένης, πραγμάτων θετικῶς καὶ τυπικῶς τετελεσμένων. Καὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἶναι τὸ αἴσθημα, τὸ ὁποῖον ἔπεισε καὶ ἐμὲ νὰ διαλύσω γάμον ἐπίσης ἐντελῶς καὶ θετικῶς συμφωνηθέντα . . . . Εἰς τὴν ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν μ' ἐβιάσατε νὰ λάβω ὀπίσω, σᾶς ἔλεγα κάπου ὅτι, ὅσον καὶ ἂν ἦναι ἀδύνατος, ὅσον εὐπειθὴς, ἡ νεᾶνις ἡ ἔχουσα τὸν ἔρωτα εἰς τὴν καρδίαν, ἔχει καὶ τὴν δύναμιν νὰ προστατεύσῃ τὸν ἔρωτα τοῦτον καὶ νὰ διατηρηθῇ δι αὐτόν. Θὰ ἐσώζεσθε ἂν εἴχετε ἔρωτα.

Ἡ νεᾶνις ἐκινήθη.

Ἠκολούθησα ἐπὶ τὸ μᾶλλον παθαινόμενος.

— Ναί! θὰ ἐσώζεσθε! διότι θὰ εὑρίσκετε εἰς τὸν ἑαυτόν σας τὴν δύναμιν τῆς ἀντιπαρατάξεως κατὰ τῆς καταιγίδος· καὶ ὁ ὅτι ἀκόμη, ἂν ἔπρεπε νὰ παλαίσετε, δὲν θὰ ἐμένετε μόνη εἰς τὴν πάλην. Ἀ! ἂν ἠσθάνεσθε ἔρωτα!

— Ἀλλὰ, κύριε, ἐτραύλισε μὲ τρέμουσαν φωνὴν, καὶ τοῦτο ἂν ἦτον, δὲν θὰ ἐχρησιμευε τελευταῖον εἰς ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὴν θυσίαν ἀλγεινοτέραν καὶ βεβαιοτέραν τὴν δυστυχίαν μου. Καὶ τοῦτο ἂν ἦτον, ὁ πατήρ μου δὲν ἔδωκε τὸν λόγον του; ἡ ὑπανδρεία μου δὲν ἀπεφασίσθη ἀμεταθέτως; μήπως καὶ τότε θὰ ἤμην ἐλευθέρα;

— Ἀλλὰ τότε ἔρθανε νὰ ἐκτείνετε τὴν χεῖρα εἰς τὸν ἄνδρα τῆς καρδίας σας, καὶ νὰ τοῦ εἰπῆτε· «Σῶσέ με, εἶμαι ἐδική σου· εἰς σὲ ἀπόκειται νὰ μὲ διατηρήσῃς διὰ τὸν ἑαυτόν σου.» Καὶ ἂν ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ἦτον ἀληθῶς ἄξιος τῆς εὐδαιμονίας του, αὐτὸς θὰ ἐξηγόραζε τὴν σωτηριαν σας.

— Ἀλλὰ, κύριε, ἐπανέλαβεν ἡ νεᾶνις, γνωρίζω τὸν πατέρα μου, καὶ εἶμαι θετικῶς πεπεισμένη ὅτι τίποτε εἰς τὸν κόσμον δὲν δύναται νὰ τὸν πείσῃ νὰ μεταβάλῃ τὸν σκοπόν του.

— Ἂς ἦναι ὅσον θέλει ἐπίμονος, ὅταν ἐγὼ καθ' ὑπόθεσιν εὐτυχήσω νὰ ἑλκύσω τὴν ἀγάπην σας . . . . ὅταν μὲ πλήρη καὶ τελείαν ἐμπιστοσύνην ἀναθέσετε τὴν τύχην σας εἰς τὰς χεῖράς μου, ὁ πατήρ σας, θέλει δὲν θέλει, θὰ βιασθῇ νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν ἐκλογήν σας.

— Καὶ πῶς θὰ ἐκάμνετε; ἐτραύλισεν ἡ μικρὰ μὲ φωνὴν διακεκομμένην ἀπὸ τὴν συγκίνησιν καὶ τὸ προαίσθημα τῶν ἑπομένων μου λόγων.

— Πῶς, κυρία μου! Ὑποθέτω ὅτι θὰ εἶχεν ἡ νέα εἰς ἐμὲ ἐμπιστοσύνην, εἶπα, πλήρη· διότι χωρὶς τὴν ἐμπιστοσύνην δὲν ὑπάρχει ἔρως· θὰ τῆς ἔλεγα· Σᾶς ἀγαπῶ καὶ δὲν τὸ ἀμφιβάλλετε· προτιμᾶτε νὰ γείνετε ἐδική μου ἢ τοῦ ἄλλου ἐκείνου τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζετε, καὶ χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζετε τὸν μισεῖτε; Ἂν οὕτως ἦναι, ἀφήσατε τὴν τύχην σας εἰς ἐμὲ, καὶ ποσῶς μὴ φοβῆσθε· ἡ τιμή σας εἶναι τιμή μου δὲν εἶστε σύζυγός μου ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου; Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ πρέπει καὶ ὁ νόμος καὶ οἱ ἄνθρωποι νὰ ἐπικυρώσουν τὴν ἕνωσίν μας. Ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν τὴν ἐκλογὴν τῶν μέσων, ἂς λάβωμεν τὸ μόνον εἰς τὴν διάθεσίν μας μέσον· αἱ περιστάσεις καὶ τὸ μέλλον δὲν θὰ μᾶς ἀθωώσουν; Ἵππων λοιπὸν ἀνάγκην ἔχομεν καὶ ἁμάξης, ἑωσότου νὰ φθάσωμεν εἰς τὰ μεθόρια, χωρὶς νὰ μᾶς ἐνοχλήσῃ κανείς, χωρὶς νὰ ἐννοήσουν τὴν φυγήν μας· τοῦτο δὲ εἶναι τόσον εὔκολον νὰ ἐκτελεσθῇ, ὥστε εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποτύχῃ.

Ἀφοῦ πατήσωμεν τὰ ξένα χώματα ζητοῦμεν ἀπεκεῖ συγχώρησιν. Τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ μέσου τούτου, εἰς τὸ ὁποῖον στανικῶς καταφεύγομεν, δὲν εἶναι ἀμφίβολον. Τοῦ μέσου δὲ γνωστοῦ γενομένου, ἡ ὑπανδρεία σας μὲ τὸν ἄγνωστον ἐκεῖνον καὶ μισητὸν μνηστῆρα καθίσταται ἀδύνατος, τὸ συνοικέσιον ἀνατρέπεται ἀφεύκτως, ἡ δὲ ἕνωσίς μας προκαλεῖται ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀνάγκην. Καὶ ἔπειτα, ἂν ἡ μνηστὴ φέρῃ εἰς τὸν μνηστῆρα πλουσίαν προῖκα, ὁ μνηστὴρ ἀρ' ἑτέρου ἠμπορεῖ, τὸ κάτω κάτω, καὶ χωρὶς νὰ τὴν καταδικάσῃ εἰς στερήσεις καὶ ἔνδειαν, νὰ νυμφευθῇ τὴν κόρην χωρὶς τὴν προῖκα.

Ἰδού, κυρία μου, τί θὰ ἔλεγα εἰς τὴν νέαν ἐκείνην ἤτις, ὅσον ἂν ἀπεστρέφετο τὸ προταθὲν μέσον, θὰ ἐπείθετο ὅ,τι ἂν ὑπῆρχε μέσον ἄλλο τακτικώτερον εἰς τὸ νὰ τὴν λυτρώσω ἀπὸ τὰς ἀγκάλας ἐκείνου τοῦ ἄλλου, δὲν θὰ ἔδιδα εἰς τὴν μέλλουσαν σύζυγόν μου τοιαύτην ἐνόχλησιν . . . . Ἀλλὰ, τὸ ὁμολογῶ, διὰ νὰ τολμήσῃ νὰ προτείνῃ τοιοῦτο μέσον εἰς νέαν ἁγνὴν καὶ καθαρὰν ὡς τοὺς ἀγγέλους, ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔχει μεγάλην ἀνάγκην νὰ μὴν ἀμφιβάλλῃ ὅτι ἡ πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνη τῆς νέας εἶναι ἀπεριόριστος . . . .

ΣΓ'.

Ἀπαγωγὴν λοιπὸν ἐπρότεινα, σωστὴν ἀπαγωγήν! χωρατὰ δὲν ἦσαν. Ἂς ἤμην ὅσον ἤθελα εὔγλωττος, γλυκὺς καὶ πειστικὸς ὡς ὁ μακαρίτης Κικέρων· ὁ λόγος ἐπέταξε, καὶ ποῖος τρομερὸς λόγος! Πῶς ἦτον δυνατὸν νὰ πιστεύσω ὅτι ἠδυνάμην νὰ πείσω τὴν παιδίσκην ταύτην εἰς τοιαύτην ἀπόκοτον πρᾶξιν! Κόρην ἄδολον, ἄκακον, ἄγγελον ἀγνότητος καὶ ἀγνοίας! Αἴ! τοῦτο δὰ κυρίως μ' ἔκαμνε νὰ ἐλπίζω· διότι, σημειώσατε, ἐκεῖνος μόνος φοβεῖται καὶ προβλέπει τὸ κακὸν, ὅστις ἔχει τὴν γνῶσιν καὶ τὴν πεῖραν τοῦ κακοῦ. Πῶς νὰ ὑποθέσῃ ἡ ἄδολος ὅτι τεκταίνεται κατ' αὐτῆς δόλος;

Καὶ ἀληθῶς, παραλειπομένης πάσης ὑποψίας περὶ ἀπάτης καὶ προδοσίας, ὅσον ἂν ἦτον ἔκτακτος καὶ ἀλλόκοτος ἡ πρότασίς μου, δὲν ἐδικαιολογεῖτο πληρέστατα ἀπὸ τὴν ἀδυσώπητον ἀνάγκην; ἄνευ ἀπαγωγῆς, οὐδεμία σωτηρία! Ἔπειτα, ἂς μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ἀνεγινώσκοντο μυθιστορήματα καὶ ἐπιφυλλίδες, καὶ ὅτι ἔπρεπε κάποιος καρπὸς νὰ ἐξαχθῇ ἀπὸ τὰς ἀναγνώσεις ταύτας. Διατί καὶ αὐτὴ νὰ μὴ θέλῃ νὰ γείνῃ ἡρωὶς μυθιστορήματος; καὶ χωρὶς ἀπαγωγὴν, ἡρωὶς μυθιστορήματος γίνεται;

Ἐννοεῖται οἴκοθεν ὅτι ἡ φυγὴ δὲν ἔχει ἄλλον σκοπὸν, εἰμὴ τὴν ἄφιξιν εἰς γωνίαν τινὰ τῆς Ἰταλίας, ὅπου οἱ φεύγοντες γονατίζουν εὐλαβῶς ἐνώπιον ἱερέως, εὐλογοῦντος καὶ αὐτοὺς καὶ τὸν γάμον· μετὰ τοῦτο, τί ἄλλο μένει νὰ πράξῃ ὁ πατήρ, εἰμὴ νὰ μιμηθῇ καὶ αὐτὸς τὸν ἱερέα, νὰ εὐλογήσῃ καὶ αὐτὸς, καὶ νὰ ἐγκρίνῃ ὅ,τι ἔγεινεν ἤδη καὶ χωρὶς τὴν ἔγκρισίν του; Ἰδοὺ ἡ πατροσέβεια, καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἁπλότητα καὶ ἐντέλειαν. Ποῖος πταίει; ἂν οἱ γονεῖς δὲν εἶχαν ἄλλην θέλησιν παρὰ τὴν τῶν τέκνων των, τοιαῦτα πράγματα δὲν θὰ συνέβαιναν. Ὁρίσατε ὅμως νὰ εἰπῆτε τοῦτο εἰς τοὺς γονεῖς. Ἀ! οἱ γονεῖς! οἱ γονεῖς! Ἀντὶ γονέων, ἦτον καλήτερα ἐξαδελφοι μόνον καὶ ἐξάδελφαι νὰ ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον.

Ἡ καλὴ νεᾶνις εἶχε λησμονήσει τὴν χεῖρά της εἰς τὴν χεῖρά μου, καὶ ἠθέλησε τότε ἐλαφρὰ νὰ τὴν ἀποσύρῃ. Ἀλλ' ἀφοῦ τὴν εἶχα πλέον, δὲν ἠθέλησα νὰ τὴν ἀφήσω.

— Μὲ ἠρωτήσατε, κυρία μου, τῆς εἶπα χωρὶς νὰ

τῆς δώσω καιρὸν ν' ἀναπνεύσῃ, ἂν ἔβλεπα μέσον τι σωτηρίας· σᾶς εἶπα δὲ τοῦτο τὸ μέσον, ὅσον ἂν σᾶς φανῇ τολμηρόν, διότι δὲν βλέπω ἄλλο. Ἀλλοίμονον! ἐδῶ δὲν εἶναι ἡ ἀμηχανία. Ὅ,τι φαίνεται ἀκατόρθωτον εἰς ἐκείνην τὴν ὁποίαν τὸ πάθος δὲν μεγαλύνει, εὔκολον εἶναι εἰς ἐκείνην ἥτις ἀγαπᾷ, καὶ τῆς ὁποίας ζωὴ εἶναι ὁ ἔρως. Ἂ! ἂν τὸ πῦρ τοῦτο σᾶς ἔφλεγεν! Ἔχετέ τινα πλησίον σας ἱκανὸν νὰ μεταβάλῃ τοὺς λόγους εἰς πράγματα... Εἴπατε ὅτι μ' ἐννοεῖτε... καὶ ὅτι μ' ἐγκρίνετε!

Ἐπροσπάθησε καὶ πάλιν ν' ἀποσύρῃ τὴν χεῖρά της· ἀλλὰ μ' εὗρεν ἕτοιμον εἰς ἄμυναν· ἠναγκάσθη λοιπὸν νὰ παραιτηθῇ τοῦ ἀγῶνος. Ἡ πτωχὴ νέα ἄρχισε νὰ τρέμῃ μὲ τὰ σωστά της,

— Δὲν ἀποκρίνεσθε!... Διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ! κυρία μου, συλλογισθῆτε τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμεθα!... Δὲν μᾶς μένουν πλέον εἰμὴ πέντε λεπτὰ τὸ πολὺ ἴσως, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει ἐγὼ μὲν νὰ σᾶς εἰπῶ ὅτι σᾶς ἀγαπῶ, ὅτι ἄλλην ποτὲ δὲν θὰ θελήσω ὡς σύζυγον, καὶ ὅτι ἠμπορεῖτε νὰ μὲ θεωρήσετε ὡς δοῦλός σας· ὑμεῖς δὲ νὰ μὲ ἀκούσετε, νὰ σταθμήσετε τοὺς λόγους μου, καὶ ν' ἀποκριθῆτε σαφῶς καὶ εἰλικρινῶς. Τίς ἠξεύρει ἂν ὁμοία εὐκαιρία θὰ παρουσιασθῇ ποτὲ πλέον. Πρόκειται περὶ τῆς τύχης ἀμφοτέρων, προσέξατε. Ἂν ὁ πατήρ σας ἐξυπνήσῃ πρὶν μοῦ δώσετε τὸ δικαίωμα νὰ φροντίσω περὶ ὑμῶν καὶ περὶ τοῦ μέλλοντός σας, σᾶς χάνω διὰ παντὸς, καὶ γίνεσθε ἀφεύκτως κατάκτημα τοῦ ἄλλου ἐκείνου, εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὁποίου σᾶς ῥίπτουν, χωρὶς νὰ βεβαιωθῆτε πρότερον ἂν αἱ ὀρέξεις καὶ κλίσεις σας συμβιβάζωνται! Ὦ! ἂς μὴ παίξωμεν τοιοῦτο παιγνίδιον, σᾶς ἐπαναλαμβάνω! Διαθέσατε περὶ τῆς τύχης σας, πρὶν διαθέσουν περὶ αὐτῆς ἄλλοι. Ἀγνοῶ ποῖον σᾶς ἑτοιμάζουν ὡς σύζυγον, ἀλλ' ὁστιδήποτε εἶναι, σᾶς ὀμνύω, δὲν θὰ σᾶς ἀγαπήσῃ ποτὲ καθὼς ἐγὼ αἰσθάνομαι ὅτι σᾶς ἀγαπῶ! Κυτταξατε, σᾶς φαίνεται ὅτι ψεύδομαι; σᾶς φαίνεται ὅτι λέγω λόγους τοὺς ὁποίους ἡ καρδία μου ἀποδοκιμάζει; Ὄχι δὲν εἶναι ἀλήθεια; Λοιπόν! διατί δὲν ἀποκρίνεσθε; ἀλλ' ἀφόβως, ἀλλ' εἰλικρινῶς, διότι τίμιον ἄνθρωπον ἔχετε ἐνώπιόν σας· ἀποφασίσατε περὶ τῆς τύχης ἀμφοτέρων. Τὴν ὥραν ταύτην, ἡ τύχη μας ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν λέξιν ἥτις θὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ στόμα σας· τί πρέπει νὰ γείνῃ;

Τὸ κατεπεῖγον τῆς περιστάσεως, ἡ ὑποτιθεμένη ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν μέλλουσα διακοπὴ τῆς συνομιλίας μας, καὶ, πρὸ πάντων, ἡ ἀλήθης παραφορὰ τοῦ πάθους, μοῦ εἶχαν τελοσπάντων λύσει τὴν γλῶσσαν. Ἂν τὴν ἐβλέπετε πάλλουσαν καὶ τρέμουσαν ὡς τὸ φύλλον! ἂν ἐβλέπετε τοὺς ὀφθαλμούς της ζητοῦντας χάριν καὶ ἔλεος, τὰς παρειάς της πορφυρᾶς ὅλας ὑπὸ τῆς αἰδοῦς καὶ προσέτι — ὦ εὐτυχία! — ὑπὸ τῆς ἄλλης ταραχῆς ἐκείνης ἥτις δὲν εἶναι μόνον ἀποτέλεσμα φόβου, ἀλλὰ καὶ μυστικῆς συνενοχῆς μὲ τὸν ἐπιτιθέμεναθ' ἡμῶν ἐχθρόν!

Ὅλα ταῦτα ἦσαν καλοὶ οἰωνοί· ἀλλ' ἐν τούτοις αἱ στιγμαὶ παρήρχοντο καὶ δὲν ἀπεκρίνετο· ἐγὼ δὲ ἤθελα συναίνεσιν, συναίνεσιν ῥητὴν εἰς σχέδια τὰ ὁποῖα τότε, ὅ,τι καὶ ἂν συνέβαινεν, εἶχα σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ ἐκτελέσω.

— Διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ! κυρία μου· μίαν λέξιν, μίαν μόνην λέξιν.... Ἀνάγκη πᾶσα νὰ γνωρίζω...

Ἄρχισε τότε νὰ κλαίῃ· ἀλλὰ δὲν ἦτον ἀκόμη ἀπόκρισις.

Ἐν τούτοις εὔγλωττα καὶ ἐμφαντικὰ ἦσαν τὰ δάκρυα ταῦτα· ἦσαν ἡ ἔκρηξις τῆς νευρικῆς στενοχωρίας εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο· ὅθεν καὶ προέβησαν μέχρι λυγμῶν.

Ἐτρόμαξα· ἐφοβήθην μὴν ἐξυπνήσουν τὸν κοιμώμενον.

— Ὦ! χανόμεθα! ἀνέκραξα ἀσπάζων τὸ μαντίλιόν της καὶ θέτων αὐτὸ εἰς τὸ στόμα της.

Ἡ ἀπογνωστική μου κραυγή, ἥτις ἄλλως δὲν ἦτον προσποιητή, ἐτελεσφόρησε· διότι καὶ θρῆνοι καὶ λυγμοὶ ἔπαυσαν ἀμέσως. Ἐσφόγγισα, μὲ φίλτρον μητρικὸν, τὰ δάκρυα τῶν παρειῶν της διὰ τοῦ αὐτοῦ μαντιλίου· ἀπώθησε τότε ἐλαφρὰ τὴν χεῖρα μου, ἠλευθέρωσε τὴν ἐδικήν της, καὶ ἔκρυψε τὸ πρόσωπόν της εἰς τοὺς δέκα δακτύλους της.

— Κυρία μου, κυρία μου, ἀκούσατέ με! εἶπα ἀπομακρύνων τὰς δύω ὡραίας χεῖρας, δι' ὧν ἐκρύπτετο τὸ ἀγγελικὸν ἐκεῖνο πρόσωπον. Δὲν βλέπετε ὅτι ὀλίγαι στιγμαὶ ἀκόμη μᾶς μένουν! Ἐννοῶ τὴν ἀμηχανίαν σας, τὴν συγκίνησίν σας, τὸν φόβον σας αὐτόν.... Ἀλλὰ δὲν αἰσθάνεσθε ὅτι πρόκειται περὶ ἄλλου σοβαρωτέρου πλέον πράγματος, ὄχι περὶ ματαίων ἀκριβολογιῶν καὶ διατυπώσεων τὰς ὁποίας ἐβιάσθημεν νὰ παραλείψωμεν; Ὦ! καταλαμβάνω καὶ τοὺς θρήνους σας καὶ τὰ δάκρυά σας, ὥστε δὲν θέλω νὰ ἐπαυξήσω τὴν ταραχήν σας. Μ' ἂν καὶ μόνην λέξιν ζητῶ, μίαν καὶ μόνην διαταγὴν θέλω· εἴπατε, εἴπατέ μου νὰ σᾶς σώσω. Τοῦτο μόνον μοῦ ἀρκεῖ· διὰ τούτου καὶ μόνου θὰ μαθω τί ἔχω νὰ φοβηθῶ καὶ τί ἔχω νὰ ἐλπίσω· θὰ μαθω τελοσπάντων τί μένει εἰς ἐμὲ νὰ πραξω.

Ἐρυθημα πυρὸς ἀνέβη τότε εἰς τὰς παρειάς της. Εἰς τὰ βλέμματά της εἶδα δισταγμὸν θορυβώδη, ἀναγγέλλοντα ὅτι ἡ τύχη μου τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἀπεφασίζετο. Ποῖος ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ νικητής, ἐγὼ ἢ ὁ ἀποτρόπαιος ἄγνωστος;

— Ἔστω λοιπόν, σώτατέ με, ἐτραύλισε μὲ πνιγηρὰν φωνὴν, ἀντηχήσασαν ὅμως εἰς τὰ αὐτία μου τόσον ἡδονικῶς, ὡς τῶν χερουβὶμ μέλος.

Ὅθεν ἐξέχασα ὅτι ἤμεθα τρεῖς, καὶ ἐκραύγασα κραυγὴν ἀσυνέτου εὐδαιμονίας, ἥτις ἐξύπνισε τὸν πατέρα ἔντρομον.

— Τί εἶναι; τί εἶναι; ἠρώτησε τρίβων τοὺς ὀφθαλμούς του.

Κατ' εὐτυχίαν, μὲ ὅλην τὴν φωσφορικὴν λάμψιν τῶν ἀστέρων, ἔφεγγεν ὀλιγώτερον ὀπωσοῦν παρὰ την ἡμέραν. Ἄλλως ἡ ταραχή μας καὶ ἡ ἀλλοίωσις τῶν προσώπων μας ἀδύνατον ἦτον νὰ διαφύγουν τὴν ὅρασίν του.

— Καλέ, ἡ ἄμαξα ἐγύρισεν; ἐπρόσθεσεν. Ἤκουσα κραυγὴν, νομίζω.

— Βῆχα, θέλετε νὰ δρίσετε; Ἐγὼ ἔβηξα, καὶ σᾶς ζητῶ συγγνώμην, ἀπεκρίθην ἀπαλλάττων οὕτω τὴν θυγατέρα του τῆς ἀποκρίσεως, διότι ἦτον ἀδύνατον νὰ λαλήσῃ καὶ νὰ μὴ προδοθῇ.

— Τότε ἀλλάσσει. Ἠπατήθην.

Ὁ διάλογος ἔπαυσεν ἐδῶ.

Ἡ θυγάτηρ, θέλουσα τότε νὰ καλύψῃ τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ προσώπου της, ἠρεύνησεν εἰς τὸν σάκκον της καὶ ηὗρε τὸ κάλυμμα μὲ τὸ ὁποῖον εἶχε δεθῇ τὴν προλαβοῦσαν νύκτα, καὶ οὕτως ἄρχισε νὰ ἑτοιμάζῃ τὴν νυκτικήν της στολήν.

Ὁ δὲ πατὴρ ἔδειξεν ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ κλείσῃ πλέον τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ τὸ ἀτύχημα τοῦτο εἰς ἐμὲ ἐχρεωστεῖτο τὸν ταλαίπωρον!

Σιγὴ βαθεῖα ἐπεκράτησεν ὁλόκληρον τέταρτον τῆς ὥρας.

Ἡ νεᾶνις, θέλουσα ν' ἀπαλλαχθῇ ἀμφοτέρων ἡμῶν, ἡτοιμάζετο νὰ κοιμηθῇ, ἢ νὰ ὑποκριθῇ ὅτι κοιμᾶται ἂν δὲν εὕρισκεν ὕπνον. Τὴν ἁρπασθεῖσαν παρ' ἐμοῦ συναίνεσιν διεδέχθη πιθανῶς, ἂν ὄχι ἀληθὴς μεταμέλεια, τοὐλάχιστον τύψις συνειδότος ὅτι τοσαῦτα ἐτόλμησεν.

Ὅσην ἂν εἶχεν ἀθωότητα καὶ ἄγνοιαν πλήρη τοῦ κακοῦ, ἀδύνατον ἦτον μυστική τις φωνὴ νὰ μὴ τὴν κάμῃ νὰ προαισθανθῇ, μετὰ τοιαύτην ἐξήγησιν, τὰς δυσχερείας καὶ τοὺς κινδύνους τῆς κατ' ἰδίαν συνευρέσεως. Προσποιουμένη λοιπὸν ὅτι κοιμᾶται, ἀπέφευγε κίνδυνον, καὶ εὕρισκε συγχρόνως καιρὸν σκέψεως καὶ ἐλευθερίας, τῶν ὁποίων εἶχε πολλὴν ἀνάγκην.

Τὸ στρατήγημα τοῦτο ἐννοεῖτε ὅτι δὲν μὲ διέφυγε. Πιθανὸς δὲν εἶναι ὁ ὕπνος μετὰ τοιαύτας συνομιλίας, εἰς πρόσωπον μάλιστα περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσυνείθιστον. Ἀλλ' εἴτε ἀληθὴς εἴτε προσποιητὸν, τὸν ὕπνον τοῦτον ἔπρεπε νὰ τὸν σεβασθῶ. Ἔπειτα, καὶ ἐγὼ εἶχα ἐπίσης ἀνάγκην νὰ σκεφθῶ, καὶ νὰ σταθμήσω σπουδαίως τὰς ὁποίας ἀνελάμβανα τολμηρὰς ὑποχρεώσεις. Τὴν μικρὰν ταύτην βουκολικὴν σκηνὴν κατ' ἀρχὰς τὴν εἶχα ἐκλάβει ὡς παιδικὸν ἄθυρμα, καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ ἀκατανίκητον τοῦ μαγευτικοῦ ἐκείνου προσώπου γοήτευμα μ' ἔκαμε νὰ προχωρήσω στάδια ὁλόκληρα ἐπέκεινα τοῦ πρώτου μου σκοποῦ. Ἰδοὺ τί εἶναι τὸ νὰ παίζῃ κάνεὶς μὲ τὸ πῦρ!

Τὸν παγετὸν τῆς σιωπῆς διέῤῥηξε πρῶτος ὁ πατήρ, ὅστις ἄρχισε νὰ συρίσσῃ κυττάζων τὸ φεῦγον ὄπισθεν ἡμῶν τῆς πέριξ ἐξοχῆς φάντασμα. Ἀλλὰ δὲν ἦτον ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἐπιμένουν ὥραν πολλὴν εἰς τὸν θαυμασμὸν τῆς φύσεως· ὅθεν καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ κουρασθῇ εἰς τὴν μονότονον ἐκείνην διασκέδασιν. Ἔστρεψε πολλάκις τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς ἐμὲ, ὡς σκοπεύων μὲν ν' ἀπευθύνῃ πρὸς ἐμὲ τὸν λόγον, μὴ θέλων δὲ νὰ τὸ ἀποφασίσῃ ἀκόμη· ὁμιλητικῆς διαθέσεως δὲν ἤμην, καὶ μετρίαν ὑποδοχὴν θὰ εὕρισκαν εἰς ἐμὲ αἱ θωπευτικαὶ προσκλήσεις του. Ἠπατήθην μολαταῦτα περὶ τοῦ σκοποῦ του· ἐξ ἑνὸς τῶν κινημάτων του ἐμάντευσα περὶ τίνος ἐπρόκειτο.

Διστάζοντα κατ' ἀρχὰς ὀλίγον, τὸν εἶδα τέλος πάντων ἐξάγοντα τὴν ἐκ σηπίου καπνοσύριγγα, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀφήσει νὰ κοιμηθῇ ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς ἓν τῶν θυλακίων του· τὴν ἐκαθάρισε βραδέως καὶ προσφιλῶς, τὴν ἐγέμισεν ὁμοίως, ἔπειτα, ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ τὴν μεταχειρισθῇ, ἐπειδὴ δὲν ἦτον πρέπον νὰ καπνίσῃ χωρὶς τὴν συναίνεσίν μου, ἀπεφάσισε νὰ μοῦ ζητήσῃ τὴν ἄδειαν.

— Μήπως ἡ ὀσμὴ τοῦ καπνοῦ, κύριε, σᾶς πειράζει;

— Ὄχι, κύριε· ἀλλ' ἡ κυρία....

— Αὐτὴ κοιμᾶται. Ἔπειτα, ὁ καπνὸς φεύγει διὰ τῆς θυρίδος, καὶ δὲν θὰ αἰσθανθῆτε τίποτε. Συγχωρεῖτε λοιπόν;

— Εὐχαρίστως, κύριε· μὲ μίαν συμφωνίαν ὅμως· ὁ ἀὴρ τῆς νυκτὸς εἶναι δριμὺς, καὶ, ἀφοῦ ἀφήσετε ἀνοικτὴν τὴν θυρίδα, ἡ κυρία θυγάτηρ σας ἠμπορεῖ νὰ πειραχθῇ· συγχωρήσατε νὰ ἐπιθέσω ἐλαφρὰ τὸν μανδύαν μου, καὶ νὰ προφυλαχθῇ οὕτως ἀπὸ τὸ ψῦχος. Ἰδοὺ, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

Καὶ χωρὶς νὰ περιμείνω νὰ συναινέσῃ ὁ πατὴρ διὰ τὴν θυγατέρα, συνοδεύων τὸν λόγον διὰ τῆς πράξεως, ἅπλωσα τὸν μανδύαν μου εἰς τὰ γόνατα τῆς κυρίας Πιπίνας.

Κινήθη αὕτη ἀκουσίως, καὶ τὸ κίνημά της ἀπέδειξεν ὅτι πολὺ ἐλαφρὸς τοὐλάχιστον ἦτον ὁ ὕπνος της.

— Πιπίνα, τῆς εἶπεν ὁ πατήρ της, ὁ κύριος φοβεῖται μὴ κρυώσῃς, καὶ σοῦ προσφέρει τὸν μανδύαν του· εὐχαρίστησέ τον καὶ δέξαι τὴν χαρὶν, διότι ἰδοὺ ἐξεδύθη τὸν μανδύαν του ἐξ αἰτίας σου.

Τοῦτο καὶ ἔπραξεν ἡ νεᾶνις μὲ ἠλλοιωμένην φωνήν.

Ὁ δὲ πατὴρ, ἐξάγων ἀπὸ τὸν κόλπον του μικρὸν μετάλλινον ἀγγεῖον περιέχον χημικὰ κηρία, ἄρχισε ν' ἀνάπτῃ τὴν καπνοσύριγγα. Ἐλπὶς πλέον δὲν ἦτον νὰ ἐπαναλάβωμεν κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην τὴν ἐκ τῆς ἀφροσύνης μου διακοπεῖσαν συνομιλίαν μας· διότι εἶχε πλέον ὁ καλότυχος ἀφορμὴν ἡδονῆς καὶ διασκεδάσεως εἰς τὸν δρόμον.

Ἡ νεᾶνις ἐκοιμήθη μέχρι τῆς πρωΐας.

Ἐξύπνησε δὲ εἰς τὴν πρώτην ἀκτῖνα τοῦ ἡλίου, εἰσχωρήσαντος διὰ τῶν ὑάλων τῆς ἀμάξης, δροσερὰ καὶ λαμπρὰ ὡς ἡ αὐγὴ ἐκείνη τοῦ ματίου.

Ἀπαντήσαντος τοῦ βλέμματος αὐτῆς τὸ βλέμμα μου, ἐκοκκίνισεν ὡς κεράσιον· εἶδε τὸν μανδύαν μου κοιμώμενον ἐπὶ τῶν γονάτων της, καὶ μοῦ τὸν ἀπέδωκε.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε, ἐψιθύρισε μὲ ἡδονικωτάτην αἰδήμονος ταραχῆς φωνήν.

— Εἶναι πολλὰ μικρὰ ἡ χάρις, ἀπεκρίθην τόσον χαμηλὰ, ὥστε καὶ ἀκοὴ ὀξυτέρα τῆς τοῦ πατρός της δὲν θὰ ἤκουε τίποτε, διὰ τὸν ὅστις ἤθελε νὰ τοῦ ζητήσετε τὴν ζωήν του.

Οἱ ὀφθαλμοί της, τὴν φορὰν ταύτην, ἀνεπαύθησαν ἐπὶ τῶν ἐδικῶν μου ἐκφράζοντες ἄπειρον γλυκύτητα. Τοῦτο ἐσήμαινεν ὅτι ἐπίστευε τὴν ἀφοσίωσίν μου, καὶ ὅτι ἴσως ἔμελλε νὰ τὴν θέσῃ εἰς δοκιμασίαν. Καὶ ὅτι ἀκόμη ὁ ἔρως μου ἔφερε φανερὰ τὸν τύπον τῆς γοητείας, τὴν ὁποίαν ἐπ' ἐμοῦ εἶχεν ἡ ἰδία ἐνεργήσει. Ἤμην νικητὴς καὶ νικημένος συγχρόνως· τοῦτο δὲν διέφυγε τὴν ὀξυδέρκειαν τῆς καρδίας της.

Ἐπερίμενα καὶ τὴν πρωΐαν ἐκείνην νὰ μείνωμεν μόνοι, καθὼς τὴν παρελθοῦσαν, καὶ τὰς πολυτίμους

ταύτας στιγμὰς ἐσχεδίαζα νὰ τὰς ἐπασχολήσω ὡφελιμώτερον. Ὁ πατὴρ, κυρίως διότι ἠγρύπνησε τὴν νύκτα, ἔπρεπε νὰ αἰσθάνεται περισσοτέραν ὄρεξιν· δὲν ἦτον δὲ πιθανὸν ὅτι διαμιᾶς μετεβλήθη εἰς προφυλακτικὸν καὶ ὕποπτον. Ἡ δὲ θυγάτηρ δὲν συνείθιζε νὰ προγεύεται τόσον πρωΐ· ὅθεν θὰ ἔμενεν εἰς τὴν ἄμαξαν, ἐνῶ ὁ γεννήτωρ αὐτῆς θὰ ἐρρόφα τὸ ἄρθονον ποτήριον τοῦ καφὲ μὲ τὸ ζεσταμένον γάλα. Ἡ ἐνασχόλησις αὕτη ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, καὶ κάτι θὰ εἰπῇ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας καλῶς παρ' ἡμῶν ἐνασχολούμενον.

Ἤμην λοιπὸν ἀνυπόμονος πότε νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν εὐλογημένον σταθμόν. Μετὰ τὰ τελευταῖα συμβάντα, ἡ προσδοκωμένη κατ' ἰδίαν συνέντευξις ἔμελλε νὰ συντρίψῃ ὁλοτελῶς τὸν παγετὸν, καὶ νὰ μᾶς φέρῃ εἰς αἰσθηματικὴν οἰκειότητα.

Τελοσπάντων ἐφθάσαμεν εἰς Γ . . . Ἡ αὐτὴ καὶ πάλιν πρόσκλησις ἐκ μέρους τοῦ πανδοχέως, ἡ αὐτὴ ἀπόκρισις ἐκ μέρους τοῦ πατρὸς, ὅστις ἠρώτησε τὴν θυγατέρα του ἂν ἠσθάνετο περισσοτέραν ἀπὸ χθὲς ὄρεξιν.

Ἦτον τόσον εὔκολον νὰ εἰπῇ *ὄχι*, καὶ ἀναφερομένη εἰς τὰ προηγούμενα νὰ μὴ σεισθῇ ἀπὸ τὴν θέσιν της! Πιστεύετε ὅτι ἔπραξεν οὕτως; ὅλον τὸ ἐναντίον· εἴτε φοβουμένη νὰ εὑρεθῇ μόνη μετ' ἐμοῦ, εἴτε ὑποπτεύουσα μὴ τὴν μαντεύσῃ ὁ πατήρ της, μετὰ μικρὸν τινὰ δισταγμὸν ἐσηκώθη καὶ τὸν ἠκολούθησε, χωρὶς κἂν νὰ τολμήσῃ νὰ στρέψῃ πρὸς ἐμὲ τοὺς ὀφθαλμούς της.

Ἡ ἀπελπισία μου, ἡ μανία μου δὲν περιγράφονται. Ὅλα τὰ κατὰ τοῦ γυναικείου φύλου γνωμικὰ τοῦ Εὐριπίδου ἦλθαν τότε εἰς τὸν νοῦν μου. Ἦτον ἄρα ἐρωτοτροπία; Τί παράδοξον! αἱ γυναῖκες εἶναι ἀπὸ τὰ σπάργανα ἐρωτότροποι. Μήπως ἤθελε νὰ ἐρεθίσῃ ἔτι μᾶλλον τὸν ἔρωτά μου, ὅστις τὴν παραμικρὰν ἀνάγκην τοιούτου ἐρεθισμοῦ δὲν εἶχεν; Ἂν καὶ μωρὰ ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις, εὕρισκεν ὑποδοχὴν εἰς τὸν θυμόν μου, καὶ ἐπίστευσα τὴν σκληρὰν ἐκείνην ἐπιδεκτικὴν τοιούτου μακιαβελλισμοῦ, ὁρκισθεὶς νὰ τῆς δείξω ὅτι ἀτιμωρήτως δὲν ἠδύνατο νὰ μὲ χλευάσῃ. Ἀνεγεννήθη ἐντὸς ἐμοῦ ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος τῶν εὐκόλων ἐπιτυχιῶν, ὁ φίλος τῶν ἑταιρῶν, ὁ τόσον συνειθισμένος ν' ἀπατᾶται, ὥστε τὸ παραμικρὸν περιστατικὸν ἐκλαμβάνεται παρ' αὐτοῦ ἀπόδειξις ἀναντίρρητος προδοσίας καὶ ἀπιστίας.

Εἴκοσι λεπτὰ αἰώνια παρῆλθαν, καὶ ἐβλασφήμουν τὴν ὥραν τῆς γεννήσεώς μου, καὶ τὴν ὥραν τῆς γεννήσεως ὅλων τῶν γυναικῶν!

Τελοσπάντων, εἶδα μακρόθεν τοὺς ὁδοιπόρους ἐπανερχομένους εἰς τὴν ἄμαξαν, καὶ ὄπισθεν αὐτῶν τὴν Ἀλβανήν μου μὲ τὸν κύριον πατέρα της.

Τὴν φορὰν ταύτην, τὴν ἀφῆκα ν' ἀναβῇ ὅπως ἤθελε, χωρὶς νὰ τῆς προσφέρω τὴν χεῖρα· διότι ἤμην ἔξω φρενῶν, καὶ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἤθελα νὰ καμωθῇ ἡ κυρία Πιπίνα ὅτι δὲν τὸ γνωρίζει. Τοῦτο ὅμως καὶ ἄλλως ἦτον εἰς αὐτὴν δύσκολον· τὰ ὀφρύδιά μου ἦσαν σχεδὸν ἡνωμένα, βλοσυρὸν καὶ θηριῶδες ἔβλεπαν οἱ ὀφθαλμοί μου, καὶ ὅλη ἡ φυσιογνωμονία μου ἦτον ἀγριωτάτη. Ἁπλοῦν βλέμμα της λοιπὸν ἦτον ἀρκετὸν νὰ γνωρίσῃ τὴν γενομένην εἰς ἐμὲ φρικτὴν ἀλλοίωσιν.

Ἡ μανία μου μολαταῦτα δὲν ἦτον τοσαύτη, ὥστε νὰ ἦμαι ἀνεπίδεκτος ἐξετάσεως καὶ σκέψεως· χρεωστῶ νὰ ὁμολογήσω ὅτι εἶχε καί τι προσποιητὸν ὁ θυμός μου, καὶ ὅτι δὲν μοῦ ἦτον ὅλως ἀδιάφορον τὸ νὰ γνωρίσω τὸ μέτρον τῆς ἐπ' αὐτῆς ἠθικῆς ἐξουσίας μου.

Ἐνόησε κάλλιστα τῆς μεγάλης ταύτης δυσαρεσκείας τὴν αἰτίαν. Ἂν ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς φρονήσεως καλῶς ἔπραξεν ἀποφυγοῦσα τὴν κατὰ τῆς ἀδυναμίας αὐτῆς παγίδα, ἡ φρόνησις αὕτη καὶ ἡ συστολὴ δὲν ἦσαν προσβλητικαὶ πρὸς πιστὸν ἐραστὴν, ἄξιον πλειοτέρας ἐμπιστοσύνης καὶ ὑπολήψεως; Ἦτον λοιπὸν ἔνοχος εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἔρωτος, εἶχε λοιπὸν ἄδικον, καὶ ὤφειλε νὰ μοῦ ζητήσῃ συγχώρησιν καὶ νὰ μ' ἐξιλεώσῃ. Εἶδα καθαρῶς ὅτι ταῦτα πάντα ἐσυλλογίζετο ἐνδομύχως, καὶ ὅτι τὴν ἔτυπτεν ἤδη τὸ συνειδὸς διὰ τὴν ὑπερβολὴν ταύτην τῆς συστολῆς, ἥτις μᾶς ἐχώριζεν ἴσως διαπαντὸς ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἦτον ἱκανὴ νὰ μὲ καταπραύνῃ ὁπωσοῦν καὶ νὰ μὲ προδιαθέσῃ εἰς τὴν συγχώρησιν.

Ἡ νεᾶνις ἔστρεψε πρὸς ἐμὲ βλέμμα γλυκὺ καὶ ἱκανὸν νὰ μὲ ἀροπλίσῃ· ἀλλ' ἐσκληρύνθην κατὰ τῆς γοητείας τοῦ περικαλλοῦς τούτου βλέμματος, καὶ τίποτε ἐπὶ τοῦ προσώπου μου δὲν ἔδειξε τὴν ὁποίαν ἐσωτερικῶς ἐπροξένησεν εἰς ἐμὲ θελκτικὴν συγκίνησιν.

Εἶπα κατ' ἐμαυτὸν ὅτι ἡδονικώτατον ἦτον ν' ἀφήσω νὰ πολιορκηθῶ ἐν τάξει, καὶ μόνον μετὰ μακρὰν καὶ ἔντιμον ἀντίστασιν νὰ συνθηκολογήσω. Τοῦτο βεβαίως ἦτον γυναικεία ἐρωτοτροπία αὐτόχρημα· ἀλλὰ διατί ἡ ἐρωτοτροπία νὰ ἦναι τὸ ἐξαιρετικὸν ὅπλον τοῦ ἄλλου φύλου, καὶ νὰ μὴν ἐπιτρέπεται καὶ εἰς ἡμᾶς νὰ τὸ μεταχειρισθῶμεν ὁσάκις ἡ χρεία τὸ καλῇ; Ἔπειτα, διὰ τῆς διαγωγῆς μου ἐκείνης ἔμελλα νὰ βεβαιωθῶ περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς μονιμότητος τὴν ὁποίαν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὸ εἰς αὐτὴν πρὸ ὀλίγου καὶ αἰφνιδίως γεννηθὲν αἴσθημα, καὶ τὸ ὁποῖον, ἂν ἦτον διαρκὲς, ἔμελλε διὰ τῶν ἐμποδίων ν' αὐξήσῃ. Ὁ τρόπος μου λοιπὸν ἔπρεπε νὰ ἦναι καὶ δοκιμὴ καὶ ἀπόλαυσις συγχρόνως, τὸ Miscuit utile dulci τοῦ Ὁρατίου.

Ζ'.

Καὶ χείλη λοιπὸν καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ ὀφρύδια ἐτήρουν ἐπὶ τοῦ προσώπου μου τὴν αὐτὴν τῆς ὀργῆς ἔκφρασιν, καὶ ἤθελα νὰ μὲ πιστεύσῃ σπουδαίως καὶ ἀληθῶς μνησικακοῦντα· ἀπὸ τὴν περίφοβον δὲ τῆς παιδίσκης μορφὴν εἶδα ὅτι ἐπέτυχα· δὲν ἠπατήθην εἰς τὴν ὁποίαν ἐπίστευσα ἐπιῤῥοήν μου, κατώρθωσα ἐντελῶς νὰ τὴν πείσω ὅτι μόνος ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ τὴν σώσω, καὶ νὰ τὴν σταματήσω εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου. Τόσῳ καλήτερα.

Ἀπὸ γαληνοῦ καὶ ἡδέως εὐμενοῦς, τὸ βλέμμα της ἔγεινε ταπεινὸν καὶ ἱκετικόν. Ἐπειδὴ ἐζήτει συγγνώμην, σημεῖον ὅτι ἀνεγνώριζε τὴν ἁμαρτίαν της· ἀλλὰ δὲν ἔπρεπε νὰ ἐλπίζῃ νὰ μ' ἐξιλεώσῃ τόσον εὐθυνά· καὶ διὰ τοῦτο τὸ πρόσωπόν μου διετήρησε τὸ βλοσυρὸν καὶ μνησίκακόν του ἦθος. Ἡ ἀδυσώπητος ἐπιμονή μου προσέβαλεν ἀλγεινῶς τὴν μικράν· δύω μεγάλα δάκρυα ἦλθαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς της, καὶ κατέδησαν βραδέως ἐπὶ τῶν παρειῶν της.

Ὤ! τότε ἡ αὐστηρότης μου διεσκεδάσθη ὡς ὀμίχλη. Καὶ τί πλέον ἠδυνάμην ν' ἀπαιτήσω; Ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ γονυπετὴς συγχώρησιν; Τοιαύτη βεζιρικὴ ἀπαίτησις δὲν ἐσυμβιβάζετο μὲ τὰ πρόσφατα καὶ ἀμφισβητήσιμα δικαιώματά μου. Καὶ ἔπειτα, πῶς ν' ἀντισταθῶ εἰς τὸ θέλγητρον τῶν δακρύων της, καὶ ἂν ἀκόμη τὸ ἤθελα;

Ἐδυσωπήθην λοιπὸν καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν καὶ, ὠφεληθεὶς ἐκ τῆς εὐκαιρίας ὅτι ὁ πατήρ της ἔβλεπε διὰ τῆς θυρίδος πρὸς τὰ ἔξω, ἔκυψα εἰς τὸ αὐτίον της, καὶ μὲ σιγαλὴν φωνὴν τῆς εἶπα·

— Διατί δὲν ἔμεινες; πόσην θλῖψιν μοῦ ἐπροξένησες!

Ἀντὶ ν' ἀποκριθῇ, ἔτεινε πρὸς ἐμὲ τὴν ὡραίαν χεῖρά της, τὴν ὁποίαν περιπαθῶς ἔσφιγξα. Ἡ συμφιλίωσίς μας ἦτον πλήρης.

Μέχρι τοῦ πολιτικνίου Β. . . . ὅπου ἡ ἅμαξα ἔπρεπε νὰ σταθῇ διὰ τὸ γεῦμα, αἱ ὧραι ἔτρεχαν μὲ πολλὴν ταχύτητα. Ἐλησμόνησα ἐν τούτοις μικρόν τι περιστατικὸν, τὸ ὁποῖον ἴσως φανῇ ἀνάξιον λόγου, ἀλλ' ἐγὼ μὲ πολλὴν πάντοτε ἡδονὴν τὸ ἐνθυμοῦμαι.

Ἀνέβαιναν βραδέως οἱ ἵπποι μακρὸν καὶ τραχὺν ἀνήφορον. Εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀνηφόρου τούτου ἔκειντο ἓξ ἑπτὰ καλύβαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας εἴδαμεν ἐξερχομένην νεοσσιὰν ὁλόκληρον παιδίων ἐλεεινῶς ἐνδεδυμένων· ἦσαν δὲ ὅλα ὡπλισμένα μὲ ῥάβδους, εἰς τὴν ἄκραν τῶν ὁποίων εἶχαν προσηρτημένας μικρὰς ἀνθοδέσμας.

Πᾶσαν ἡμέραν τοῦ Θεοῦ, τὰ ῥακένδυτα ταῦτα πλάσματα παραμονεύουν τὴν διάβασιν τῶν ὁδοιπορικῶν ἁμαξῶν, καὶ ῥίπτονται εἰς τὰς θυρίδας μὲ τὰς ῥάβδους των εἰς τὰς χεῖρας, ζητοῦντες τὰ ἐλέη τῶν ὁδοιπόρων, οἵτινες, θέλοντες ν' ἀπαλλαχθοῦν αὐτῶν καὶ τῶν φωνῶν των, ἀνταλλάσσουν μικρόν τι νόμισμα μὲ τὰς ἀνθοδέσμας των. Εἶναι ἀληθὴς πολιορκία, οἱ δὲ ψαλμῳδικοὶ ἐκεῖνοι θρῆνοι κατασπαράττουν καὶ τὰ αὐτία καὶ τὴν καρδίαν.

Κατέμπροσθεν τῶν δύω ἀντιθέτων θυρίδων εἶχαν συγχρόνως ἀνυψωθῇ δύω μακραὶ καὶ λεπταὶ ῥάβδοι, φέρουσαι ἐπὶ κορυφῆς τὸ σύνηθες δέλεαρ. Ἥρπασα ἀνθοδέσμην ἴων ἥτις ἦλθε νὰ χωθῇ ἕως ὑποκάτω τῆς ῥινός μου, καὶ ἔῤῥιψα τρία τέσσαρα σολδία εἰς τὸ ἀκολουθοῦν γυμνοποδητὶ τὴν ἅμαξαν παιδάριον.

Ὁ σύντροφός μου ἀρ' ἑτέρου ἔπραξε τὸ ἴδιον, ἁρπάσας τὸ ἀρωματικόν του ὀψώνιον διὰ τὴν θυγατέρα του. Ἡ ἀνθοδέσμη του ἦτον θύσανος θύμου μὲ λευκὴν κλωστὴν δεδεμένου.

Ἡ θυγάτηρ του, μορφάσασα μορφασμὸν περιφρονήσεως, εἶπε, βλέπουσα πρὸς ἐμὲ, ὅτι ἐπροτίμα ἀνθοδέσμην ἴων. Μοῦ ἐφάνη ὅτι τὴν ἐνόησα.

— Κυρία μου, εἶπα ῥίπτων ἐρωτικὸν βλέμμα πρὸς αὐτὴν, ἐπειδὴ προτιμᾶτε τὰ ἴα, ἂς ἀλλάξωμεν τὰς ἀνθοδέσμας· ἐγὼ δὲν συμμερίζομαι τὴν κατὰ τοῦ θύμου ἀντιπάθειάν σας, σᾶς βεβαιόνω.

— Εὐχαρίστως, κύριε, ἀπεκρίθη πλησιάσασα τὴν ἀνθοδέσμην εἰς τὸ πρόσωπόν της πρὶν μοῦ τὴν δώσῃ.

Ἡ ἀλλαγὴ ἔγεινεν ἀμέσως.

Ἐγὼ δὲ τὴν ἔφερα εἰς τὰ χείλη μου μεθυσθεὶς ἀπὸ χαρὰν μανιώδη. Κατ' εὐτυχίαν μου, ὁ πατὴρ εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν δρόμον, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ μᾶς ἰδῇ. Ἡ δὲ νεᾶνις, ὡς ἀποσβολωθεῖσα ἀπὸ τὸ πῦρ τῶν βλεμμάτων μου, ἀπέστρεψε τὴν ὄρασίν της, καὶ ἔκρυψε τὴν ἀνθοδέσμην εἰς τὸν κόλπον της. Εὐτυχὴς ἀνθοδέσμη!

Ὑπάρχει σκόπελος τὸν ὁποῖον σπανίως ἀποφεύγει ὁ γινόμενος ἱστοριογράφος τοῦ ἰδίου αὐτοῦ βίου, καὶ ὁ σκόπελος οὗτος εἶναι ἡ πολυλογία καὶ ἡ φορτικὴ ὀχληρία τῶν λεπτομερειῶν. Ἐπειδὴ τίποτε εἰς αὐτὸν δὲν εἶναι ἀδιάφορον, καὶ ὁ παραμικρὸς μορφασμὸς καὶ τὸ παραμικρὸν νεῦμα, ἐπειδὴ ὅλα τὰ παραμικρὰ ταῦτα ὑπῆρξαν δι' αὐτὸν μεγάλα συμβάντα καὶ ἀφορμαὶ βιαίων συγκινήσεων, δὲν ἠξεύρει νὰ ἐκλέξῃ, δὲν ἠξεύρει νὰ παραμερίσῃ τὰ ἐπουσιώδη· ἀλλὰ τὰ ἐκθέτει ὅλα, καὶ δὲν χαρίζεται εἰς τὸν ἀναγνώστην οὔτε τὸ πλέον ἀνάξιον λόγου συμβάν. Καὶ τοῦτο ἀναμφιβόλως μοῦ συνέβη πολλάκις εἰς τὴν παροῦσαν διήγησιν, ἀποτελοῦσαν τὸ φαεινότερον ἐπεισόδιον τῆς ζωῆς μου. Ἀλλὰ πρέπει νὰ μὲ συγχωρήσετε· δὲν γράφω μυθιστόρημα· διηγοῦμαι ἱστορίαν ἀληθινὴν, καὶ καθεὶς ἂς λάβῃ τὰ μέτρα του· παντοῦ δὲ καὶ πάντοτε εἶναι παραδεδεγμένον ὅτι ἡ ἀλήθεια ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἦναι φορτική. Μολαταῦτα, θὰ προσπαθήσω νὰ μὴ κάμω πολλὴν κατάχρησιν τοῦ προνομίου τούτου, παρατρέχων, ἂν καὶ μὲ λύπην μου, τὰς παρελθούσας ὀλίγας ὥρας μέχρι τοῦ σταθμοῦ Β. . . ὅπου, καθὼς εἴπαμεν, ἔπρεπε νὰ σταθῇ ἡ ἅμαξα διὰ τὸ γεῦμα.

Ἦτον καὶ ὑπερῆτον καιρὸς δι' ἐμὲ νὰ συλλογισθῶ καὶ ν' ἀποφασίσω τί νὰ πράξω. Τὸ ἑσπέρας ἐκεῖνο, ἡ ἅμαξα ἔφθανεν εἰς Μ. . . τὸ τέρμα τοῦ ταξειδίου μου. Ἡ θεία μου διέτριβεν εἰς ἀγροκήπιον κείμενον μίαν περίπου ὥραν μακρὰν τῆς πόλεως ταύτης· ἀλλὰ τὸ τέρμα τοῦ ταξειδίου τούτου ἔμελλε φυσικὰ ν' ἀλλάξῃ ὁμοῦ μὲ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν στιγμὴν ταύτην δὲν ἤξευρα σωστὰ ποῦ ὑπήγαινα.

Χωρὶς νὰ ἦμαι καθ' ὑπερβολὴν περίεργος, ἐπετρέπετο βεβαίως εἰς ἐμὲ νὰ ζητήσω νὰ πληροφορηθῶ περὶ τούτου, ὡς καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων· ὅθεν ἅμα ἐφθάσαμεν εἰς Β. . . . ηὗρα πρόφασίν τινα καὶ παρεκάλεσα τὸν ἁμαξηλάτην νὰ μοῦ δείξῃ τὸ φύλλον τῆς ὁδοιπορίας του. Μαντεύετε ἀναμφιβόλως, κύριοι Ἀναγνῶσται, τί ἤθελα νὰ μάθω.

Ἔμαθα λοιπὸν ὅτι ὁ παχὺς συνοδοιπόρος μου ὠνομάζετο κύριος Δουφούρ. Τὸ ὄνομα τοῦτο δὲν εἶχε βεβαίως τὴν λάμψιν τῶν Μονμορανσὺ καὶ τῶν Ῥοχάν· ἀλλὰ, γενομένη σύζυγός μου, ἡ κυρία Δουφοὺρ δὲν θὰ εἶχε πλέον ὄνομα ἄλλο παρὰ τὸ ἐδικόν μου· τὸ ὄνομα λοιπὸν ἢ διόλου ἢ πολλὰ ὀλίγην ἐπιῤῥοὴν εἶχεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν.

Πληροφορηθεὶς περὶ τούτου, ἔμενε νὰ μάθω πρὸς ποίαν γωνίαν τῆς Γαλλίας ὁ πατὴρ καὶ ἡ θυγάτηρ διευθύνοντο, διότι εἶχα πλέον ἀπόφασιν σταθερὰν νὰ τοὺς ἀκολουθήσω, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς ἂν μὲ

παρέσυραν. Ἀλλ' ἀνεκάλυψα, μὲ ἔκπληξιν καὶ χαρὰν συγχρόνως, ὅτι τὸ ταξείδιον θὰ ἦτον ὁπωσοῦν συντομώτερον, καὶ ὅτι οἱ δύω συνοδοιπόροι μου ἔμελλαν νὰ σταθοῦν, ὡς καὶ ἐγώ, εἰς Μ. . .

Οὔτε γάτον δὲν ἐγνώριζα εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν. Κατὰ πᾶν δεύτερον ἔτος συνείθιζα νὰ ταξειδεύω εἰς Κουβὲρ, πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς καλλίστης θείας μου, ὅπου ἀηδῶς πάντοτε διέτριβα· εἰς Μ. . . δὲ διέβαινα μόνον, χωρὶς ποτὲ νὰ σταθῶ. Δὲν ἦτον λοιπὸν παράδοξον ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Δουφοὺρ ποτὲ δὲν ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκοήν μου. Ἠρώτησα τὸν ἁμαξηλάτην ὁποῖός τις ἦτον, καὶ ἀπεκρίθη ὅτι ἦτον ἔμπορος πλούσιος, κινῶν, ὡς ἐλέγετο, τὸ χρυσίον μὲ τὸ πτυάριον. Δὲν ἠδυνήθην λοιπὸν ν' ἀποφύγω τὴν ἐμπορικήν μου εἱμαρμένην, διότι καὶ ἡ θεία μου θυγατέρα ἐμπόρου εἶχεν ἐκλέξει ὡς σύζυγόν μου· ἀλλὰ, κατ' εὐτυχίαν, τοῦτο δὲν ἐσήμαινεν ὅτι ἔπιπτα ἀπὸ τὴν Σκύλλαν εἰς τὴν Χάρυβδιν.

Πατὴρ καὶ θυγάτηρ εἶχαν περάσει εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν ὁδοιπόρων.

Τοὺς ἠκολούθησα, μεριμνῶν καὶ τυρβάζων πῶς νὰ εὕρω μέσον καὶ εὐκολίαν νὰ συνδιαλεχθῶ περὶ τῶν πραγμάτων μας μὲ τὴν μνηστήν μου· διότι τοιαύτην πλέον τὴν ἐθεώρουν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων.

Ἦτον πολὺ πιθανὸν ὅτι μέχρι τῆς Μ. . . . δὲν θὰ εὑρίσκαμεν πλέον εὐκαιρίαν ν' ἀνταλλάξωμεν οὔτε λέξιν· λοιπὸν ἀνάγκη πᾶσα νὰ τὴν εὕρω, νὰ τὴν προκαλέσω ἐγὼ τὴν εὐκαιρίαν.

Ὦ τύχη! θεότης εὐμενής! πόσας ἑκατόμβας ἔμελλα νὰ σοῦ προσφέρω ὁλοκαύτωμα, ἂν, ἀπὸ δεκαεννέα ἤδη αἰώνων, οἱ βωμοί σου δὲν κατεστρέφοντο ἀπὸ τὴν ἄλλην ταύτην θεότητα, τὴν καλουμένην Πρόνοιαν! Πόσον ἐζήλευα τότε τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ Τιτύρου, ὅστις δὲν εἶχεν εἰς τί νὰ παραπονεθῇ κατὰ τῆς εἱμαρμένης, ὁ τρισόλβιος! καὶ διατί νὰ μὴν ἠμπορῶ καὶ ἐγὼ νὰ εἰπῶ ὡς ὁ βοσκὸς οὗτος τοῦ Βιργιλίου·

O Meliboee, Deus nobis haec otia fecit!

Ἀλλοίμονον! πόσον διαφορετικὴ ἦτον τότε ἡ τύχη μου!

«Ἕνα ἵππον! ἕνα ἵππον! τὸ βασίλειόν μου δίδω δὶ ἕνα ἵππον!» ἔκραζεν ὁ βασιλεὺς Ρικκάρδος. Πέντε λεπτὰ, εἴκοσι δεύτερα λεπτὰ μοναξίας, καὶ ἔδιδα καὶ ἐγὼ ὅλους τοὺς θρόνους τῆς γῆς, — ἂν τοὺς εἶχα, ἐννοεῖται. Καιρὸς τοσοῦτος ἦτον ἀρκετὸς διὰ τὴν μεταξὺ ἡμῶν συνεννόησιν. Οἱ ὁδοιπόροι εἶχαν εἰσρεύσει εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ τοποθετηθῇ μίγδην περὶ τὴν τράπεζαν. Ἔκαμα τότε τόσας μεθοδικὰς ἐλίξεις, ὥστε εὑρέθην πλησίον τῆς ἐρωμένης μου. Ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος; πλησίον της δὲν ἤμην καλήτερα παρότι ἤμην εἰς τὴν ἅμαξαν· χειρότερα μάλιστα, διότι εἰς τὴν ἅμαξαν εἶχα νὰ προφυλαχθῶ ἀπὸ μόνον τὸν πατέρα, ἐνῷ ἐκεῖ ἔβλεπα ὅτι τὸ παραμικρὸν συνεννοήσεως σημεῖον ἠδύνατο νὰ τὴν ἐνοχοποιήσῃ ἀπέναντι ὅλων τῶν συνοδοιπόρων, καὶ τοῦτο κατ' οὐδένα τρόπον δὲν τὸ ἤθελα.

Καθημένη, ἔρριψε πρὸς ἐμὲ βλέμμα ἀκαριαῖον, σημαῖνον ὅτι ἐσυμμερίζετο τὴν αὐτὴν ἀμηχανίαν, καὶ δὲν ἐφοβεῖτο ὀλιγώτερον μήπως ἀναγκασθῶμεν νὰ χωρισθῶμεν πρὶν κάμωμεν τὰς τελευταίας μεταξὺ ἡμῶν ἐξηγήσεις. Τὸ βλέμμα τοῦτο ἐφαίνετο συγχρόνως ὅτι ἦτον ἐπίκλησις πρὸς τὴν ἐπιτηδειότητά μου. Εἶχα ὑποσχεθῆ, ὡς νὰ ἔλεγε, νὰ τὴν σώσω, ἔπρεπεν ἄρα νὰ ἔχω καὶ τὰ μέσα. Τὰ μέσα! ἀλλοίμονον! ἡ ἐπιτηδειότης μου ἦτον εἰς τὰ ἔσχατα· ἀλλὰ τί ἔπταιεν; ὅλα μοῦ ἔλειπαν συγχρόνως, καιρὸς ὑλικὸς καὶ εὐκαιρία.

Μοῦ ἐκόπη τότε καὶ ἡ ὄρεξις. Ἐκύτταζα ὁλόγυρά μου, ὡς ὕαινα περιστρεφομένη εἰς τὸ κλωβίον της καὶ ζητοῦσα ἔξοδον. Ἡ κυρία Πιπίνα ἐπίσης ἦτον ἀνόρεκτος, διότι ἄρχιζε νὰ διστάζῃ περὶ ἐμοῦ· ἀλλ' ὁ κύριος πατήρ της ἔτρωγε καὶ διὰ τοὺς τρεῖς ἡμᾶς, ὡς ἄνθρωπος ἀτάραχον καὶ γαληνὴν ἔχων τὴν συνείδησιν.

Ἡ ἐκεῖ παρελθοῦσα ἡμίσεια ὥρα μοῦ ἐφάνη ὁλόκληρος αἰών. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἱ τρώγοντες, οἱ πίνοντες, οἱ κτυποῦντες θορυβωδῶς τὰς παροψίδας των, μοῦ ἦσαν μισητοί· τοὺς ἀπεστρεφόμην ὅλους ὡς νὰ μοῦ εἶχαν κάμει τὸ μεγαλήτερον ἄδικον! Ἄδικον; Καὶ δὲν μοῦ ἔκαμναν ἄδικον, καθήμενοι ἐκεῖ, ἐνῷ τοὺς ἤθελα ἀλλοῦ; Ὦ! ἀς ἤμεθα εἰς τὰ 1793, καὶ ἀς εἶχα τὴν τιμὴν ν' ἀποτελῶ μέρος τῆς χαριεστάτης ἐκείνης ἐπιτροπῆς τῆς Κοινῆς Σωτηρίας, καὶ ὁ διάβολος ἀς μ' ἔπαιρεν ἂν τοὺς χριστιανοὺς αὐτοὺς δὲν τοὺς ἐκήρυττα ὑπόπτους αὐθωρεί! Ἀς προχωρήσωμεν.

Εἶχαν ἤδη φέρει τὰ ὀπωρικά, ὅταν ὁ κύριος Δουφοὺρ ἐκτύπησεν αἴφνης τὸ μέτωπόν του, ὡς ἄνθρωπος σπουδαῖόν τι πρᾶγμα ἐνθυμηθείς.

— Καὶ τὸ ζῶον ἐκεῖνο ὁ Ῥαιμπλὼ, ἀνέκραξεν, ὅστις ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ ἐδῶ!

— Ὁ Ῥαιμπλώ! εἶπεν ἡ καλὴ νεᾶνις.

— Ναὶ, τοῦ εἶχα εἰπεῖ ν' ἀνταμωθῶμεν ἐδῶ, καὶ οὕτω νὰ μὴ λάβῃ τὸν κόπον νὰ ἔλθῃ εἰς Μ. . . Τί μὲ μέλει; ἀς ἔλθῃ ἐκεῖ.

Ἡ θυγάτηρ ἔρριψεν ἐμφαντικὸν πρὸς ἐμὲ βλέμμα.

— Ἀλλ' ἴσως ἔλθῃ, πάτερ μου.

— Ἂν ἤρχετο, ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἐλθεῖ.

— Ἀλλ' ἠμπορεῖ νὰ ἦλθε, καὶ νὰ μὴ θέλῃ νὰ σ' ἐνοχλήσῃ εὑρισκόμενον εἰς τὴν τράπεζαν.

— Τοὐλάχιστον ἔπρεπε ν' ἀναγγείλῃ ὅτι ἦλθε.

— Εἰς τὰ τοιαῦτα δὲν εἶναι πολὺ πρακτικὸς ὁ Ῥαιμπλώ· τὸν γνωρίζεις.

— Τώρα τώρα βλέπομεν.

— Ὑπηρέτα!

— Κύριε!

— Μὲ περιμένει κανείς;

— Μάλιστα, κύριε! ἕνας χωρικός . . . .

— Δὲν τὸ εἶπα, πάτερ μου! ἀνέκραξεν ἡ νεᾶνις μὲ χαρὰν προερχομένην πιθανῶς ἀπὸ αἰτίαν ἄλλην παρὰ τὴν παρουσίαν τοῦ χωρικοῦ Ῥαιμπλώ.

— Καὶ τί διάβολον ἐπερίμενες ἕως τώρα νὰ μοῦ τὸ εἰπῇς; εἶπεν ὁ κύριος Δουφοὺρ πρὸς τὸν ὑπηρέτην.

— Ἀλλὰ, κύριέ μου, μ' ἐμπόδισεν ὁ ἴδιος· καθὼς λέγει, δὲν διάζεται.

— Ἀλλὰ διάζομαι ἐγὼ, ἂν δὲν διάζεται ἐκεῖνος! Εἰπέ του λοιπὸν νὰ ἔλθῃ . . . . ἢ ὄχι· πηγαίνω ἐγὼ καλήτερα νὰ τὸν εὕρω.

Δὲν ἤξευρα ποῖος ἦτον ὁ κύριος Ῥαιμπλώ· ἀλλ' ἔπρεπε νὰ ἦναι καλὸς καὶ ἀξιόλογος ἄνθρωπος.

— Περίμενέ με ἐδῶ, εἶπεν ὁ ἔμπορος εἰς τὸ αὐτίον τῆς θυγατρός του. Δὲν θὰ μείνω πολύ· μόνον ἕως ν' ἀριθμήσω τὰ χρήματα τοῦ Ῥαιμπλὼ, καὶ νὰ τοῦ δώσω τὴν ἐξόφλησιν.

— Καλὰ, πάτερ μου, ἀπεκρίθη ἡ νεᾶνις.

Ἐσηκώθη λοιπὸν ὁ πατὴρ καὶ ἔδραμε πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐξελθὼν τὴν ἔκλεισεν.

Ἀλλ' ἐπροχωρήσαμεν πολὺ ἕνεκα τούτου.; Τῇ ἀληθείᾳ, ὄχι· διότι ἔπρεπε μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, ν' ἀναχωρήσῃ καὶ ἡ λοιπὴ συνοδία. Ἀλλὰ τότε ἡ εὐτυχία θὰ ἦτον πλήρης, καὶ ἡ τύχη σπανίως δίδει σωστὰ τὰ δῶρά της. Πότε θὰ μᾶς ἀπήλλατταν τῆς μισητῆς παρουσίας των, οἱ παγκάκιστοι! Ἂν τοὺς ἐβλέπετε, πόσον βραδέως ἔκαμναν ὅλα των τὰ πράγματα, πῶς ἐνηγχολοῦντο, ὁ μὲν νὰ καθαρίζῃ ἀχλάδιον, ὁ δὲ ν' ἀπρίζῃ ἀμύγδαλον, ὁ τρίτος νὰ σπᾷ καρύδιον, θὰ ἐλέγετε ὅτι, ὡς ἄλλοι δήμιοι τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως, εὕρισκαν ἡδονὴν κακότροπον εἰς τὰ μαρτύριά μας! Καὶ καθ' ὅλον τοῦτον τὸν πολύτιμον εἰς τοὺς δύω ἡμᾶς καιρὸν, ὁ πατὴρ ἐτελείονε τὴν ἀρίθμησιν τοῦ ἀργυρίου του καὶ τὴν γραφὴν τῆς ἐξοφλήσεώς του! Ὀλίγα δεύτερα λεπτὰ ἀκόμη, καὶ ἰδοὺ ἀνοιγεν ἡ θύρα, καὶ αὐτὸς μὲν εἰσήρχετο, ἐξήρχετο δὲ διὰ τῆς ἰδίας θύρας ἡ τελευταία ἡμῶν ἐλπίς!

Ἔρριψα τότε καὶ ἐγὼ βλέμμα ἀπογνώσεως πρὸς τὴν *μνηστήν μου*. Ἀλλ' αὐτὴ εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους ἐπὶ τῆς παροψίδος της· δαγκάνουσα δὲ τὰ μικρὰ χείλη της, καὶ ζαρόνουσα ἐπαισθητῶς τὰ ὀφρύδια, ἔδειχνε τὴν συνεσταλμένην ὀργὴν καὶ μνησικακίαν της κατὰ τῶν ὀχληρῶν καὶ ἀπανθρώπων ἐκείνων.

Καὶ ἐνόσῳ μὲν ὁ πατὴρ εὑρίσκετο παρὼν, ἑκὼν ἀέκων ὑπετασσόμην εἰς τὴν τύχην μου, κύπτων τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τοῦ νομίμου τούτου ἐμποδίου· ἀλλὰ τοῦ ἐμποδίου αὐτοῦ ἀρθέντος, ἔπρεπεν ἐπίσης νὰ ὑποφέρω βλέπων τὰ σχέδιά μου ματαιωθέντα ἀπὸ τὰ τυφλὰ ἐκεῖνα ὄργανα ἐμπαικτικῆς καὶ ἀσπλάγχνου εἱμαρμένης; Ἔγεινα πλέον ἀκράτητος· ἐπτερνοκόπουν ὡς ἀληθῆς δαιμονιζόμενος· ἐσπάραττα τοὺς δακτύλους μου μὲ τοὺς ὄνυχάς μου. Καλὴ συνταγὴ ὑπομονῆς καὶ προσδοκίας, εἰς χρῆσιν τῶν μανιώντων!

Ἐγγὺς ἦτον ἡ ἔκρηξις, καὶ παράφορόν τι ἔμελλα νὰ πράξω, ὅταν ὁ ἁμαξηλάτης, ὅστις ἐκάθητο εἰς τὴν ἄκραν τῆς τραπέζης καὶ ἔτρωγε σιωπῶν, ἔρριψεν ἔμπροσθέν του τὸ χειρόμακτρον, ἀπερρόφησε τὸ τελευταῖον ποτήριον, καὶ ἐσηκώθη.

— Ἕτοιμοι ὅλοι, κύριοι· μέλλουν νὰ ζεύξουν τοὺς ἵππους.

Τῶν μαγικῶν τούτων λόγων ἀκουσθέντων, ὁ καθεὶς ἀφῆκε τὴν τράπεζαν, ἑτίναξε τὸ φόρεμά του, περιεστράφη ἔμπροσθεν τοῦ καθρέπτου τῆς ἑστίας, διώρθωσεν ὀλίγον τὸν λαιμοδέτην του, καὶ ἐξῆλθε ταχέως.

Τελοσπάντων!!!

Ἡ Πιπίνα ἐσηκώθη καὶ αὐτὴ, καὶ ἠθέλησε νὰ μιμηθῇ τοὺς ἄλλους ἡ ἀνόητος!

Καὶ, ἂν δὲν τὴν ἐκράτουν ἀπὸ τὸν βραχίονα, θὰ τοὺς ἠκολούθει, ἀπὸ φόβον πρὸς τὴν μεγάλην ταύτην στιγμὴν, τὴν τόσον θερμῶς ἐντούτοις ποθουμένην ἀπὸ ἐμέ. . . καὶ ἀπὸ αὐτήν.

— Κυρία μου! κυρία μου! . . . ὁ πατήρ σας εἶναι εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας ταύτης· διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς τοῦ Θεοῦ, ἀκούσατέ με . . . . Μένετε εἰς Μ. . . τὸ ἔμαθα. Ὅταν ἐκεῖ φθάσετε, σᾶς χάνω διαπαντός . . . ἂν δὲν δείξετε ἀφοβίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξαρτᾶται ἡ τύχη ἀμφοτέρων ἡμῶν, προσέξατε καλῶς! Μοῦ εἴπατε νὰ σᾶς σώσω, τὸ θέλετε ἀμεταθέτως;

— Ναὶ, ἐτραύλισεν ὑποκώφως καὶ χωρὶς νὰ ὑψώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς.

— Πολὺ καλά! μὴ δισταγμοὺς λοιπὸν, μὴ ἐνστάσεις . . . . Ἰδοὺ τί πρέπει νὰ κάμετε, ἰδοὺ τί θὰ κάμετε . . . . . Αὔριον τὸ ἑσπέρας περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, πασχίσατε νὰ μὴ σᾶς ἐννοήσουν ὅτι ἐξέρχεσθε — πρᾶγμα ὄχι τόσον δύσκολον, διότι κανεὶς δὲν προβλέπει τὸν σκοπόν μας — καὶ νὰ εὑρεθῆτε εἰς τὴν γωνίαν τῆς πλατείας τοῦ Δημαρχείου. Ὅλα θὰ ἦναι ἕτοιμα διὰ τὴν φυγήν μας . . .

Ῥῖγος κατέλαβεν ὅλα τὰ μέλη της, ὡς ὑποβληθείσης εἰς ἠλεκτρικὴν προσβολήν. Τεράστιον ἀγῶνα ἠγωνίσθη προσπαθήσασα νὰ λαλήσῃ, ἀλλὰ φωνὴ δὲν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ στόμα της.

— Ἡσυχάσατε, ἠκολούθησα παράφορος ὑπὸ τοῦ πάθους· ἐντὸς ὀλίγου φθάνομεν καὶ διαβαίνομεν τὰ μεθόρια. Ἀφοῦ δὲ πατήσωμεν τὸ ἔδαφος τῆς Ἰταλίας, προσπίπτομεν εἰς τὰ γόνατα ἱερέως, καὶ αὐτὸς θὰ μᾶς ἑνώσῃ δὶ ἀδιαλύτων δεσμῶν.

Μάτην ἐπάσχιζα νὰ τὴν ἐγκαρδιώσω· ἠκολούθει νὰ μένῃ ἀκίνητος, σημεῖον ὅτι ἦτον ἐσωτερικῶς πολλὰ ἀνήσυχος.

Ὁ *σιωπῶν συναινεῖ*, λέγει ἡ παροιμία· παροιμία ὅμως ἥτις δὲν εἶναι πάντοτε ἀληθὴς, καὶ ὡσεπιτοπλεῖστον ψευδής. Ἐνόησα ὅτι πολὺ ἀμφίβολος ἦτον ἡ συνδρομή της· ὅθεν ἔπρεπε νὰ κινήσω ἄλλας χορδὰς, παρὰ τὴν τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ φόβου.

— Ἡ καρδία μου σᾶς ἐμάντευσε, τῆς εἶπα περιπαθὲς καὶ ἐπίσημον συγχρόνως ἀναλαβὼν ἦθος, εὐγενῆ καὶ ἀνδρείαν ἔχετε τὴν ψυχήν· ἡ τόλμη δὲν θὰ σᾶς λείψῃ τὴν στιγμὴν τῆς πράξεως. Ὅθεν οὔτε φοβοῦμαι οὔτε ὑποπτεύω ποσῶς . . . Δὲν θ' ἀπατήσετε τὴν ὁποίαν ἔχω πρὸς ὑμᾶς ἐμπιστοσύνην. Βεβαιότερος δὲν εἶμαι περὶ τοῦ ἑαυτοῦ μου, παρ' ὅσον εἶμαι περὶ ὑμῶν· θὰ ἔλθετε!

Βήματα ἠκούσθησαν εἰς τὸν διάδρομον.

Ἐπλησίασαν· ἦτον ὁ πατήρ. Δὲν ἔπρεπε βεβαίως νὰ μᾶς καταλάβῃ συνομιλοῦντας· τὰ πρόσωπα ἀμφοτέρων θὰ μᾶς ἐπρόδιδαν.

Ὥρμησα ὡς παράφρων πρὸς ἄλλην τινὰ θύραν, χωρὶς νὰ γνωρίζω ποῦ ἔφερε, καὶ εὑρέθην εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ξενοδοχείου. Ἡ κεφαλή μου κατεφλέγετο, ἐπνίγετο τὸ στῆθός μου, ἀνάγκην εἶχα ν' ἀναπνεύσω.

Ἐπεριπάτουν ὁρμητικῶς καὶ ἀτάκτως, μὲ τὸ μέτωπον νεῦον ἐπὶ τοῦ στήθους, ὅλος τεταραγμένος δὶ ὅσα εἶχα εἰπεῖ, διότι σταθερὰν εἶχα ἀπόφασιν νὰ διαβῶ τὸν Ῥουβίκωνα, ἀς ἐγίνετο ὅ,τι ἤθελεν, ἀς ἐκινδύνευα νὰ χάσω καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτὴν τῆς θείας μου,

τὴν ὁποίαν παρομοία ἀστειότης δὲν θὰ ἐκίνει βεβαίως εἰς γέλωτα.

Ἀναμφιβόλως, ὁ περίπατός μου παρετάθη πλέον τοῦ δέοντος, διότι εἷς τῶν ὑπηρετῶν τοῦ ἱπποστασίου μ' ἐπροσκάλει, κραυγάζων ὅτι ἡ ἅμαξα ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ παραιτοῦσά με.

Ἔδραμα τότε καὶ ἀνέβην εἰς τὴν θέσιν μου, ὅπου ηὗρα τοὺς δύω συντρόφους μου.

Ἐλησμόνησα νὰ σᾶς εἰπῶ ποῖος ἦτον ὁ κύριος Ῥαιμπλώ. Ὁ ἀξιόλογος οὗτος ἄνθρωπος ἦτον ἐνοικιαστὴς ὑποστατικοῦ τινος τοῦ πατρὸς τῆς Ἰωσηφίνης, κειμένου πλησίον τοῦ πολιχνίου Β. . . Θέλων ὁ κύριος Δουφοὺρ νὰ μὴν ἐνοχληθῇ ὁ ἐνοικιαστής του ἐρχόμενος εἰς Μ . . . τοῦ εἶχε προσδιορίσει ὡς τόπον συνεντεύξεως τὸ ξενοδοχεῖον ἐκεῖνο κατὰ τὴν διάβασίν του, καὶ ὁ ἔντιμος χωρικὸς ἀκριβῶς ὑπήκουσεν.

Ἡ διαγωγή του ἤξιζε σημαντικὴν ἐλάττωσιν ἐνοικίου κατὰ τὴν νέαν ἐκμίσθωσιν· καὶ περὶ τούτου ἠδύνατο νὰ ᾖναι βέβαιος, ἂν ἐγινόμην διὰ προικὸς κύριος τοῦ πλησίον τῆς Β . . . ὑποστατικοῦ. Ὁ κύριος Ῥαιμπλώ, χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ, ὑπῆρξε δὶ ἡμᾶς ὁ *ἐκ μηχανῆς Θεός*.

Πολλάκις ἔχομεν ἀνάγκην καὶ τῶν μικροτέρων μας.

Η'.

Τὸ δειλινὸν ὅλον ἐπέρασε μὲ ὄλέμματα ἀμοιβαίως ζητούμενα καὶ ἀποφευγόμενα ἀκαταπαύστως. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ ὧραι παρέρχονται ταχέως.

Ἔπειτα ἦλθεν ἡ ἑσπέρα.

Ὁ ἥλιος εἶχεν ἤδη βασιλεύσει ἐπὶ χρυσοπορφύρου κλίνης· τὸ σκότος μᾶς κατέλαβεν ἀνεπαισθήτως.

Τὰ τρυφερὰ αἰσθήματα εἶναι τέκνα τῆς σκᾶς καὶ τῆς νυκτός· ποτὲ καλήτερα δὲν διομολογεῖται ὁ ἔρως, ποτὲ εὐκολώτερα δὲν μεταδίδεται τὸ κυριεῦον τὴν καρδίαν ἡμῶν μυστήριον, καθὼς ὅταν ἡ ἔλλειψις τοῦ φωτὸς κατασιγάζῃ τῆς ἐντροπῆς τὴν φωνήν. Ὦ! τὴν νύκτα! τὴν βαθεῖαν, τὴν ζοφερὰν, τὴν ἄφωνον νύκτα, νὰ εὑρίσκεσαι πλησίον ἐκείνης, διὰ τὴν ὁποίαν ἔπαλλε σφοδρῶς ἡ καρδία σου, καὶ τόσον πλησίον ὥστε αἱ δύω σας πνοαὶ νὰ διασταυρόνονται! Ὅσοι ποτὲ ἠγαπήσατε, ἠξεύρετε ποίαν ἡδονὴν ἄφατον αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ εἰς τὸ μυστηριῶδες ἐκεῖνο σκότος, τὸ ὁποῖον σᾶς ἀπομονόνει ἐντελῶς ἀπὸ πᾶν ὅ,τι ξένον πρὸς τὸν ἔρωτά σας, καὶ σᾶς ἀνυψόνει εἰς τὸν αἰθέρα τῶν οὐρανίων αἰσθημάτων.

Ἡ ἅμαξα ἐκυλίετο ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ἐδάφους τῶν ὁδῶν τῆς Μ. . . καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐκρατοῦντο ἀκαταπαύστως. Ἦτον δὲ τότε ὥρα τῆς νυκτὸς ἑνδεκάτη καὶ ἡμίσεια.

Μολονότι εἶχα τότε νὰ φροντίσω περὶ τῶν ἐπίπλων μου, ἡ ὅρασίς μου δὲν ἀπεμακρύνετο τοῦ πατρὸς καὶ τῆς ἐρασμίας θυγατρός του. Εἶχα μάλιστα συλλογισθῆ ν' ἀφήσω ὅλα μου τὰ ἔπιπλα εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως τῶν ἁμαξῶν, καὶ, ἀκολουθῶν αὐτοὺς, νὰ πληροφορηθῶ ποῦ ἦτον τῆς ὡραίας περιστερᾶς μου ἡ φωλεά. Ἀλλὰ δὲν προεῖδα ἐμπόδιον τὸ ὁποῖον ἀπήλλατε τοιούτου δρόμου τὰ σκέλη μου. Ὡραῖον ὄχημα μὲ δύω εὐγενεῖς ἵππους ἐπερίμενεν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ γραφείου, καὶ μὲ τοὺς ἵππους τούτους ἦτον ἀφροσύνη ματαία νὰ διαγωνισθῶ περὶ ταχύτητος· ἐπὶ τοῦ ὀχήματος τούτου ἀνέβησαν πατὴρ καὶ θυγάτηρ, ἀφοῦ ἐτέθη ὄπισθεν αὐτοῦ μικρὸν κιβώτιον περιέχον τὰ ταπεινὰ καὶ μηδόλως πολυτελῆ τῆς καλῆς μαθητρίας ἔπιπλα.

Τὸ ἐμπόδιον τοῦτο ἦτον ἱκανὸν νὰ μὲ ἀπελπίσῃ, ἂν βλέμμα κλεπτικὸν καὶ πονηρὸν μειδίαμα τῆς ὡραίας ἐρωμένης μου δὲν μ' ἐνεθάρρυνε.

Δὲν εἶχα ὑπογράψει τὴν ἐπιστολήν μου, διότι δὲν ἐγνώριζα ποία θὰ ἦτον ἡ τύχη της· οὔτε καιρὸν εἶχα λάβει νὰ λαλήσω πολλὰ περὶ ἐμαυτοῦ· ὅθεν, μετὰ τὸν χωρισμόν μας, ἡ νεᾶνις ἔπρεπε καὶ τ' ὄνομά μου αὐτὸ ν' ἀγνοῇ, ἂν κοινότατόν τι περιστατικὸν δὲν ἀνεπλήρονε κατὰ τύχην τὰς ἐλλείψεις ταύτας. Διενέμοντο τὰ ἔπιπλα, καὶ ἕκαστος τῶν ὁδοιπόρων ἔσπευδε ν' ἀναγνωρίσῃ τὰ πράγματά του· ἦτον τοῦτο δὶ ἐμὲ τελευταία πρόφασις νὰ σταθῶ πλησίον της, καὶ ἠθέλησα νὰ ὠφεληθῶ. Ἐκράτουν λοιπὸν εἰς τὴν χεῖρα μου τὴν χαρτίνην τοῦ πίλου μου θήκην, καὶ ἐπὶ τῆς θήκης ταύτης ἔπιπτε τὸ φῶς. Ἡ κυρία Πιπίνα ἔῤῥιψε βλέμμα πονηρὸν ἐπ' αὐτῆς, καὶ ἀνέγνωσεν ἐν τάχει τὴν ὁποίαν ἔφερεν ἐπιγραφήν. *Τοῦ κυρίου Καμίλλου Δὲ Βαρβεβίλ, παρὰ τῇ κυρίᾳ Σωφρονίᾳ Β. . . εἰς Κουβέρ.* Χαρᾶς ἀστραπὴ διέλαμψεν ἐπὶ τοῦ ἀνθηροῦ της προσώπου, ἥτις ἐμάντευσα πόθεν προήρχετο· μικρᾶς τινος ματαιότητος δὲν ἦτον ἀμέτοχος, καὶ τὸ προηγούμενον τοῦ ὀνόματός μου μόριον Δὲ τῆς ἐπροξένησεν ἐλαφρὰν συγκίνησιν εὐχαριστήσεως· τοῦτο δὲ ἦτον συγγνωστέον εἰς αὐτὴν, ἀφοῦ καὶ ἐγὼ εἶχα αἰσθανθῆ ὅλως ἐναντίαν συγκίνησιν ὅταν ἀνέγνωσα εἰς τὸ ὁδοιπορικὸν φύλλον τοῦ ἁμαξηλάτου τὸ ὄνομα Δουφοὺρ.

Διέταξα νὰ μεταφέρουν τὰ ἔπιπλά μου εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Δανίας, κείμενον ἀπέναντι τοῦ γραφείου τῶν ὁδοιπορικῶν ἁμαξῶν. Χρείαν εἶχα ἀναπαύσεως, ἡ ἅμαξα μὲ εἶχε κουράσει, καὶ ἐπειδὴ, καθ' ὅλην τὴν ὁδοιπορίαν, εἶχα καλήτερόν τι νὰ πράξω παρὰ νὰ κοιμηθῶ, ἠσθάνθην τὴν ἀκαταμάχητον ἀνάγκην τοῦ ν' ἀνανεώσω τὰς δυνάμεις μου διὰ θεραπευτικοῦ ὕπνου, ἐπὶ καλῆς καὶ μαλακῆς κλίνης. Κατὰ δυστυχίαν, κλίνας τοιαύτας δὲν εὑρίσκει τις εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Δανίας· ἔπρεπεν ὅμως νὰ εὐχαριστηθῶ διότι, τὸ κάτω κάτω, αἱ εὑρισκόμεναι εἶναι ὀλιγώτερον σκληραὶ τῆς ὁδοιπορικῆς ἁμάξης.

Ἐξύπνησα πολλὰ πρωΐ, μόλις ἔχων καιρὸν νὰ κάμω τὰς ἑτοιμασίας μου ἐν μέσῳ πόλεως ὅπου ψυχὴν δὲν ἐγνώριζα. Περὶ τοιούτου πράγματος, φρόνιμον βεβαίως δὲν ἦτον νὰ ἐμπιστευθῶ εἰς τὸν τυχόντα· καὶ μολαταῦτα, ὅ,τι καὶ ἂν ἔκαμνα, τὰ μυστηριώδη μου κινήματα ἔπρεπε νὰ μὲ καταστήσουν ἱκανῶς ὕποπτον. Ἀλλὰ τὸ ἀτόπημα τοῦτο ἦτον ἄφευκτον.

Πρὸ τοῦ δειλινοῦ ὅλα τὰ εἶχα ἑτοιμάσει.

Καὶ ὅμως ἤμην πλήρης ἀνησυχίας. Ἔλεγα πότε νὰ ἐξέλθω τῆς ἀδημονίας ἐκείνης ἥτις προηγεῖται τῆς ἐκτελέσεως τοιούτου εἴδους ἀποφάσεων, καὶ πάντα κόπον κατέβαλλα νὰ ἐξαπατήσω τὴν πυρετώδη μου, οὕτως εἰπεῖν, ἀδημονίαν. Τελοσπάντων, προσήγγιζα τὴν ἐπιθυμητὴν καὶ τόσον βραδύνουσαν νὰ ἔλθῃ στιγμήν.

Ἐζευγμένοι εἰς τὴν ἅμαξαν ἦσαν οἱ ἵπποι· ὁ ἡνίοχος, ὡπλισμένος μὲ τὴν μάστιγά του, ἐπερίμενε νὰ δοθῇ τὸ σημεῖον, καὶ νὰ ὑπηρετήσῃ μὲ τὴν ταχύτητα ἀνδρὸς γνωρίζοντος ὁποίαν ὑπηρεσίαν ἐκτελεῖ. Ἐγὼ δὲ ἐστάθην παραμονεύων εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τῆς πλατείας τοῦ Δημαρχείου, τεντωμένα ἔχων τὰ αὐτία, καὶ ἐρευνῶν διὰ τοῦ βλέμματος, μὲ θερμὴν καὶ ἀκάματον προσοχὴν, τὸ περιστοιχίζον με σκοτεινὸν διάστημα, ἀνασκιρτῶν εἰς τὸν παραμικρὸν ἦχον, εἰς τὸ πλέον δυσδιάκριτον σῶμα τὸ ὁποῖον ἔβλεπα μακρόθεν διὰ τοῦ σκότους κινούμενον. Εἰς τοὺς ἀγαπῶντας τὰς βιαίας συγκινήσεις συνιστῶ πολὺ τὰς ἐκ τοιαύτης προσδοκίας γεννωμένας. Εἰς παρομοίας στιγμὰς, αἰσθάνεταί τις ὅτι ζῇ περισσότερον ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν, παρ' ὅσον αἰσθάνεται τοῦτο ἐντὸς δέκα ἐτῶν τοῦ κοινοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Ἔρημος ἦτον ἡ πλατεῖα, ζοφερὸς καὶ ἄναστρος ὁ οὐρανός· ὅλα λοιπὸν ἤρχοντο κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν μου· φόβος δὲν ἦτον νὰ μᾶς ἰδῇ καὶ νὰ μᾶς ἐνοχλήσῃ κάνείς. Ἡ ἀπαγωγὴ ἐγίνετο ἄνευ ἀναβάσεως, ἄνευ μεταξωτῆς κλίμακος, ἄνευ ἐνόπλου ἐπιθέσεως, τῶν συνήθων τούτων τῆς ἀπαγωγῆς μέσων. Τοῦτο, κατ' ἄλλον τρόπον θεωρούμενον, ἦτον ἴσως ἀτόπημα· ἀλλ' ἂν ἔλειπε τὸ μυθιστορικὸν μέρος, ὑπῆρχε τὸ ἀσφαλές, καὶ τοῦτο ἦτον τὸ οὐσιωδέστερον.

Τὸ ὡρολόγιον τοῦ Δημαρχείου ἐσήμανε τὴν ἑνδεκάτην. ,Η νεᾶνις ἔπρεπε μετὰ μίαν στιγμὴν νὰ ἐμφανισθῇ. Ὦ! πόσον σφοδρῶς καὶ ταχέως ἔπαλλεν ἡ καρδία μου". Ἐπανῆλθα εἰς τὴν εἰκοσαετῆ μου ἡλικίαν· εἶχα δέκα ἔτη ὀλιγώτερον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου, δέκα ἔτη ἀσωτίας νεανικῆς, ἀκολουθούμενα ἀπὸ πικρὰν μεταμέλειαν".

Ἄρχισα εὐθὺς ν' ἀδημονῶ. Καὶ ὅμως μόλις εἶχαν περάσει τρία δεύτερα λεπτὰ τὸ πολὺ ἀφοῦ ἡ ὥρα ἐσήμανεν· ἀλλ' εἰς παρομοίας περιστάσεις, τὰ δεύτερα λεπτὰ δὲν εἶναι δεύτερα λεπτὰ, εἶναι αἰῶνες ὁλόκληροι: Τὸ μειδίαμα ὅμως τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ βεβαιώσεως μὲ τὸ ὁποῖον μ' ἐχαιρέτησεν ἐμβαίνουσα εἰς τὸ ὄχημα, ἔπρεπε νὰ μὲ ἡσυχάζῃ ἐντελῶς.

Εἰς τὰς ἐπαρχίας, τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἡ πόλις ὅλη κοιμᾶται ὕπνον βαθύν. Δὲν ἔβλεπα πλέον φῶτα εἰς τὰ παράθυρα, δὲν ἔβλεπα ψυχὴν εἰς τὰς ὁδούς· κάνεὶς λοιπὸν δὲν ἔμελλε νὰ μᾶς γείνῃ πρόσκομμα, ἐκτὸς μεθύσου τινὸς ἴσως, εὑρεθέντος ἐκτὸς τῆς οἰκίας του. Οὐδεμία κραυγή, οὐδεὶς κρότος, σιγὴ βαθυτάτη, ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ὅμως ἐπεθύμουν νὰ ἤκουα τὸν ἦχον παρθενικῶν τινων βημάτων. Ἀλλ' αἱ στιγμαὶ παρήρχοντο, καὶ ἄρχιζαν πλέον νὰ ἐκλείπουν καὶ αἱ δυνάμεις καὶ τὸ θάῤῥος μου, ὅταν εἶδα σχῆμα ἀνθρώπινον προχωροῦν εἰς τὸ σκότος, μὲ τὴν ἐλαφρὰν ἐκείνην κίνησιν τῆς Καμίλλας τοῦ Βιργιλίου, ὅταν τὸ ταχὺ βάδισμά της δὲν ἐκύρτονεν οὔτε τοὺς ὁποίους ἤγγιζαν οἱ πόδες της ξανθοὺς στάχυς. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ἦτον γυνή· ποία δὲ ἄλλη γυνὴ ἠδύνατο νὰ ᾖναι, ἂν δὲν ἦτον *ἐκείνη* ;

(ἀκολουθεῖ.)

—=—

ΠΕΡΙ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἡ ἀνατροφὴ ἤρχιζε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς γεννήσεως, καὶ διήρκει μέχρι τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, διακρινομένη ἰδίως ἀπὸ τὴν λέξιν *Παιδεία*. Ἡ παιδεία λοιπὸν κατὰ τὸν Πλάτωνα (Νόμ. II.) εἶναι ἡ ἀγωγὴ καὶ ὁδηγία τοῦ παιδίου μέχρι τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ὁ νέος ὡς αὐτεξούσιος πολίτης, ὑπόκειται ἀμέσως εἰς τοὺς νόμους. Περὶ τῶν ὅσα ἔπρατον οἱ γονεῖς ἐπὶ τούτῳ τῷ σκοπῷ κατὰ διαφόρους βαθμοὺς τῆς ἡλικίας λαμβάνομεν πλήρη ἰδέαν ἐκ τοῦ Ἡλιοδώρου. «Οὐκ ἐπὶ τοιαύταις μὲν ἐλπίσιν, ὦ Ἀθηναῖοι, τόν δε ἀνέτρεφον, ἔλεγεν· ἀλλὰ τοῦ γήρως τοῦ ἐμοῦ βακτηρίαν ἔσεσθαι προσδοκῶν, ἐπειδὴ τάχιστα μοι ἐγένετο, ἐλευθερίου τε τροφῆς μεταδοὺς, καὶ τὰ πρῶτα τῶν γραμμάτων διδαξάμενος, εἰς τοὺς φράτορας καὶ γεννήτορας εἰσαγωγὼν, εἰς ἐφήβους ἐγγράψας πολίτην· ἡμέτερον ἀποφήνας πάντα τὸν βίον ἐπὶ τούτῳ τὸν ἐμὸν ἐσάλευον (Αἰθιοπ. I, 13).»

Ἡ ἀνομοιότης τῶν ἠθῶν ἀναφαίνεται ἤδη εἰς τὴν πρώτην θεραπείαν τοῦ παιδίου. Εἰς ἅπασαν τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα, ὡς φαίνεται, τὸ ἀρτιγέννητον παιδίον περιετειλίσσετο μετὰ τὰ πρῶτα λουτρὰ εἰς σπάργανα, ἐκτὸς τῆς Σπάρτης (Πλούταρχ. Λυκ. 16), ὅπου, τὸ *σπαργανίζειν* ἐφαίνετο ἐναντίον εἰς τὸ προσφιλὲς σύστημα τῆς σκληραγωγίας, μολονότι ὁ Πλάτων (Νόμ. VII) τὸ ἐπιδοκιμάζει *μέχρι δυοῖν ἐτοῖν τὸ γενόμενον σπαργανᾶν*. — Ἂν ταῦτα τὰ σπάργανα πάντοτε σημαίνουσιν ἁπλῶς τὰ παρ' ἡμῖν συνήθη, εἶναι ἀμφίβολον, καθ' ὅσον δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ἔκ τινος χωρίου τοῦ Ἀριστοτέλους (Πολ. Ζ'. 17,) ὅπου λέγει «πρὸς δὲ τὸ μὴ διαστρέφεσθαι τὰ μέλη (τῶν παιδίων) δὶ ἀπαλότητα χρῶνται καὶ νῦν ἔνια τῶν ἐθνῶν ὀργάνοις τισι μηχανικοῖς, ἃ τὸ σῶμα ποιεῖ τῶν τοιούτων ἀστραβές.»

Τὴν πέμπτην ἡμέραν μετὰ τὴν γέννησιν ἐτελεῖτο πρὸς πανήγυριν τοῦ οἰκιακοῦ συμπτώματος ἡ πρώτη ἑορτὴ τὰ *ἀμφιδρόμια* (κατὰ Σουΐδαν), παρὰ δὲ τῷ Ἡσυχίῳ, καὶ *δρομιάμφιον ἦμαρ*. Ἡ μαῖα, ἢ ἁπλῶς μία τῶν εἰς τὴν γέννησιν παρευρεθεισῶν γυναικῶν, περιέφερε τὸ παιδίον εἰς τὴν ἑστίαν τῆς οἰκίας, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα *ἀμφιδρόμια*. Τὸ κυριώτερον χωρίον περὶ τούτου, ἐξαιρουμένων τῶν διασαφήσεων τῶν μεταγενεστέρων γραμματικῶν, εὑρίσκεται παρὰ τῷ Πλάτωνι, (Θεαίτ.) ἂν καὶ ἀστείως ἐκπεφρασμένον. «Τοῦτο μὲν δὴ, ὡς ἔοικε, μόλις ποτὲ ἐγεννήσαμεν, ὅ,τιδήποτε καὶ τυγχάνει ὤν· μετὰ δὲ τὸν τόκον τὰ ἀμφιδρόμια αὐτοῦ ὡς ἀληθῶς ἐν κύκλῳ περιοριστέον τῷ λόγῳ, σκοπουμένου, μὴ λάθῃ ἡμᾶς οὐκ ἄξιον ὂν τροφῆς τὸ γινόμενον κτλ.» — Ἡ θύρα τῆς οἰκίας ἐστολίζετο κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν μὲ στεφάνους, καὶ παρεσκευάζετο εὐωχία, εἰς ἣν ὁ Ἀθήναιος τὴν ῥάφανον σημαίνει ὡς νενομισμένην, κατά τι χωρίον τοῦ Ἑρίππου (IX,10).»

ἔπειτα πῶς

Οὐ στέφανος οὐδείς ἐστι πρόσθε τῶν θυρῶν
Οὐ κνίσα κρούει ῥινὸς ὑπεροχὰς ἄκρας,
Ἀμφιδρομίων ὄντων; ἐν οἷς νομίζεται
Ὀπτᾶν τε τυροῦ Χερρονησίτου τόμους,
Ἕψειν τ' ἐλαίῳ ῥάφανον ἠγλαϊσμένην, κτλ.»

Τὴν πέμπτην ἡμέραν ὀνομάζει ῥητῶς ὁ Σουΐδας «*Ἀμφιδρόμια*· ἦν πέμπτην ἄγουσιν ἐπὶ τοῖς βρέφεσιν, ἐν ᾗ ἀποκαθαίρονται τὰς χεῖρας αἱ συναψάμεναι τῆς μαιώσεως· τὸ βρέφος περιφέρουσι τὴν ἑστίαν τρέχοντες, καὶ δῶρα πέμπουσιν οἱ προσήκοντες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολύποδας καὶ σηπίας.» Τοὐναντίον λέγει ὁ Ἡσύχιος «ἔστι δ' ἡμερῶν ἑπτὰ ἀπὸ τῆς γεννήσεως, ἐν ᾗ τὸ βρέφος βαστάζοντες περὶ τὴν ἑστίαν γυμνοὶ τρέχουσι.» παράδ. Ἁρποκρ. — Ἐτυμ. Μ. — Ἀριςοφ. Λυσιστρ. 757. — Κατὰ τὸν Πλάτωνα φαίνεται σχεδόν, ὅτι μετὰ τὰ Ἀμφιδρόμια ἐξέφερεν ὁ πατὴρ τὴν γνώμην του, ἂν ἐμέλλε νὰ τρέφῃ τὸ παιδίον· ἐπειδὴ προσθέτει «ἢ οὐ οἴει πάντως δεῖν τό γε σὸν τρέφειν καὶ μὴ ἐκτιθέναι;» — Τουτέστιν ἀπὸ τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς ἐκρέματο πάντοτε ἢ νὰ ἀναδεχθῇ τὴν θρέψιν τοῦ παιδίου, ἢ νὰ τὸ ἀποθέσῃ· βαρβαρότης τόσῳ μᾶλλον ἀσυγχώρητος, ὅσῳ ἐπροστατεύετο ὑπὸ τοῦ νόμου (Pettit. Leg. Att. μ. 144.) Μόνον αἱ Θῆβαι, κατ' Αἰλιανόν, ἔκαμνον ὡς πρὸς τοῦτο ἐξαίρεσιν, ἥτις τῇ ἀληθείᾳ μεγάλην τιμὴν προξενεῖ εἰς αὐτάς (Ποικ. ἱστορ. II, 7) «(νόμος) ὅτι οὐκ ἔξεστιν ἀνδρὶ Θηβαίῳ ἐκθεῖναι παιδίον, οὐδ' εἰς ἐρημίαν αὐτῷ ῥῖψαι, θάνατον αὐτοῦ καταψηφισάμενος.» Τὰ παιδία τῶν εἰς ἄκρον πτωχῶν (*εἰς ἔσχατα πενήτων*) ἀνετρέφοντο δημοσίᾳ, ἔργον βεβαίως πολὺ φιλανθρωπικώτερον παρὰ τὴν πρότασιν τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις ἀποδοκιμάζει μὲν τὴν ἀπόθεσιν, ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν ὑπερβολικοῦ πληθυσμοῦ συσταίνει τὴν ἄμβλωσιν! «Πρὶν αἴσθησιν ἐγγενέσθαι καὶ ζωὴν ἐμποιεῖσθαι δεῖ τὴν ἄμβλωσιν.»

Ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι εἰς τοὺς κατὰ νόμον γάμους δὲν ἐγίνετο τόση συχνὴ χρῆσις αὐτῶν τῶν ἀπανθρωπιῶν, ὅσῳ συνήθως νομίζεται. Τοὐλαχιστον ἡ δεινὴ αὕτη συμφορὰ ἔπιπτεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μόνον εἰς τὰ κοράσια. Ἀλλὰ δὲν ἔμενε τὸ πρᾶγμα πάντοτε μέχρις αὐτοῦ, ὥστε διὰ τῆς ἀποθέσεως, ἢ πωλήσεως νὰ παραδώσωσιν εἰς ἄδηλον πεπρωμένον τὰ τέκνα των. ἡ θέλησις τοῦ πατρὸς τὰ προσδιώριζε καὶ κατ' εὐθεῖαν εἰς θάνατον (Terent. Heaut. IV, 1, 21). Συνήθως ἔκαμνον αὐτὸ διὰ ν' ἀποφύγωσι τὴν περὶ συντηρήσεως πολλῶν τέκνων φροντίδα, ἢ διὰ νὰ μὴ διανεμηθῇ ἡ περιουσία εἰς πολλούς· οὕτω λέγεται παρὰ τῷ Λόγγῳ (Ποιμεν. IV. σ. 126). «Ἄλλοι πατέρες ἐξέθηκαν τοῦτο τὸ παιδίον, ἴσως παιδίων πρεσβυτέρων ἄλις ἔχοντες.» καὶ σ. 130. «Ὤμην ἱκανὸν εἶναι τὸ γένος, καὶ γενόμενον ἐπὶ πᾶσι τοῦτο τὸ παιδίον ἐξέθηκα, οὐ γνωρίσματα ταῦτα συνεκθεὶς, ἀλλὰ ἐντάφια.» Ἀλλὰ καὶ τοὺς υἱοὺς δὲν ἐφείδοντο (Terent. Adelph. V. 3, 23).

Τοὐναντίον πολὺ συχνὰ συνέβαινε τὸ τοιοῦτον εἰς τὰ ἐκ παρανόμου γάμου γεννηθέντα παιδία, καὶ ἄγονοί τινες γυναῖκες εὕρισκον τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀγοράσωσι ξένα παιδία, καὶ νὰ τὰ εἰσποιῶνται. Δίων Χρυσός. λογ. XV. «Ἐπίσταμαι γὰρ, ὅτι αἱ μὲν ἐλεύθεραι γυναῖκες ὑποβάλλονται πολλάκις δι' ἀπαιδίαν, ὅταν μὴ δύνωνται αὐταὶ κυῆσαι·» καλλιτέραν δὲ μαρτυρίαν μᾶς παρέχει ὁ Δημοσθένης εἰς τὸν κατὰ Μειδίου λόγον του. «Καὶ τίς οὐκ οἶδεν ὑμῶν τὰς ἀπορρήτους, ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ, τούτου γονάς; ᾧ δύο τὰ ἐναντιώτατα συμβέβηκεν εἶναι· ἡ μὲν γὰρ ὡς ἀληθῶς μήτηρ, ἡ τεκοῦσα αὐτὸν πλεῖστον ἁπάντων ἀνθρώπων εἶχε νοῦν· ἡ δὲ δοκοῦσα καὶ ὑποβαλομένη πασῶν ἦν ἀνοητοτάτη γυναικῶν· σημεῖον δέ· ἡ μὲν γὰρ ἀπέδοτο εὐθὺς γενόμενον, ἡ δ' ἔξον αὐτῇ βελτίῳ πρίασθαι τῆς ἴσης τιμῆς τοῦτον ἠγόρασε· «Ὁμοιόν τι ἐννοεῖ καὶ ὁ Λυσίας («Ἀγορατ.) λέγων «Θεόκριτον τὸν Ἐλαφοστίκτου καλούμενον» καὶ ὁ Αἰσχίνης («Τιμαρχ) «Κηφισόδωρον τὸν τοῦ Μόλωνος καλούμενον, ἢ Μνησιθεον τὸν τοῦ Μαγείρου καλούμενον» καθὼς οἱ «μὴ γεννώμενοι παῖδες ἐκ γυναικῶν ἀναφανδὸν ὀπυιομένων, ἤτοι οἱ ἐκ λαθραίας μίξεως, σκότιοι» ὀνομάζονται.

Ἀλλ' ἡ κυριωτέρα ἑορτὴ ἐτελεῖτο κατὰ τὴν δεκάτην ἡμέραν, ὅθεν διακρίνεται ἰδίως καὶ μὲ τὸ ὄνομα *δεκάτη*. Κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ἐπροσκαλοῦντο οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι πρὸς ἐκτέλεσιν θυσίας. καὶ πρὸς εὐωχίαν, ὅθεν καὶ *δεκάτην θύειν* καὶ *ἑστιᾶν*. Ἡ ἑορτὴ αὕτη ἴσχυσε ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ὡς ἀπόδειξις, ὅτι τὸ παιδίον ἀνεγνωρίσθη παρὰ τοῦ πατρὸς ὡς γνήσιον. Οὕτω παρὰ Ἰσαίῳ (π. Πύρρ. κλήρ.) λέγεται «ἔτι δὲ καὶ ἐν τῇ δεκάτῃ ταύτης κληθέντες συνεστιᾶσθαι (φάσκοντες).» Ταύτην ἐννοεῖ καὶ ὁ Πλάτων (Νομ. VI.) ἀπαγορεύων τοὺς κακοήθεις νὰ ὑπάγωσιν «εἰς τας τῶν παιδῶν ἐπιτελειώσεις, εἴτε γενέσεις.»

Ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ, καὶ μάλιστα οἱ συγγενεῖς, καὶ οἱ δοῦλοι ἀκόμη ἔδιδον κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν ὥρα εἰς τὸ παιδίον· ἐκτὸς τούτων ταύτην τὴν ἡμέραν ἐλάμβανε τὸ παιδίον καὶ τὸ ὄνομά του, καθὼς παρ' Ἀριστοφάνει (ὄρν. 922) λέγοντος «οὐκ ἄρτι θύω τὴν δεκάτην ταύτας ἐγώ;
καὶ τοὔνομ', ὥσπερ παιδίῳ, νῦν δὴ θέμην.»

Ἀλλὰ τοῦτο ἐγίνετο καὶ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, ὡς ὁ Ἀριστοτέλης (π. Ζώ. ἱς. VIII, II) λέγει «Τὰ πλεῖστα δ' ἀναιρεῖται πρὸ τῆς ἑβδόμης, διὸ καὶ τὰ ὀνόματα τότε τίθενται, ὡς πιστεύοντες ἤδη μᾶλλον τῇ σωτηρίᾳ.» Ἐνίοτε δὲ κατὰ τὰ Ἀμφιδρόμια ἴσως, αἱ παρ' Ἡσυχίῳ καὶ τοῖς τοῦ Πλάτωνος (Θεαίτ.) σχολιασταῖς εἰρήσεις ἔχωνται ἀληθείας. Ἐν τούτοις ὁ Σουΐδας (ἔνθ. ἀνωτ.) ῥητῶς προσθέτει «τῇ δεκάτῃ δὲ τοὔνομα τίθενται.»

Τὸ ὄνομα ἐπροσδιώριζε κανονικῶς ἰδίως ὁ πατὴρ, ἀλλὰ καὶ ἡ μήτηρ ὄχι σπανίως· οὕτω παρ' Εὐριπίδῃ (Φοιν. 57) ἡ Ἰοκάστη λέγει.

«— Τὴν μὲν Ἰσμήνην πατὴρ ὠνόμασε.
Τὴν δὲ πρόσθεν Ἀντιγόνην ἐγώ.»

Ἐνίοτε δὲ καὶ ἐφιλονείκουν περὶ τούσου οἱ σύζυγοι μεταξύ των, ὥστε λέγει ὁ Ἀριστείδης (Νεφ. 60).

«*Μετὰ ταῦθ' ὅπως νῷν ἐγένετ' υἱὸς οὗτοσὶ,*
ἐμοί τε δὴ καὶ τῇ γυναικὶ, τῇ γαθῇ,
περὶ τοὐνόματος δὴ ταῦτ' ἐλοιδορούμεθα·»

Τουτέστιν ἤθελεν αὐτὸς νὰ ὀνομάζῃ τὸν υἱὸν κατὰ τὸν πάππον, *Φειδωνίδην*, ἐπειδὴ, ὡς φαίνεται, τοῦτο ἦν τὸ συνηθέστατον. Ὁ Εὐσταθιος (εἰς Ἰλ. Ε. 546 ὅπου ὁ Ὀρσίλοχος φέρει φέρει τὸ ὄνομα τοῦ πάππου) λέγει «Ἰστέον δὲ καὶ ὅτι παλαίτατον ἔθος ἦν, τοὺς ἐγγόνους καλεῖσθαι τοῖς τῶν πάππων ὀνόμασι» καὶ οὕτως ἀπαντᾶται πολὺ συχνὰ, ἰδίως εἰς τὸν πρεσβύτερον υἱὸν, π. χ. ὁ Δημοσθ. (κ. Βοιωτ. ὀνομ.) λέγει «ἀξιοῖ δ' αὐτὸς, ὡς δὴ πρεσβύτερος ὤν, τοὔνομα ἔχειν τὸ τοῦ πρὸς πατρὸς πάππου·» οὕτως εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας περὶ τοῦ Κίμωνος (Πλούταρχ. Κίμ. 4), οὕτω περὶ τοῦ Γρύλλου τοῦ Ξενοφῶντος, περὶ τοῦ Φώκου τοῦ Φωκίωνος κ. τ. λ. — ὄχι σπανίως ἐλάμβανε τὸ ἄρρεν παιδίον καὶ τοῦ πατρὸς τὸ ὄνομα, ὡς ὁ Δημοσθένης, ὁ Δημάδης κ. λ., ἢ καὶ ὀλίγον παρηλλαγμένον. ὡς Ναυσίφιλος Ναυσινίκου, Καλλίστρατος Καλλιστράτους, κ. τ. λ. (ἴδ. Βοίκχ. Πινδ. Πυθ. IV.) Καὶ εἰς ἀδελφῶν ὀνόματα ἀπαντῶνται τοιαῦται παρηχήσεις ὡς παρὰ Λυσίᾳ (κ. Διογείτ) οἱ δύο ἀδελφοὶ Διόδοτος καὶ Διογείτων ὀνομάζονται. Τέλος ἀπαντῶνται καὶ πραγματικῶς πατρωνυμικὰ, ὡς π. χ. Φωκίων Φώκου.

Ὡς πρὸς τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα ἐν παρόδῳ παρατηροῦμεν ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἐγνώριζον συνήθως οἰκογενειακὰ, ἢ γενεαλογικὰ ὀνόματα. Ἓν μόνον ὄνομα ἦτον ἀρκετὸν πρὸς δηλοποίησιν τοῦ ἀτόμου, ὅτε δὲ πλειότεροι εἶχαν τὸ αὐτὸ ὄνομα, πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως, προσετίθετο τὸ ὄνομα τοῦ πατρός. Τοῦτο ἐλέγετο *πατροθεν ὀνομάζεσθαι* (Ξενοφ. Οἰκον. 7, 3), καὶ ἐκ τούτου λαμβάνων ἀφορμὴν ὁ Παυσανίας (Ζ, 7, 4) ἀναφέρει τὸ σκοπιμώτερον ἔθος τῶν Ῥωμαίων. «Ἐπεὶ καλοῦντέ γε οὐ πατρόθεν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ ταὐτὰ Ἕλλησιν, ἀλλὰ καὶ τρία, ὁπότε ᾖ ὀλίγισσα, καὶ ἔτι πλείονα ὀνόματα ἑκάστῳ τίθενται.» Ἐκτὸς τούτου ἡ ἀττικὴ ἀστειότης σημαντικὴν εὐκολίαν παρεῖχεν εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον δι' ἐπιθέσεως παρωνυμίων πηγαζόντων πολλάκις ἀπὸ ἀλλοκότους ἰδιότητα. πολλάκις δὲ καὶ ἀπὸ ἁπλᾶ συμβεβηκότα. Οὕτως ὁ Δημοσθένης ἐκαλεῖτο μικρόθεν *Βάταλος* κατὰ τὸν Αἰσχίνην (κ. Τιμάρχου) «ἐξ ὑποχορισματός τινος τίθης» (πιθανὸν διότι ἐτραύλιζεν ὡς παῖς, (βατταρίζειν), ἂν καὶ ὁ Αἰσχίνης δυσμενεστέραν τινὰ σημασίαν δίδῃ εἰς τὸ ὄνομα)· παραβ. Δημοσθ. π. στεφ. Οὕτω διηγεῖται ὁ Εὐστάθιος (εἰς Ἰλ. Φ, 393) περὶ τοῦ ποιητοῦ καὶ ῥήτορος Διονυσίου, «ὃς χαλκοῦς ἐκλήθη διὰ τὸ συμβουλεῦσαι Ἀθηναίοις Χαλκῷ νομίσματι χρήσασθαι.» Πλῆθος παρωνυμίων ἐκ πτηνῶν ἀπαντῶμεν παρ' Ἀριστοφάνει (ὄρν. 1291 κ. ἑ.).

«*Πέρδιξ μὲν εἷς κάπηλος ὠνομάζετο*
Χωλός. Μενίππῳ δ' ἦν χελιδὼν τοὔνομα.
Ὀπουντίῳ δ' ὀφθαλμὸν οὐκ ἔχων Κόραξ.
Κόρωνι Φιλοκλέει Χηναλώπηξ Θεαγένει.
Ἴβιν Λυκούργῳ. Χαιρεφῶντι Νυκτερίς. κτλ.

Οὕτως ὁ ὀλίγον τι ψυχρὸς τραγῳδοποιὸς ποιητὴς Θεόγνις ἐκαλεῖτο Χίων. Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 138. — Θεσμοφ 170. Καὶ ὡς γενικὸν ἀττικὸν ἔθος ἐθεωρεῖτο τὰ τοιαῦτα ἐπίθετα κατά τι ἀπόσπασμα τοῦ Ἀναξανδρίδου (εἰς Ἀθήν. VI), τῶν δὲ τοιούτων ἐπιθέτων, ἃ ἐπὶ χλεύῃ Ἀθηναῖοι παίζοντες ἔλεγον, μνημονεύει Ἀναξανδρίδης ἐν Ὀδυσσεῖ οὕτως.

Ὑμεῖς γὰρ ἀλλήλους ἀεὶ γλευάζετ' οἶδ' ἀκριβῶς·
ἂν μὲν γὰρ ᾖ τις εὐπρεπὴς, Ἱερὸν Γάμον καλεῖτε,
ἐὰν δὲ μικρὸν παντελῶς ἀνθρώπιον, Σταλαγμὸν κτλ.

Παραλείπων τὰ ὅμοια ἐπίθετα τῶν ἑταιρῶν, ἐπανέρχομαι εἰς τὸν περὶ τῆς πρώτης θεραπείας τῶν παίδων λόγων.

Περὶ τῆς τροφῆς τῶν παίδων λέγει μὲν εὐλόγως ὁ Πλούταρχος (π. παίδ. ἀγωγ. 5.), «δεῖ δὲ αὐτὰς τὰς μητέρας τὰ τέκνα τρέφειν, καὶ τούτοις ὑπέχειν τοὺς μαστούς,» ἀλλὰ τοῦτο σπανίως ἐγίνετο, τοὐλάχιστον εἰς τὴν εὐκατάστατον τάξιν τῶν πολιτῶν, καὶ ἡ χρῆσις τῶν τιτθῶν ἦτο κοινοτάτη· Ἡ δὲ τίτθη, ἢ τιτθὴ δὲν ἦτο πάντοτε θεράπαινά τις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας ἀκόμη πτωχαὶ πολίτιδες (ἀσταὶ) ἀνεδέχοντο ἐπὶ μισθῷ τὸ ἔργον τῆς τιτθῆς (Δημοσθ. πρ. Εὐβουλ.), «Ἔπειτα κακεῖνο περὶ τῆς μητρὸς εἴρηκεν, ὅτι ἐτίτθευσεν· ἡμεῖς δὲ ὅτε ἡ πόλις ἠτύχει, καὶ πάντες κακῶς ἔπραττον, οὐκ ἀρνούμεθα τοῦτο γενέσθαι·» — καὶ, «καὶ γὰρ νῦν ἀστὰς γυναῖκας πολλὰς εὑρήσετε τιτθευούσας·» καὶ ἐν σελ. 1313. «ὡς γὰρ ἐγὼ ἀκούω πολλὰς τιτθὰς καὶ ἔριθοι καὶ τρυγήτριαι γεγόνασιν ὑπὸ τῶν τῆς πόλεως κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους συμφορῶν ἀσταὶ γυναῖκες.» Ἡ χρῆσις τῶν τιτθῶν προήρχετο καὶ ἐκ τούτου μάλιστα, ὅτι ἠγοράζοντο σπαρτιάτιδες τιτθαὶ, ὀνομασταὶ, ἐξόχως εἰς τὴν θεραπείαν τῶν παιδίων, ὡς διὰ τὸν Ἀλκιβιάδην λέγεται τοιοῦτόν τι παρὰ Πλουτάρχῳ (Λυκ. 16). «ἦν δὲ περὶ τὰς τροφὰς ἐπιμέλειά τις μετὰ τέχνης, ὥστ' ἄνευ σπαργάνων ἐκτρεφούσας τὰ βρέφη· — διὸ καὶ τῶν ἔξωθεν ἔνιοι τοῖς τέκνοις Λακωνικὰς ἐωνοῦντο τιτθὰς· καὶ τήν γε τὸν Ἀθηναῖον Ἀλκιβιάδην τιτθεύσασαν Ἀμύκλαν ἱστοροῦσι γεγονέναι Λάκαιναν.

Ἐκτὸς τῆς φυσικῆς ταύτης τροφῆς, καὶ ἴσως πρὸ αὐτῆς ἀκόμη, ἔδιδον συνήθως εἰς τὰ παιδία μέλι (ἴδ. Βοίκχ. καὶ Πινδ. Ολυμ. VI, μ. 158). — Ὅτε δὲ ἦσαν εἰς ἡλικίαν, καθ' ἣν ἠδύναντο νὰ λάβωσι στερεωτέραν τροφὴν, τὰ ἔτρεφον κατά τινα τρόπον ὄχι πολὺ ἀξιοσύστατον. Ἡ τιτθὴ ἐμάσσα τὴν τροφὴν, καὶ τὴν ἔδιδεν εἰς τὸ παιδίον (μασσωμένη ἐσίτιζεν). Θεοφρ. Χαρ. 20. «Τὸ παιδίον τῆς τίτθης ἀφελόμενος μασώμενος σιτίζειν αὐτόν.» καὶ Ἀριςοφ. Ἱππ. 717.

«*κᾆθ', ὥσπερ αἱ τίτθαι γε, σιτίζειν κακῶς.*
μασσώμενος γὰρ τῷ μὲν ὀλίγον ἐντιθεῖς, —»

Τοῦτο ἐλέγετο καὶ *ψωμίζειν* (Λυσιςρ. 19. — Θεσμοφ. 692.) Ἀπίστευτόν τι διηγεῖται ὁ Ἀθήναιος, ὅτι κάποιος καθ' ὅλην τὴν ζωήν του διετήρησεν ἐν μαλακίαις ταύτην τὴν συνήθειαν. «Σάγαριν τὸν Μαριανδυνὸν ὑπὸ τροφῆς σιτεῖσθαι μὲν μέχρι γήρως ἐκ τοῦ τῆς τίτθης στόματος, ἵνα μὴ μασσώμενος πονήσειεν (XII, 40).»

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν λοιπὴν θεραπείαν, ἀπαντῶμεν τὴν κοιτίδα κατὰ πρῶτον ὑπὸ Πλουτάρχου μνημονευομένην (έ. τ. εἰς Ἡσίοδ. ὑπομνημ 45). «Ὁ δὲ Πλούταρχός φησιν, ὅτι μὴ δεῖ τὰ νεογνὰ ἀκίνητα ἐᾷν, καὶ ἀποτίθεσθαι ἐν ἀκήνιτοις.—οἷά τιτιν εὐκίνητα κλινίδια μεμηχάνηται πρὸς τὴν τῶν παιδίων εὐνήν» (ἀν τὰ τελευταῖα δὲν ᾖναι λέξεις τοῦ Προκλ.) Τοὐλάχιστον ὁ Πλάτων τίποτε δὲν ἀναφέρει περὶ αὐτῆς, ὅστις βεβαίως δὲν ἤθελε τὴν σιωπήσει, ἐνῷ ἐπίσης συνταινει πολὺ τὴν κίνησιν, καὶ ἑπομένως διατάσσει «*τὴν κύουσαν περιπατεῖν*,» καὶ «τὰς τροφοὺς τὰ παιδία ἢ πρὸς ἀγορὰν, ἢ πρὸς ἱερὰ, ἢ πρὸς οἰκείους ἀεὶ φέρειν,» ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν αἰώραν μνημονεύει. — Ἀληθινὰ ὁ Πλάτων μνημονεύει συνεχῶς τὴν σκάφην, ὡς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (Ποιητ. 16) λέγει «ἐν τῇ Τυροῖ διὰ τῆς σκάφης (ἡ ἀναγνώρισις τῶν παιδίων)» ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν μετεχειρίζοντο τὴν σκάφην εἰς τοιοῦτον σκοπὸν, ὡς παρὰ Θεοκρίτῳ (εἰδυλλ. XXIV, 10) τὴν ἀσπίδα, μολοντοῦτο κανὲν χωρίον δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ὅπου πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν ἰδιαίτεραν τινὰ κοιτίδα (κούναν).

Βέβαιον δ' εἶναι ὅτι αἱ μητέρες καὶ αἱ θεράπαιναι περιέφερον τὰ παιδία εἰς τὰς ἀγκάλας, σείουσαι αὐτὰ καὶ ᾄδουσαι, καθὼς καὶ τώρα, διὰ νὰ τὰ ἀποκοιμίζουν, καθὼς τὸ περιγράφει ὁ Πλάτων· «Νύκτα γὰρ ἄν που βουληθῶσι κατακοιμίζειν τὰ δυσυπνοῦντα τῶν παιδίων αἱ μητέρες, οὐχ ἡσυχίαν αὐτοῖς προσφέρουσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον κίνησιν, ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἀεὶ σείουσαι· καὶ οὐ σιγὴν, ἀλλά τινα μελῳδίαν.» Ταῦτα τὰ ᾄσματα πάντως ἐννοεῖ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (Προβλ. XIX, 38) λέγων. «Δὰ τί ῥυθμῷ καὶ μέλει, καὶ ὅλως ταῖς συμφωνίαις χαίρουσι πάντες; — σημεῖον δὲ ὅτι τὰ παιδία εὐθὺς γενόμενα χαίρει αὐτοῖς.» Τοιαῦτα ᾄσματα ἐκαλοῦτο *βαυκαλήματα*, ἢ *καταβαυκαλήσεις*. (Ἀθήν. XIV, 10). παρὰ Θεοκρίτῳ (εἰδ XXIV, 6) ἀπαντῶμεν τοιοῦτόν τι ᾆσμα, ὅπερ δὲν εἶναι μὲν ἰδιαίτερον ᾆσμα ὕπνου, ἀλλὰ λέγεται περὶ Ἀλκμήνης καταποιμιζούσης τὰ δίδυμά της·

«*Ἀπτόμενα δὲ γυνὰ κεφαλᾶς μυθήσατο παίδων·*
εὕδετ' ἐμὰ βρέφεα γλυκερὸν καὶ ἐγέρσιμον ὕπνον,
εὕδετ' ἐμὰ ψυχὰ, δύ' ἀδελφεὼ, εὔσοα τέκνα·
ὄλβιοι εὐνάζοισθε, καὶ ὄλβιοι ἀῶ ἔκοισθε.»

Τοιαῦτά τινα συνέβαινον εἰς τὸν παιδικὸν θάλαμον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς εἰκόνος (κατὰ τὸ ἀσχημότατον μέρος) δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ἀκόμη χωρία τινα, ὡς Ἀριστοφ Νεφ. 1383 «έ. — Λυσιστρ. 1410. — Λυσίας περὶ Ἐρατοσθ. φόν. σ. 10—15

Οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἔσπευδον, ὡς φαίνεται, νὰ προτρέπωσι τὰ παιδία εἰς τὸν δρόμον, καὶ πολυάριθμοι θεράπαιναι περιφέρουσαι αὐτὰ εἰς τὰς ἀγκάλας, καθίστων τοῦτο παντῇ περιττόν. Ὡς πρὸς τὴν ὀνομασίαν δὲ, ἀν ἡ διάκρισις τῶν ὀνομάτων, τὴν ὁποίαν κάμνει ὁ Εὐσταθιος (εἰς Ἰλ. I, 518), «Παιδίον τὸ τρεφόμενον ὑπὸ τιτθῆς, παιδάριον τὸ περιπατοῦν καὶ ἤδη λέξεως ἀντιλαμβανόμενον» πρέπῃ νὰ λαμβάνηται εἰς στενὴν σημασίαν, ἀμφιβάλλομεν πολὺ, ἀν καὶ παρὰ τῷ Πολυδεύκει (II, 9), ὅπου αἱ ὀνομασίαι πάντως φαίνεται ὅτι κατὰ τὰς διαφόρους ἡλικίας εἶναι διατεταγμέναι, τὸ *παιδάριον* ἀκολουθεῖ μετὰ τὸ *παιδίον*. Οἱ παῖδες ἐμένον καὶ ἔπειτα ἀκόμη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν μητέρων καὶ τῶν θεραπαινῶν, κατὰ τὸν Πλάτωνα (Νόμ. VII), μέχρι τοῦ ἕκτου ἔτους, καὶ εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ δὲν ὑπῆρχε κἀμμία διάκρισις μεταξὺ τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἀρρένων, καὶ τῆς τῶν κορασίων.

Φυσικὰ ἐδίδοντο εἰς τὰ παιδία καὶ παίγνια παντὸς εἴδους πρὸς διασκέδασιν. Αὐτὰ ἐκρέμαντο (εἰς τὸν τράχηλον τῶν παιδίων, καὶ διὰ τοῦτο *δέραια* καὶ *περιδέραια* ὠνομάζοντο (Εὐριπ. Ἴων. 1430 —Ἀριστοτ. Ποιητ. 16). Ἰδίως δὲ τὰ ἐκρέμων ἐν μέρει εἰς τὸν τράχηλον τῶν παιδίων, τὰ ὁποῖα ἔμελλον νὰ ἀποθέσωσι, διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς γνωρίσματα. Δίων Φρυσός. Λόγ. IV. «Καθάπερ τὰ δέραια τοῖς ἐκτιθεμένοις παιδίοις, ἵνα μὴ ἀγνοῆται.» — Ἀλκίφρ. Ἐπιστ. III, 63. «Τοῦτο (τὸ παιδίον) μετὰ τῶν σπαργάνων, δεραιά τινα καὶ γνωρίσματα περιθεῖσαι, ἔδωκαν — κομίζειν ἐπὶ τὰς ἀκρωρείας τῆς Πάρνηθος.» Ἐν τούτοις ἐδίδον εἰς τὰ ἀποτιθέμενα παιδία καὶ ἄλλα πράγματα (ἰδ. Λόγγ. Ποιμεν. I, — Ἡλιόδ. Αἰθιοπ. II, 31. — Ἀριστανέτ. Επιστ. I, 1.)

Τὰ τοιαῦτα παίγνια ἦσαν ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἐκ μετάλλου, ὅθεν καὶ οἱ Ῥωμαῖοι crepundia τὰ ὠνόμαζον. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων ἦσαν συνήθη καὶ ἰδιαίτερα παιδικὰ κρόταλα, τὰ ὁποῖα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι *πλαταγαὶ* ὠνομάζοντο, καὶ τῶν ὁποίων ἐφευρετὴς λέγεται ὁ Ἀρχύτας· «Καὶ τὴν Ἀρχύτου πλαταγὴν οἴεσθαι γενέσθαι καλῶς, ἣν διδόασι τοῖς παιδίοις ὅπως χρώμενα ταύτῃ μηδὲν καταγνύωσι τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν (Ἀριστοτ. Πολ. VIII, 6).» Ὅ,τι δὲ μᾶς ἐνδιαφέρει πολὺ εἶναι ὅτι καὶ ἄλλα παίγνια συνήθη καὶ παρ' ἡμῖν ἀπαντῶμεν μνημονευόμενα. Οὕτω λέγει ὁ Στρεψιάδης (Ἀριστοφ. Νεφ. 861),

«. . . . . — *κἀγώ τοί ποτε*
δν ποῶτον ὀβολὸν ἔλαβον Ἡλιαστικὸν,
ὅτ' ἐπριάμην σοι Διασίοις ἀμαξίδα.»

Πολυδ. X. 168. «ἡ δὲ ἁμαξὶς ἁμάξιον μικρὸν καὶ παίζειν (;) τοῖς παιδίοις.» Οὕτως ὁ Παυσανίας (V,20) μεταξὺ τῶν ἀναθημάτων τῶν ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἥρας εἰς τὴν Ὀλυμπίαν ἀναφέρει κλίνην μικρὰν ἐλεφαντοστόλιστον, τὴν ὁποίαν «Ἱπποδαμείας λέγουσιν εἶναι παίγνιον.» — Τοιαῦτα παίγνια ἔπλαττον μάλιστα καὶ αὐτὰ τὰ παιδία κατὰ τὰς δυνάμεις των, καθὼς τὸ πληροφορούμεθα ἐπίσης ἀπὸ τὸν Ἀριστοφ. (Κεφ 878).

«*εὐθύς γέ τοι παιδάριον τυρρουτορὶ*
ἔπλαττεν ἔρδον οἰκίας, ναῦς δ' ἔγλυφεν,
ἁμαξίδας τε σκυτίνας εἰργάζετο,
κατὰ τῶν σιδίων βατράχους ἐποίει.»

Καὶ ὁ Λουκιανὸς διηγεῖται περὶ ἑαυτοῦ (ἐνύπν. 2. 1.) «Ὁπότε γὰρ ἀφεθείην ὑπὸ τῶν διδασκάλων, ἀποξύων ἂν τὸν κηρὸν ἢ βόας, ἢ ἵππους ἢ καὶ νὴ Δὶ ἀνθρώπους ἀνέπλαττον.» παράβ. Πλούταρχ. Δίον. 9.

Ἐξόχως δὲ δὲν ἔλειπόν αἱ *κόραι*, καὶ οἱ κοροπλάθοι, ἢ κοροπλάσται εἶχον ἤδη τοιαῦτα παίγνια εἰς τὴν ἀγορὰν πρὸς πώλησιν. Ἀλλ' αὐταὶ αἱ κόραι ἦσαν βεβαίως ἄλλου εἴδους παρὰ τὰ παίγνια τῶν ἡμετέρων κορασίων. Ἦσαν πλασμέναι ἀπὸ πηλὸν, καὶ μὲ ζωγραφίας, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ πολλῶν χωρίων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων π. χ. Πλάτ. Θεαίτ. «Εἴτις ἡμᾶς τῶν φαύλων τι καὶ προχείρων ἔροιτο, οἷον πηλοῦ, ὅ,τι ποτ' ἔστιν, εἰ ἀποκρινοίμεθα αὐτῷ· πηλὸς ὁ τῶν χυτρέων, καὶ πηλὸς ὁ τῶν *κοροπλάθων*, καὶ πηλὸς ὁ τῶν πλινθουργῶν, οὐκ ἂν γελοῖοι εἴμεν;» Δημοσθ. Φιλ. Α. «ὥσπερ γὰρ οἱ *πλάττοντες τοὺς πηλίνους* εἰς τὴν ἀγορὰν χειροτονεῖτε τοὺς ταξιάρχους καὶ τοὺς φυλάρχους, οὐκ ἐπὶ τὸν πόλεμον.» — Λεξιφὰν. 22. «ὡς νῦν γε ἐλελήθεις, σαυτὸν τοῖς ὑπὸ τῶν κοροπλάθων εἰς τὴν ἀγορὰν πλαττομένοις ἐοικώς, *κεχρωσμένος μὲν τῇ μίλτῳ καὶ τῷ κυανῷ, τὸ δ' ἔνδοθεν πήλινός τε καὶ εὔθρυπτος ὤν*.»

Ἄλλα συντροφικὰ παίγνια ἐφεύρισκον εὐκόλως αὐτὰ τὰ παιδία συνερχόμενα εἰς ἓν· καθὼς λέγει καὶ ὁ Πλάτων (Νόμ. VII.) «παιδιαὶ δ' εἰσὶ τοῖς τηλικούτοις αὐτοφυεῖς τινες, ἃς ἐπειδὰν ξυνέλθωσιν αὐτοὶ σχεδὸν ἀνευρίσκουσιν·» ἦσαν γνωστὰ προσέτι καὶ ὁ τροχὸς, ὁ ῥόμβος (στρόβιλος), καὶ αὐτὸς ὁ μὲ μῖτον ἱπτάμενος κάνθαρος, ὡς παρ' Ἀριστοφάνει (Νεφ. 763) βλέπει τις.

Διτόδετον ὥσπερ μηλολόνθην τοῦ ποδός.

παράβ. Σφῆ. 1314, ὅπου ὁ σχολιαστὴς σημειόνει· χρυσομηλολόνθιον δὲ ζωῴδιόν τί ἐστι κατὰ κάνθαρον, ξανθὸν, ὃ καὶ κατέχοντες οἱ παῖδες δεσμεύουσιν ἐκ τοῦ ποδὸς καὶ ἀφιᾶσι πρὸς τὸν ἀέρα. — Ἡρόδ. παρὰ Στοβ. I. LXXVI, 6.

«*ἢ ταῖσι μηλάνθησιν ἄμματ' ἐξάπτων*
τοῦ κεσκίου μοι τὸν γέροντα λωβῆται.»

Πλῆθος ἄλλων παιγνιδίων ἀναφέρει ὁ Πολυδεύκης (IX, 122). μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι ἡ *γαλκῆ μυῖα*, ἓν εἶδος τυφλομυίας. Ἡ δὲ χαλκῆ μυῖα ταινίᾳ τὸ ὀφθαλμὸ περισφίγξαντες ἑνὸς παιδὸς, ὁ μὲν περιστρέφεται κηρύττων· χαλκῆν μυῖαν θηράζω· οἱ δὲ ἀποκρινάμενοι, θηράσεις ἀλλ' οὐ λήψῃ, σκύτεσι βιβλίνοις παίουσιν αὐτὸν, ἕως τινὸς αὐτῶν λήψεται.» Πολὺ εὐχάριστον καὶ χαρακτηριστικὸν αὐτοῦ τοῦ οἰκιακοῦ βίου εἰς τὴν αὐστηρὰν Σπάρτην εἶναι τὸ περὶ τοῦ Ἀγησιλάου ἀναφερόμενον, τὸν ὁποῖον εἶδαν περιτρέχοντα ἐφ' ἑνὸς καλάμου ὁμοῦ μὲ τοὺς παῖδάς του. Πλούταρχ. Ἀγησ. 25. Ἦν δὲ καὶ φιλότεκνος ὁ Ἀγησίλαος διαφερόντως, καὶ περὶ ἐκείνου τὸ τῆς παιδιᾶς λέγουσιν, ὅτι μικροῖς τοῖς παιδίοις οὖσι κάλαμον περιβεβηκώς, ὥσπερ ἵππον, οἴκοι συνέπαιζεν· ὀφθεὶς δὲ ὑπό τινος τῶν φίλων παρεκάλει μηδενὶ φθάσαι πρὶν ἂν καὶ αὐτὸς πατὴρ παίδων γένηται.» Παράβ. Ἀποφθ. Λακ. 70. — Αἰλιαν. Π. ἱ. XII, 15.

Ἄλλως τε ἐφρόντιζον πολὺ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν παιδίων νὰ φυλάξωσι τὴν τιμήν των· ὅτι δὲ καὶ οἱ γονεῖς ἐνώπιον τῶν παιδίων δὲν παρέβαινον τὴν ἀμοιβαίαν αἰδῶ βλέπομεν ἔκ τινος χωρίου παρὰ Θεοκρίτῳ (Εἰδ. XV, II.) ὅπου ἡ Γοργὼ εἰς τὴν Πραξινόην ὀνομαζουσαν τὸν ἄνδρα της *φθονερὸν κακὸν* λέγει·

Μὴ λέγε τὸν τεὸν ἄνδρα τοιαῦτα Δίωνα
τῷ μικκῷ παριόντος.

καὶ ἐπὶ τούτοις ἡ Πραξινόη ἐκφωνεῖ πρὸς τὸν παῖδά της.

Θάρσει Ζωπυρίων, γλυκερὸν τέκος, οὐ λέγω ἀπφῦν.

Ὡς μέσον σωφρονιστικὸν συσταίνει ὁ Πλάτων (Νόμ. V) κατὰ φυσικὸν λόγον ἰδίως τὸ *κοιθετεῖν*, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ καλὸν παράδειγμα· ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ αἱ πληγαὶ δὲν ἦσαν παντάπασι τὸ τελευταῖον μέσον· καὶ ὁ Πρωταγόρας λέγει παρὰ Πλάτωνι, καὶ μάλιστα ἐπιδοκιμάζων, εἰδὲ μὴ (πείθεται τὸ παιδίον), ὥσπερ ξύλον διαστρεφόμενον καὶ καμπτόμενον εὐθύνουσιν ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς.» Αἱ πληγαὶ πολὺ συχνὰ μνημονεύονται· ἔπαιον δὲ τὰ παιδία μὲ σανδάλια, ἢ μὲ κρηπίδας. Λουκιαν. Φιλόνζ 18. «Ἐπεὶ σανδάλῳ γε χρυσῷ εἰς τὰς πυγὰς, ὥσπερ τὰ παιδία, παίεσθαι ἄξιοι ἂν εἶεν οἱ ἀπιστοῦντες. Καὶ εἰς τὰ σχολεῖα ἡ συνήθης τιμωρία ἦσαν αἱ πληγαὶ, καὶ καθὼς ἡ ῥόβδος (ferula) ἀπὸ τὰ σχολεῖα τῶν Ῥωμαίων εἶναι γνωστὴ, οὕτω καὶ ὁ Πλούταρχος (π. τ. ὑπὸ τ. θείου Νόμ. βραδ. τιμωρ. 16) λέγει, «οὐδὲ μνημονεύει, ὅ τι καὶ διδάσκαλος παίδων, ἑνὸς καθικόμενος, ἑτέρους ἐνουθέτησε.»

Ἐκτὸς τούτων εἶχον καὶ παντοῖα φόβητρα καὶ μύθους διὰ νὰ ἀποτρέπωσι τὰ παιδία ἀπὸ τὸ κακὸν, ἢ κατὰ τὴν κοινὴν φράσιν ἀπὸ τρέλλας, καὶ νὰ τὰ φέρωσιν εἰς εὐπείθειαν. Ἐνταῦθα ἀνήκουσιν ἡ Ἀκκὼ καὶ ἡ Ἀλφιτὼ, ὄντα φανταστικὰ, περὶ τῶν ὁποίων οὐδ' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι εἶχον εὐκρινῆ τινα ἰδέαν. Τὰς μνημονεύει δὲ ὁ Χρύσιππος παρὰ Πλουτάρχῳ (π. Στωϊκ ἐναντ. 15), μεμφόμενος τοὺς ἀποτρέποντας τὰ παιδία ἐκ τοῦ κακοῦ διὰ προτάσεως τῶν θείων τιμωριῶν, «ὡς οὐδὲν διαφέροντα τῆς Ἀκκοῦς καὶ τῆς Ἀλφιτοῦς, δι' ὧν τὰ παιδάρια τοῦ κακοσχολεῖν αἱ γυναῖκες ἀπείργουσι.» Τοιαῦτα τῆς φαντασίας γεννήματα εἶναι ἡ Λάμια, ἡ Μορμὼ, ἡ Μορμολύκη κ.τ.λ. Στραβ. Α. 2, 6. «Τοῖς τε γὰρ παισὶ προσφέρομεν τοὺς ἡδεῖς μύθους εἰς προτροπὴν· εἰς ἀποτροπὴν δὲ τοὺς φοβεροὺς· ἥτε γὰρ Λάμια μῦθός ἐστι, καὶ ἡ Γοργὼ, καὶ ὁ Ἐφιάλτης, καὶ ἡ Μορμολύκη.» Ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ ἡ Ἔμπουσα, ἀλλ' αὐτὴ συγχέεται μὲ τὴν Λαμίαν, ἢ ὡς περιληπτικὸν προσηγορικὸν σημαίνει συγχρόνως καὶ τὴν Λαμίαν. Ὁποίαν δὲ ἰδέαν εἶχον περὶ αὐτῶν οἱ ἀρχαῖοι, πληροφορούμεθα ἐκ τῆς παρὰ Φιλοστράτῳ (6. Ἀπολλων. Τυαν. IV, 25) περιγραφῆς· «ἡ χρηστὴ νύμφη μία τῶν Ἐμπουσῶν ἐστιν, ἃς Λαμίας τε καὶ Μορμολυκίας οἱ πολλοὶ ἡγοῦνται· ἐρῶσι δ' αὗται οὐκ ἀφροδισίων μὲν, σαρκῶν δὲ, καὶ μάλιστα ἀνθρωπείων ἐρῶσι, καὶ πάλλουσι τοῖς ἀφροδισίοις, οὓς ἂν ἐθέλωσι δαίσασθαι. παράβ. VIII, 7 καὶ Αἰβάνιον ἐν βίῳ Αἰσχίνου, ἔνθα λέγει περὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ταύτην δ' ἐκ σκοτεινῶν τόπων τοῖς παισὶ καὶ ταῖς γυναιξὶ ὁρμωμένην Ἔμπουσαν ὀνομασθῆναι, ἐπεὶ νυκτερινὸν φάνασμα ἡ Ἔμπουσα.» ἴδ. καὶ Δημοσθ. π. Στεφ. Ὅλα ταῦτα τὰ φόβητρα ὠνομάζοντο μὲ ἓν γενικὸν ὄνομα *μορμολυκεῖα*, παρὰ δὲ τῷ Εὐσταθίῳ (Ὀδυσσ. Α. 101) καὶ *βρίκελοι*. Ἐν παράδειγμα μητρὸς φοβεριζούσης οὕτω τὸ παιδίον της ἀπαντῶμεν παρὰ Θεοκρίτῳ (XV, 40), ὅπου

ἡ Πραξινόη θέλουσα νὰ ὑπάγῃ ἔξω, πρὸς τὸ κατόπιν αὐτῆς τρέχον καὶ κλαῖον παιδίον λέγει:

— *Οὐκ ἄξω τό, τέκνον· Μορμὼ, δάκνει ἵππος.*

Δάκρυα, ὅσσα θέλεις· χωλὸν δ' οὐ δεῖ σε γενέσθαι. Παραβ. Εὐστάθ. εἰς Ὀδυσσ. Ν, 240. τὸ ἀναμορμύρειν, ἐξ οὗ καὶ ἡ μυθικὴ Μορμὼ πλάττεται, δαιμόνιόν τι φοβερόν. — Ὅτι διὰ τοιούτων μορμολυκείων ἡ δεισιδαιμονία ηὔξανε πολὺ, εἶναι φυσικώτατον, ἀλλὰ περὶ τούτου ἄλλοτε.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

(Ἐξ ἀναγνώσεων.)

Λουδοβίκος ὁ ΙΑ'. ἐφοβεῖτο τόσον τὸν θάνατον, ὥστε διέταξε νὰ μὴ ζητῶσιν εἰς τὰς πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ δεήσεις ἄλλο τι, ἢ τὴν ὑγείαν. Παρευρεθεὶς δέ ποτε εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Εὐτροπίου, καὶ ἀκούσας τὸν ἱερέα δεόμενον ὑπὲρ τῆς ὑγείας *τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος* αὐτοῦ — « Μὴ ζητῆς παρὰ τοῦ Ἁγίου » πολλὰ ἱεράγματα συγχρόνως, τῷ εἶπε, ἃς δεηθῶμεν » ὑπὲρ τῆς ὑγείας τοῦ σώματος κατὰ τὸ παρὸν, καὶ » ἂς ἀφήσωμεν τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς δι' ἄλλην δέησιν. »

— Ὅ,τι ἀδυνατεῖ πολλάκις νὰ πράξῃ ὁ μέγας νοῦς τοῦτο πράττει μετ' ἐπιτυχίας ὁ τυχών. Φαβρίκιος Χιλδανὸς ἄριστος ἰατρὸς προσεκλήθη ποτὲ εἰς τὴν οἰκίαν χωρικοῦ, εἰς τοῦ ὁποίου τὸν ὀφθαλμὸν εἰσῆλθεν ἐκ περιστάσεως τεμάχιον σιδήρου. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τεμάχιον ἦτο μικρότατον καὶ διέφυγε τὴν λαβίδα, ὁ ἰατρὸς ἠδημόνει ἀπορῶν περὶ τοῦ πρακτέου. Ἀλλ' ἡ γυνὴ αὐτοῦ λαβοῦσα ἰσχυρὸν μαγνήτην καὶ πλησιάσασα αὐτὸν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ἀφῆρεσε τὸν σίδηρον τὸν ὁποῖον ὁ ἐπιστήμων ἀνὴρ της ἐπροσπάθει ματαίως νὰ σωλλάβῃ κατὰ τοὺς χειρουργικοὺς κανόνας.

— Φιλόσοφός τις νεώτερος εἶπεν « ἡ ἀνθρώπινος ζωὴ δὲν εἶναι εἰμὴ δρᾶμα τὸ ὁποῖον δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει τόσον διὰ τὴν διάρκειάν του, ὅσον διὰ τὴν πλοκήν του· τελείωσον αὐτὸ ὅπου καὶ ὅταν θέλῃς, ἀλλὰ πρόσεξον νὰ κάμῃς τὴν λύσιν του ἐπιτυχῶς. »

— Συνέβη ἐν Σουηδίᾳ τὸ ἀκόλουθον τραγικὸν συμβὰν ἐπὶ Ἰωάννου Β'. Παρίστανον εἰς τὸ θέατρον τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ· ὁ δὲ ὑποκριτὴς ὅστις ἔμελλε νὰ κτυπήσῃ διὰ λόγχης τὴν πλευρὰν τοῦ Ἐσταυρωμένου, ὑπὸ τοῦ πάθους οἰστρηλατούμενος ἐνέπηξεν ἀληθῶς τὴν λόγχην εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ συναδέλφου του. Ὁ πληγωθεὶς κατέπεσεν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἀλλὰ διὰ τοῦ βάρους του ἐφόνευσε τὴν παρὰ πόδας τοῦ σταυροῦ ὑποκρίτριαν, ἥτις παρίστανε τὸ πρόσωπον τῆς Μαρίας. Ἰωάννης ὁ Β'. ὅστις ἦτο παρὼν, ὀργισθεὶς εἴτε διὰ τὴν θηριωδίαν, εἴτε διὰ τὴν ἀνεπιτηδειότητα τοῦ ὑποκριτοῦ, ὁρμᾷ κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸν ἀποκεφαλίζει διὰ τοῦ ξίφους του. Τοῦτο ἰδόντες οἱ θεαταὶ εἴτινες ἠγάπων τὸν ὑποκριτὴν αὐτὸν ὡς ἱκανώτερον πάντων, καὶ παροξυνθέντες διὰ τὴν τοῦ Βασιλέως αὐστηρότητα, ὁρμῶσι κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν φονεύουσι.— Τραγικωτέραν λύσιν δὲν ἔλαβεν ἴσως ἀκόμη κἀμμία ἐπὶ σκηνῆς τραγῳδία.

— Ὁ Δοὺς Μαζαρῖνος ἠθέλησέ ποτε νὰ ἀποσπάσῃ τοὺς ἐμπροσθίους ὀδόντας τῶν θυγατέρων του, διότι ἐφοβεῖτο, ἐπειδὴ εἶχον αὐτοὺς ὡραίους καὶ λευκοὺς μήπως διὰ τοῦτο ἐπαρθῶσι καὶ ματαιοφρονήσωσι! — Τί φρονεῖτε, Κυρίαι μου, σεῖς αἵτινες ἔχουσι καλοὺς ὀδόντας, γελᾶτε συχνά, περὶ τοῦ Δουκὸς τούτου;

— Ὁ Ἰησουΐτης Ἱερώνυμος Πλάντος ἐπαινῶν τὴν μοναστικὴν ζωὴν εἰς ἕνα λόγον του, παραβάλλει αὐτὴν μὲ τοὺς ὀδόντας!!! « Οἱ ὀδόντες εἶναι λευκοὶ, λέγει, ἄρα εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἁγνότητος καὶ καθαρότητος ἥτις πρέπει νὰ χαρακτηρίζῃ τοὺς μοναχούς. Οἱ ὀδόντες δὲν ἔχουσι σαρκα καὶ οἱ ἀληθεῖς μοναχοὶ ἀπηρνήθησαν τὴν σάρκα καὶ τὸ αἷμα. Οἱ ὀδόντες εἶναι στολισμὸς τοῦ στόματος, καὶ οἱ μοναχοὶ εἶναι τὸ κόσμημα τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ὑγιεῖς ὀδόντες διατηροῦνται εἰς τὰ κοιλώματα αὐτῶν, καὶ οἱ ἀληθεῖς μοναχοὶ μένουσιν εἰς τὰ κελία των. Οἱ ὀδόντες διαιροῦντες τὴν τροφὴν βοηθοῦσι τὴν χώνευσιν, ἐξ ἧς διατηρεῖται καὶ πηγάζει ἡ ὑγεία τοῦ σώματος, καὶ οἱ καλοὶ μοναχοὶ μελετῶσι καὶ χωνεύουσι τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου διὰ νὰ θρέψωσι μετὰ ταῦτα τοὺς πιστούς. » Τὴν παράδοξον ὅμως ταύτην παραβολὴν παρῳδῶν τις δύναται νὰ εἴπῃ διὰ τοὺς περισσοτέρους Μοναχοὺς τῶν διαφόρων ἐθνῶν.

» Οἱ ὀδόντες εἶναι σκληροί, καὶ ἡ καρδία τῶν Μοναχῶν εἶναι σκληρὰ πρὸς πάντα δυσυχῆ μὴ δυνάμενον νὰ καταταχθῇ μεταξὺ τῶν Μοναχῶν.

» Οἱ ὀδόντες μετὰ τὸ γεῦμα μένουσιν ἀργοὶ, καὶ οἱ μοναχοὶ σήμερον μετὰ τὸ γεῦμα καὶ τὸ δεῖπνον, ὑμνοῦσι τὸν Κύριον ἐν ὀκνηρίᾳ, ὕπνῳ καὶ ὀνείροις.

» Οἱ ὀδόντες πολλάκις φθείρονται ὑπὸ σκωλήκων, καὶ οἱ μοναχοὶ πολλάκις κατατρώγονται ὑπὸ τοῦ σκώληκος τῶν παθῶν καὶ ἰδίως τῆς φιλαργυρίας.

» Οἱ ὀδόντες εἶναι τὰ τρομερὰ ὅπλα τοῦ Κάπρου, τοῦ Ἐλέφαντος καὶ ἄλλων θηρίων, καὶ οἱ μοναχοὶ ἐχρησίμευσαν πολλάκις ὡς τρομερὰ ὅπλα τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς ἀθείας, τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς ὀχλοκρατίας, καὶ ἄλλων τρομερωτέρων θηρίων.

» Οἱ ὀδόντες εἶναι ὄργανα τῆς κεφαλῆς, καὶ οἱ μοναχοὶ σήμερον γίνονται πολλάκις τυφλὰ ὄργανα τῶν ἡγουμένων, καὶ προηγουμένων των.

» Οἱ ὀδόντες εἶναι ἀναίσθητοι εἰς τοὺς λοιποὺς τοῦ σώματος πόνους, καὶ οἱ μοναχοὶ μένουσιν ἀναίσθητοι εἰς τῆς Κοινωνίας τὰ ἄλγη καὶ τὰς συμφοράς.

» Οἱ ὀδόντες διαιροῦνται εἰς *τομεῖς, κυνόδοντας*, καὶ *μασσητῆρας*, καὶ οἱ Μοναχοὶ δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς *κλεπτομοναχοὺς* (τοὺς λάθρα μέρος τῶν εἰσοδημάτων τοῦ Μοναστηρίου εἰς τὸ ἴδιον βαλάντιον θησαυρίζοντας), εἰς *σκυλομοναχοὺς* (τοὺς δάκνοντας *ἐν Κυρίῳ* πάντα ὅμοιόν των) καὶ εἰς *ἀλεθομοναχοὺς* τοὺς ἀλέθοντας καὶ αὐτὰς τὰς πέτρας διὰ τὴν συντήρησιν καὶ πλουτισμὸν ἄλλων μοναχῶν.

» Οἱ ὀδόντες. . . . . κ. τ. λ.

» Μοὶ κακοφαίνεται διότι δὲν ζῇ ὁ *Πάτερ* Ἱερώνυμος διὰ νὰ ἐξακολουθήσω μετ' αὐτοῦ τὴν παραβολὴν *τῶν ὀδόντων μὲ τοὺς μοναχοὺς* ἐγὼ ὁ *ἐλάχιστος δοῦλος τοῦ Θεοῦ*.

— Γυνή τις ἐδέετο καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἐντὸς τοῦ Ναοῦ ὑπὲρ τῆς ὑγείας καὶ μακροβιότητος τοῦ ἄρχοντος. Μαθὼν τοῦτο ὁ ἄρχων ἐκάλεσεν αὐτὴν καὶ τὴν ἠρώτησε διατὶ ἐδέετο ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν ᾧ δὲν εἶχεν ἀφορμήν. — Κύριε, τῷ εἶπεν, ἡ γυνὴ εὖ εἶναι ὁ τρίτος ἄρχων ὁ τὴν Πατρίδα μου κυβερνῶν· μάθε δὲ ὅτι ἐν καιρῷ τοῦ πρώτου ἄρχοντος εἶχον τέσσαρας ἀγελάδας, ἐβιάσθην δὲ νὰ δώσω τὴν μίαν, ἣν οἱ τῆς ἐξουσίας ἄνθρωποι ἔλαβον βιαίως, διὰ τὴν θυσίαν ἥτις ἐγένετο ὑπὲρ τῆς ἀρχοντείας του. Τὸ πρᾶγμα μ' ἐλύπησε πολὺ, διὸ καὶ παρεκάλεσα τὸν Θεὸν νὰ μὲ ἐκδικηθῇ καὶ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τοιοῦτον ἄδικον ἄρχοντα. Ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου, καὶ κατέταξεν εἰς τὰς σκηνὰς τῶν δικαίων αὐτὸν, τὸν διεδέχθη δὲ ὁ υἱός του· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀναβασιν καὶ τούτου εἰς τὴν ἀρχὴν οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐξουσίας, λόγῳ συμποσίου, μοὶ ἀφῆρεσαν καὶ δευτέραν ἀγελάδα. Προσέτρεξα πάλιν εἰς τὸν Κύριον, ἐδεήθην, καὶ ἐζήτησα τὴν τιμωρίαν τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ πατήρ. Ὁ δίκαιος Θεὸς πάλιν εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου κατατάξας καὶ τὸν υἱὸν ἐν κόλποις Ἀβραάμ. Ἀνέβης δὲ εἰς τὴν Ἀρχὴν οὐ ὁ ἄρχων σήμερον. Μάθε ὅμως ὅτι ἐν ἀγνοίᾳ σου, οἱ ἄνθρωποι καὶ ὑπουργοί σου μοὶ ἀφῆρεσαν, λόγῳ φόρου, καὶ τρίτην ἀγελάδα, ὥστε ἐμεινα μόνον μὲ μίαν ἐν ᾧ εἶχον τέσσαρας. Ζῆσε λοιπὸν, Κύριέ μου, ζῆσε καὶ βασίλευε εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, διὰ νὰ μὴ μοῦ ἀφαιρέσωσιν οἱ ὑπουργοὶ τοῦ διαδόχου σου καὶ τὴν τελευταίαν ἀγελάδα μου τὴν μόνην ἐλπίδα τῆς πτωχῆς καὶ πεινώσης οἰκογενείας μου.

Ὁ μῦθος δηλοῖ ὅτι . . . — τίποτε δὲν δηλοῖ!

Θ. Γ. Ὀρφανίδης.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΙΣ.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΑ.

Ἀφ' οὗ διὰ Β. Διατάγματος ἀναγνωσθέντος τὴν 4 Νοεμβρίου ἐκηρύχθη ἡ ἔναρξις τῆς νέας Νομοθετικῆς Συνόδου, ἐγένετο κίνησις καὶ σπουδαρχία μεγάλη περὶ τῆς Προεδρίας τῆς Βουλῆς. Τὸ ὑπουργεῖον εἶχεν ἴδιον ὑποψήφιον. Οἱ δὲ ἑτεροφρονοῦντες ἐπρότειναν καὶ ὑπεραστπίσθησαν ὡς διάσημον κατὰ πάντα καὶ ἱστορικὸν ἄνδρα τὸν Κ. Α. Μεταξᾶν, Πρέσβυν τῆς Ἑλλάδος ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἡ δόξα τοῦ ὀνόματος, ἡ εὐγένεια τοῦ χαρακτῆρος καὶ τὰ πολιτικὰ φρονήματα τοῦ ἀνδρὸς ἔδιδον ἐλπίδας ἐπιτυχίας εἰς τοὺς κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν ἀντιπολιτευομένους· ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα, ἀφ' οὗ ἐταλαντεύθη τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ, ἀνέδειξε τῇ ἐπαύριον Πρόεδρον τὸν Γραμματέα τῆς Βουλῆς Κ. Ε. Παρίσην, λαβόντα 56 ψήφους ἀντὶ τῶν 49 τοῦ Κ. Μεταξᾶ.

Γνωρίζοντες τὴν δραστηριότητα καὶ φιλοτιμίαν τοῦ Κ. Παρίση ἐλπίζομεν ὅτι θέλει ἐπιμεληθῇ παντοιοτρόπως νὰ δικαιώσῃ μὲν τὸν ζῆλον τῶν πολιτικῶν φίλων του, νὰ δυσωπήσῃ δὲ χρόνου προϊόντος διὰ πατριωτικῶν πράξεων καὶ τοὺς ἀντιπαλαίσαντας αὐτὸν ἐκ διαφορᾶς φρονημάτων συναδέλφους του. Ἡ ἀρχὴ τιμᾷ τὸν ἄνθρωπον οὐχὶ ὀλιγότερον παρόσον ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀρχήν.

Ἀντιπρόεδροι δὲ ἐψηφίσθησαν τῆς μὲν Βουλῆς οἱ ΚΚ. Χ. Χρηστόπουλος καὶ Δ. Ζῶτος, τῆς δὲ Γερουσίας οἱ Κ. Σ. Καλογερόπουλος καὶ Α. Μοναρχίδης.

ΑΙΩΝ. — Κατακρίνει τὴν Κυβέρνησιν ὡς βουλευομένην [δῆθεν] νὰ παρερμηνεύσῃ τὸ 40 ἄρθρον τοῦ Συντάγματος· ἔπειτα ἀπαριθμεῖ ἐξ ὀνόματός τινας τῶν ψηφηφορησάντων κατὰ τοῦ ὑπουργείου καὶ ὑπὲρ τοῦ Κ. Μεταξᾶ διὰ τῶν ἑξῆς.

« Φίλοι πιστοὶ τῆς πατρίδος Ζαήμη, Π. Δελιγιάννη, Καλλιφρονᾶ, Πεῤῥωτῆ, Χρυσανθόπουλε, Βιλαέτη, Α. Χ. Ἀναργύρου, Ν. Χ. Ἀναργύρου, Δαμιανὲ, Σαγρέδε, Δρόσε, Σταυρανὲ Καπετανάκη, Αὐγερινὲ, Χουρμούζη, (ἐν' ᾧ εὑρῶσε ἐκεῖ καὶ κρινῶσε) Μήτσε, Δεμάθα, Κουμουνδουράκη, Πετρινὲ, Δαγρὲ, Προβιλέγιε, Καστανᾶ, Κίμων καὶ λοιποὶ ἐκ τῶν 49 μαρτύρων τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καθήκοντος μὴ ἀμφιβάλλετε ὅτι ἐνετυπώσατε ἑαυτοὺς τῇ 6 Νοεμβρίου εἰκόνα πατριωτισμοῦ καὶ γενναιότητος πολιτικῆς εἰς ὅλας τὰς ἐπερχομένας γενεάς. Ἀσπασθέντες ἀλλήλους τὸν ὑπὲρ πατρίδος ἀσπασμὸν μετὰ τοσοῦτα διδακτικὰ μαθήματα ἐμμένετε, ὁποῖοι ἐδείχθητε, ἀτρόμητοι διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος. (1)

Σεῖς, δὲ Τσόχρη, Πούκουρα, καὶ λοιποὶ ἀπέλθετε εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· ἐκεῖ ἔσται πολὺς μετ' ὀλίγον ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων ὑμῶν! ἐκεῖ ἐκρίνατε τὸν ἄξιον τοῦ ὀνόματος ὑμῶν τάφον! »

ΑΘΗΝΑ. — Ἡ Κυβέρνησις ἔλαβε πρὸ ἡμερῶν ἀντίγραφον τῆς πράξεως τῶν τριῶν συμμάχων δυνάμεων ἐπὶ τοῦ σπουδαίου ζητήματος τῆς διαδοχῆς·

---

(1) Πόσα ὀνόματα βλέπομεν ἐνταῦθα τηνάλλως ἀναφερόμενα, τὰ ὁποῖα ἤθελον διαπρέψει εἰς διαφόρους βαθμοὺς τῆς διοικήσεως τῶν πραγμάτων! καθὼς ὁ ἄξιος ἐνδόξου πατρὸς καὶ πεπαιδευμένος καὶ συνετὸς Ζαήμης, ὁ συμπολίτης τοῦ Ἀράτου καὶ κομικὸς Χρυσανθόπουλος, ἔμπειρος τῆς ὑπηρεσίας Δελιγιάννης, ὁ εἰλικρινὴς καὶ γενναιόφρων Καλλιφρονᾶς, ὁ περίνους καὶ λογικώτατος Δρόσος, καὶ Δαμιανὸς ὁ ἀκατάπληκτος ῥήτωρ τῆς Βουλῆς Χουρμούζης, ὁ πρώην Ἐφέτης καὶ ἀγαθὸς Δεμάθας καὶ λοιποί. Ἀλλ' ὁ εὔστοχος νοῦς καὶ ἡ ἀγαθὴ καρδία τοῦ Βασιλέως δὲν τοὺς παραβλέπει ἴσως οὔτε σήμερον· διότι οἱ ἀκρογωνιαῖοι λίθοι ἔχουσιν ἐκ φύσεως προωρισμένην τὴν χρῆσίν των.

ἀλλὰ δὲν τὸ ἐδημοσίευσεν εἰσέτι. Κατ' αὐτὴν τὴν πρᾶξιν εἰς τὴν περὶ Βασιλείας τῆς Ἑλλάδος συνθήκην τοῦ 1832 προστίθεται ὡς μέρος ἀδιάσπαστον καὶ τὸ 40 ἄρθρον τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλει εἰς τὸν διάδοχον τὸ Ἀνατολικὸν δόγμα· προστίθεται δὲ προσέτι καὶ τὸ Γ. ψήφισμα· τὸ ἀναγορεῦον ἀντιβασιλέα τὴν ἄνασσαν Ἀμαλίαν μετὰ τὴν χηρείαν της ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀπουσίας, ἢ ἀνηλικειότητος τοῦ νομίμου διαδόχου. Ἡ πρᾶξις δὲ αὕτη ὑπογεγραμμένη παρὰ τῶν δυνάμεων ἀναρρέει εἰς τὸ τέλος ὅτι ἐν διαστήματι ἓξ ἑβδομάδων θέλουσι τὴν ὑπογράψει καὶ οἱ Πρέσβεις τῆς Βαβαρίας καὶ τῆς Ἑλλάδος

— Κατὰ τὴν (Γαλλικὴν) ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων ὁ ἐν Μονάχῳ πρέσβυς Κ. Κ. Σχινᾶς ἐστάλη ἐσχάτως εἰς Βερολῖνον μὲ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Βαβαρικοῦ οἴκου περὶ διαδοχῆς τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος, ἐπιφορτισμένος νὰ ἐπικαλεσθῇ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ συνδρομὴν τῆς Πρωσσίας. Ἡ εἴδησις αὕτη δὲν ἐπικυροῖ τοὐλάχιστον τὰ διαδιδόμενα ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ὅτι οἱ πληρεξούσιοι τῶν τριῶν μεγάλων δυνάμεων περιωρίσθησαν εἰς τὴν πρᾶξιν τῆς 13|25 Οκτωβρίου.

— Τὸ πλήρωμα τῆς ναυαγησάσης Ἀμαλίας διελύθη, τὸ δὲ σκάφος κατασυντριβὲν καὶ μὴ ὂν εἰς κατάστασιν νὰ ἐπισκευασθῇ ἀφέθη εἰς τὴν διάκρισιν τῶν κυμάτων.

ΕΛΠΙΣ. — Δὶ ἄρθρου πλήρους πολιτικῆς περινοίας καὶ εὐγενῶν φρονημάτων, ἀλλὰ παρβόλου καὶ καινοφανοῦς περὶ τὸν τρόπον τοῦ συλλογίζεσθαι, ὑπογεγραμμένου δὲ Ρ. συζητεῖ οὐχὶ μόνον τὸ περὶ διαδοχῆς ζήτημα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν καὶ τὴν μέλλουσαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἔλευσις τῆς συνθήκης, λέγει, ἠραίωσε τὴν ὁμίχλην τοῦ διαδοχικοῦ ζητήματος, ὥστε δυνάμεθα ὁπωσοῦν νὰ διοπτεύσωμεν, ἀπέδειξε δὲ καὶ τὴν ἀπάτην τῶν ζηλωτῶν τοῦ Βαυαρικοῦ οἴκου βεβαιούντων προώρως τὴν τελείαν τοῦ ζητήματος διάλυσιν καὶ τὴν παραδοχὴν τοῦ Ἀδαλβέρτου ὡς βαπτισθησομένου, ὅταν ἐπιστῇ τῆς βασιλείας ἡ ὥρα.

Τὸ ἐν Λονδίνῳ συνέδριον τῶν πληρεξουσίων τῆς τριπλῆς Συμμαχίας ἀπεφάσισε διὰ νέας πράξεως 1. τὸ ἀνατολικὸν δόγμα τοῦ διαδόχου, ὁστις δήποτε τύχῃ. 2. τὸ δικαίωμα τῆς ἀντιβασιλεύσεως ἀποδοθὲν εἰς τὴν Βασίλισσαν Ἀμαλίαν.

Τὴν πρᾶξιν ταύτην ὑπέγραψαν μὲν οἱ εἰρημένοι πληρεξούσιοι, ἠρνήθησαν δὲ νὰ ὑπογράψωσιν ὁ μὲν πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος ὡς μὴ ἔχων πληρεξουσιότητα, ὁ δὲ τῆς Βαβαρίας ὡς θεωρῶν τοὺς ἐν τῇ συνθήκῃ ὅρους ἐναντίους εἰς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ συμφέροντα τοῦ Βαβαρικοῦ οἴκου.

Ἀλλὰ τίς ὁ ὁριστικὸς διάδοχος, πότε θέλει ἀναδεχθῇ τὸ ἀνατολικὸν δόγμα; Καὶ τὰ δύο ταῦτα ζητήματα μένουσιν εἰσέτι ἐκκρεμῆ.

Βέβαιον ὅμως τοὐναντίον ὑπάρχει ὅτι τὸ διπλωματικὸν συνέδριον δὲν ἔλαβεν ἕως τότε ὑπ' ὄψιν τὸ πρὸ 15 ἡμερῶν ἤδη ὑποβληθὲν εἰς αὐτὸ πρόγραμμα τοῦ Βαβαρικοῦ οἴκου, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει καὶ τὸν διάδοχον καὶ τὴν ἐποχὴν τῆς παραδοχῆς τοῦ ἀνατολικοῦ δόγματος.

Ἄρα τὸ Συνέδριον δὲν ἐδέχθη τοὺς ὅρους τοῦ προγράμματος αὐτοῦ· φαίνεται δὲ τοὐναντίον ὅτι σκοπεύει νὰ προβῇ εἰς περαιτέρας διαπραγματεύσεις.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ἑλλ. Κυβέρνησις προσεκλήθη νὰ διορίσῃ εἰδικὸν πληρεξούσιον ὅπως παρευρίσκηται εἰς τὰς μελλούσας συζητήσεις.

Διὰ τοῦτο προσέτι ὁ πρέσβυς τῆς Βαβαρίας Κ. Σέττος, ἂν καὶ ἦτο ἐφωδιασμένος δὶ εἰδικῆς πληρεξουσιότητος διὰ νὰ ὑπογράψῃ τὴν ἐκδοθεῖσαν συνθήκην, ἀπεποιήθη τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἡ καθιέρωσις τοῦ περὶ ἀντιβασιλεύσεως τῆς ἀνάσσης Ἀμαλίας ὅρου ἀπήρεσκεν ἀνέκαθεν εἰς τὸν Βαβαρικὸν οἶκον, ὡς λέγεται.

Οὐδὲν λοιπὸν εἰσέτι ὁριστικὸν καὶ βέβαιον περὶ διαδόχου!! πάλιν δὲ καὶ εἰς πολὺν ἴσως ἔτι καιρὸν πρέπει νὰ ἀποβλέπωμεν εἰς τὴν θάλασσαν, περιμένοντες διὰ νέων ἀτμοκινήτων τὴν τύχην τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος,

Ἀλλ' αἱ ἐλπίδες ἡμῶν ἤδη τοὐλάχιστον ἐνισχύονται καὶ νέον αὖθις ἀναλαμβάνομεν θάρσος ἐνθυμούμενοι ὅτι συνιστῶσαι αὐτόνομον βασίλειον τὴν Ἑλλάδα αἱ Συμμαχικαὶ δυνάμεις μόνον σκοπὸν εἶχον νὰ ἀσφαλίσωσι τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἔθνους, νὰ στερεώσωσι τὴν τάξιν, νὰ ἀναπτύξωσι τὰ στοιχεῖα τῆς ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς εὐπραγίας διὰ τῶν τεχνῶν, τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας, νὰ προαγάγωσι τὸν πολιτισμὸν προσκαλουμένης εἰς τὰ πράγματα τῆς νοημονεστάτης καὶ ἠθικωτάτης μερίδος, προστατευομένων δὲ τῶν γραμμάτων καὶ ἐπιστημῶν, ὥστε οὕτω νὰ τὸν μεταφέρωσι καὶ εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Διὰ τοῦτο ἐζήτησαν ὡς Βασιλέα ἄνδρα κάτοχον παιδείας, πλήρη εὐγενῶν αἰσθημάτων καὶ ἀρετῶν, ὁποῖος ὁ Βασιλεὺς Ὄθων· ἐπειδὴ τὰ ἔθνη προάγονται μὲν αὐτομάτως πάντοτε, ἀλλ' ἡ ἡλικίωσις καὶ πρόοδός των βραδύνεται ὁλοκλήρους αἰῶνας, ἢ ἐπιταχύνεται ὀλίγα ἔτη κατὰ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἡγεμόνων, τοὺς ὁποίους ἐκληρώθησαν, καθόσον δηλ. οὗτοι τύχωσι, φίλαρχοι, δύπιστοι καὶ φιλοκόλακες, ἢ ἔμφρονες, εἰλικρινεῖς καὶ γενναιόφρονες.

Ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν καὶ ὁ σκοπὸς τῶν δυνάμεων ἀπέτυχε καὶ αἱ ἐλπίδες τοῦ ἔθνους ἠρανίσθησαν· ἐπειδὴ ἀντὶ τάξεως ἐπικρατεῖ καὶ θριαμβεύει ἡ ἀταξία. ὑποτρέφεται δὲ ἡ ληστεία νεμομένη τὰς ἐπαρχίας, ἐκδιώκουσα τὰ κεφάλαια, ἀναστέλλουσα τὰς γεωργικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ ἐμπορικὰς συναλλαγάς, μαραίνουσα δὲ τὰς δυνάμεις τῆς κοινωνίας, ἢ μᾶλλον φέρουσα παντοῦ τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν. Ἀντὶ δὲ πολιτείας συνετῆς ἐπικρατεῖ ἀφροσύνη καὶ ἀβελτηρία, ἢ ἀδράνεια καὶ χαύνωσις· ὅθεν οἱ πόροι τῶν δήμων διαρπάζονται, ἢ κακῶς διαχειρίζονται, ἡ διαφθορὰ θυμιάζεται ὑπὸ τῶν βουλευτηρίων, αἱ δημόσιαι λειτουργίαι ἀνατίθενται εἰς τὴν ἀμάθειαν καὶ ἀνικανότητα· δὲν ὑποθάλπεται μὲν ἡ παιδεία, ἀλλὰ τιμᾶται ἡ ἀνεπιστημονησύνη καὶ ἡ ἀμάθεια, οἱ δὲ ὀλίγοι πεπαιδευμένοι καὶ ἱκανοὶ καὶ ἐπιστήμονες περιφρονοῦνται ἐν ἀχρηστίᾳ, ἄλλοι λιμώττουσι, καὶ ἄλλοι ἀναγκάζονται νὰ ἀπέρχωνται εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς εὕρεσιν πόρου ζωῆς, ἀντ' αὐτῶν δὲ προκρίνονται ἐν πᾶσιν οἱ ἀγύρται, οἱ ἐπιπολαιομαθεῖς, οἱ ἀνίκανοι, οἱ

οἰηματίαι· ἀντὶ δὲ μιμήσεως τῶν ἀληθῶς καλῶν τῆς Εὐρώπης, εἰσήχθη διὰ τινος πιθηκισμοῦ ἡ πολυτέλεια, ἥτις φέρει τὰς ἀνάγκας, αὗται δὲ τὰς ὑποχρεώσεις, ἐξ ὧν προέρχεται ταπείνωσις τοῦ φρονήματος καὶ ἀκολούθως φόβος ἐλέγχου τῆς διαγωγῆς τῆς Κυβερνήσεως τοὐτέστι τυφλὴ ἀφοσίωσις εἰς τὴν ἐξουσίαν. . .

Τὸ πᾶν κεῖται εἰς τὰς χεῖρας τῶν τριῶν δυνάμεων. Ἔθνη μικρὰ καὶ ἀρτισύστατα πρέπει νὰ λάβωσι τὴν ὤθησιν (τοῦ καλοῦ) ἀπὸ τῶν ἄνω, οὐχὶ δὲ νὰ τὴν περιμένωσιν ἐκ τῶν κάτω, καθὼς συμβαίνει εἰς τὰ μεγάλα, ὅπου εὑρίσκονται καὶ μεγάλοι χαρακτῆρες ἐπιπλέοντες τοῦ κατακλυσμοῦ τῆς γενικῆς διαφθορᾶς· πρέπει λοιπὸν νὰ καταβληθῇ μεγάλη προσπάθεια εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου.

Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος θέλει διάδοχον, ὅστις νὰ μὴ ἔλθῃ φέρων κακὰς ἕξεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν, περιστοιχισμένος ἀπὸ κόλακας καὶ ἀφωσιωμένους, ἀλλ' ἔχων συντεταγμένον τὸ σχέδιον τῆς Κυβερνήσεώς του νὰ ἀναθέσῃ τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τοὺς νοημονεστέρους, ἐπιστημονικωτέρους καὶ σπουδαιοτέρους ἄνδρας τοῦ ἔθνους, νὰ ἀναθερμάνῃ τὸν ἀποψυχρανθέντα ἔρωτα τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὰ γράμματα, τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τὰς τέχνας, περιποιούμενος τοὺς πεπαιδευμένους, ἀνταμείβων τὰ ἔργα καὶ ἐξασφαλίζων τὸ μέλλον αὐτῶν, νὰ περιποιηθῇ τὰ ὑλικὰ συμφέροντα, ἀνευρίσκων τὰ ἁρμόδια μέσα πρὸς βελτίωσιν τῆς ἰδιωτικῆς τῶν πολιτῶν περιουσίας, νὰ εἰσάξῃ τάξιν εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους, κατοπτεύων οὐχὶ τὰς λεπτομερείας τῆς διοικητικῆς ἐνεργείας, αἵτινες μένουσιν ἀδιόρατοι εἰς τὸν ὀφθαλμόν του, ἀλλὰ τὴν τήρησιν τῶν νόμων, διαμοιράζων τοὺς φόρους καὶ τὰς προσόδους ἀναλόγως καὶ προσδιορίζων τὴν καταλληλοτάτην αὐτῶν χρῆσιν, νὰ μὴ ἀφήσῃ νὰ εἰσέλθῃ οὔτε εἰς τὰ ἀνάκτορα, οὔτε εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὸ ἐλάχιστον ἴχνος διαφθορᾶς, νὰ ἀποσκορακίσῃ τοὺς κατα χραστὰς, νὰ ἀνυψώσῃ τὸ πρὸς τὴν ἀρετὴν σέβας, καὶ τὴν ὑπόληψιν πρὸς τὴν τιμιότητα, προσόντα, τὰ ὁποῖα κατήντησαν νὰ θεωρῶνται ἠλιθιότης καὶ σχολαστικότης· διὰ πάντων δὲ τούτων νὰ καταστήσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ καθ' ἑαυτὴν εὐδαίμονα καὶ εἰς τοὺς ἔξω ὁμογενεῖς ζηλωτήν.

Ἂν ὁ ἐπίδοξος διάδοχος συλλογιζόμενος τὸ βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ στέμματος κρίνῃ ὅτι δύναται νὰ τὸ βαστάσῃ, ἂς ἔλθῃ· ἂν δὲ παρουσιάζηται ὡς ὑποψήφιος διάδοχος τοῦ Ἑλληνικοῦ θρόνου μόνον διὰ νὰ βασιλεύσῃ καὶ νὰ ἐπιδαψιλεύῃ τὰς χάριτας τῆς Βασιλείας εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ ἀφωσιωμένους, τότε καλήτερα νὰ μένῃ ἐκεῖ, ὅπου εὑρίσκεται, ἀφίνων τὸ ἑλληνικὸν σκῆπτρον νὰ περιέλθῃ εἰς ἄλλας χεῖρας ἐπιτηδειοτέρας νὰ τὸ φέρωσι καὶ ἀξιωτέρας νὰ τὸ λαμπρύνωσι.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

ΓΑΛΛΙΑ. Πορίεργός τις καὶ σπανία πολιτικῶν περιστάσεων διαφορὰ ἀναφαίνεται σήμερον εἰς δύο ἀντίζηλα ἔκπαλαι καὶ ἀντιπολεμούμενα ἔθνη, εἰς δύο ὁμόρους μὲν κατὰ τὸ διάστημα, πολὺ ὅμως ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὸν χαρακτῆρα τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ λοοῦ τὰ ἤθη καὶ τῶν θεσμοθεσιῶν τὴν σταθερότητα ἀπεχούσας χώρας.

Εἰς μὲν τὴν Γαλλίαν τωόντι ἀνυψοῦται σήμερον λαμπρὸς καὶ περιφανὴς θρόνος, τὸν ὁποῖον ἀλλεπαλλήλως πολιτικαὶ θύελλαι κατεσύντριψαν· ἀναβαίνει δὲ αὐτὸν νεοφανὴς ἄνθρωπος, ἀλλὰ μεγάλου ὀνόματος κληρονόμος, ἴσως δὲ καὶ τῆς δόξης του διάδοχος (1).

Εἰς δὲ τὴν Ἀγγλίαν ἀνεγείρεται φέρετρον περιλαμβάνον τὸν νεκρὸν γέροντος καὶ διαβοήτου στρατηγοῦ, τοῦ Νέλσωνος τῆς ξηρᾶς κατὰ τὴν ἀνδρίαν, πολὺ ὅμως γενναιοτέρου κατὰ τὰ φρονήματα.

Εἰς τὸ Λονδίνον ἐνταφιάζεται μεγαλοπρεπῶς ὁ ἀθάνατος τοῦ Βατερλόου νικητής, ὅστις ἐταπείνωσε τὸν ἀποθανόντα Ναπολέοντα· ὅθεν τὸ ἔθνος σκυθρωπάζει καὶ πενθηφορεῖ, ὁ δὲ ἀὴρ ἀντηχεῖ ὕμνους γοεροὺς καὶ θρηνῳδίας τῶν μεγαθύμων Βρεττανῶν.

Εἰς τοὺς Παρισίους τοὐναντίον ἀνίσταται ὡς ἐκ τοῦ τάφου ἄλλος Ναπολέων πλήρης ζωῆς καὶ ἐλπίδων μέλλοντος· ὅθεν παντοῦ ἀκούονται ἀλαλαγμοὶ καὶ φωναὶ ἀγαλλιάσεως ὡς ἐπὶ ἐθνικῆς ἑορτῆς καὶ πανηγύρεως, οἱ δὲ κόλακες προσκυνοῦντες πάντοτε ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον γεμίζουσι τὰ βιβλία, τὰς ἐφημερίδας τοὺς τοίχους τῶν ὁδῶν ἀπὸ ἐπαίνους καὶ ἐγκώμια.

Ἐκεῖ τέλος πάντων νεκρικὴ πομπὴ καὶ πένθος, ἐνταῦθα δὲ θρίαμβοι καὶ παιᾶνες καὶ μοιχαλικὴ συζυγία ἀντιθέτων πραγμάτων καὶ στέφανοι καὶ ἀψίδες τροπαιοφόροι καὶ θεάματα πρὸς τέρψιν τοῦ χηνώδους ὄχλου.

Ἡ Γερουσία τῆς Γαλλίας ἐνέκρινε τὴν ἀποκατάστασιν τῆς αὐτοκρατορίας διὰ ψήφων 86 πρὸς 87 ἀνηγόρευσε δὲ αὐτοκράτορα τὸν Ναπολέοντα, διδοῦσα εἰς αὐτὸν τὴν δύναμιν νὰ νομοθετήσῃ τὰ τῆς διαδοχῆς· ὅθεν ὁ Γαλλικὸς λαὸς προσεκλήθη νὰ ἐκφράσῃ τὴν περὶ τούτων γνώμην του.

Τὸ δόγμα τῆς Γερουσίας διεκοίνωσε πρὸς τὸν Ναπολέοντα ὁ ἀντιπρόεδρος αὐτῆς διὰ τῶν συνήθων πάντοτε ἀνευφημιῶν καὶ κολακευτικῶν προσφωνήσεων, ὁ δὲ Ναπολέων ἀπήντησεν εὐχαριστῶν αὐτὴν διὰ τὸν πατριωτισμόν της! καὶ ὑποσχόμενος ἀφοσίωσιν εἰς τὰς ἐλευθερίας καὶ τὰ συμφέροντα τῆς Γαλλίας, ἀνήγγειλε δὲ προσέτι μετριοφρόνως ὅτι τὸ πνεῦμα τοῦ Ναπολέοντος διαμένει μετ' αὐτοῦ, ὁ νοῦς του τὸν ὁδηγεῖ καὶ ἡ σκιά του τὸν ὑποστηρίζει καὶ ὅτι μετὰ τῆς Γερουσίας θέλει ἐργάζεσθαι πάντοτε ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

---

(1) *Εἰς τὴν δεκαπενθημερίδα τοῦ προηγουμένου τεύχους εἴπομεν « Ἂν ὁ Ναπολέων βασιλεύσῃ » παρελείφθησαν δὲ δύο λέξεις « καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ » (βασιλεύσῃ).*

— Ὁ θεῖος τοῦ Ναπολέοντος Ἱερώνυμος παρητήθη τῆς Προεδρείας τῆς Γερουσίας, ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ Ναπολέων θέλει προεδρεύει καὶ αὐτῆς καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπιπρατείας κατὰ τὸ νέον σύστημα.

— Τὸ Ἀγγλικὸν κοινοβούλιον συνῆλθε τὴν 4 9βρίου τὴν δὲ 11 ἐμελλε νὰ παρευρεθῇ ἡ Βασίλισσα καὶ νὰ κηρύξῃ τὴν ἔναρξιν τῶν νομοθετικῶν ἔργων.

— Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ὁμοσπόνδου Ἀμερικῆς Βέπστερ ἀπέθανεν.

— Ὁ Κ. Κάνιγγ ἐπιστρέφει, ὡς λέγεται, πάλιν ὡς Πρέσβυς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν.

— Εἰς Πετρούπολιν ἀπεβίωσεν ὁ γαμβρὸς τοῦ αὐτοκράτορος δοὺξ τοῦ Λοὺχτεμβὲργ καὶ ἐξάδελφος τοῦ ἡμετέρου βασιλέως ἀφεὶς ὀρφανὰ πέντε τέκνα τρία ἄρρενα καὶ δύο θήλεα.

— Ἀντὶ τοῦ Ἀνθίμου παυθέντος διωρίσθη νέος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὁ καὶ ἄλλοτε περικλεῶς πατριαρχεύσας Κ. Γερμανός. Θεωροῦμεν ὡς εὐτύχημα τῆς κοινῆς μητρὸς ἡμῶν, τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο· διότι ὀλίγοι ἄλλοι τοσοῦτον ἐβοήθησαν τὴν παιδείαν καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, αὐτὸς διετήρει πάντοτε καὶ εἰσέτι διατηρεῖ ὑποτρόφους εἴς τε τὰ γυμνάσια τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὸ πανεπιστήμιον· αὐτοῦ πρὸ πάντων θεοφιλέστατον καὶ διὰ παντὸς ἀξιέπαινον ἔργον ὑπῆρξεν ἡ σύστασις τῆς ἐν Χάλκῃ Θεολογικῆς Σχολῆς, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ πολλὰ ἐξ ἰδίων χρημάτων κατέβαλε καὶ συκοφαντίας ὑπέστη, διέμεινεν ὅμως πάντοτε σταθερὸς καὶ ἀκλόνητος εἰς τοὺς ἀγαθοεργοὺς καὶ γενναίους σκοπούς του.

Ὁ Μοράρος.